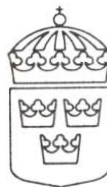

Riksdagens protokoll

1990/91:97

Protokoll
1990/91:97

Torsdagen den 18 april

Kl. 12.00–17.59
19.00–19.35

1 § Justering av protokoll

Omedelbara humanitära hjälpinsatser

Justerades protokollet för den 12 april.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1990/91:172 till utbildningsutskottet

Motionerna
1990/91:Sk64 till skatteutskottet
1990/91:Ub178–Ub188 till utbildningsutskottet
1990/91:N106 till näringsutskottet
1990/91:Bo60 och Bo61 till bostadsutskottet
1990/91:A40–A45 till arbetsmarknadsutskottet
1990/91:Sf46–Sf50 till socialförsäkringsutskottet
1990/91:Bo62–Bo75 till bostadsutskottet
1990/91:K60–K93 till konstitutionsutskottet
1990/91:Sk65–Sk69 till skatteutskottet
1990/91:T85–T94 till trafikutskottet
1990/91:Sk70–Sk73 till skatteutskottet
1990/91:A46 och A47 till arbetsmarknadsutskottet

3 § Omedelbara humanitära hjälpinsatser

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1990/91:UU25 Omedelbara humanitära hjälpinsatser.

Kammaren biföll utskottets framställning om att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Omedelbara humanitära hjälpinsatser

Anf. 1 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Behovet av humanitära insatser och katastrofbistånd på olika håll i världen har kraftigt ökat under senare tid. I samband med Gulfkriget uppstod stora hjälpbehov i Mellanöstern. Iraks ohyggliga behandling av kurderna har skapat en akut nödsituation som motiverar ett omfattande bistånd. Samtidigt hotas 20 miljoner människor av svält i Afrika söder om Sahara.

Det anslag för katastrofbistånd som riksdagen beslutat om för innevarande budgetår är dock numera helt in-tecknat.

I detta läge föreslog folkpartiet liberalerna ett utskottsinitiativ från utrikesutskottets sida.

Jag är glad att utskottet enhälligt velat medverka till att ett snabbt initiativ kunnat tas. Utskottets betänkande justerades i tisdags, och redan i dag kan kammaren fatta beslut om att förstärka katastrofanslaget för de återstående månaderna av innevarande budgetår. Tekniskt löses detta genom att medel som avsatts för Internationella utvecklingsfonden nu får disponeras av SIDA för att möta behoven av omedelbara hjälpinsatser.

Utskottet redovisar hederligt nog också att vid beslut om biståndets volym för kommande år bör riksdag och regering beakta, att de medel som nu tas i anspråk är ett lån från anslag som reserverats för framtida åtaganden.

Jag vill gärna tacka utrikesutskottets ordförande och mina utskottskolleger för ett snabbt ställningstagande till förmån för ökade svenska insatser för människor i nöd i Afrika och Mellanöstern.

Anf. 2 ALF WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen som innebär att en mening i utskottets skrivning bör utgå. Det är den mening som säger att vid framtida beslut om biståndets volym bör beaktas att vi nu tar pengar i anspråk från de reserverade medel – miljardbelopp – som ligger i riksbanken. Vi tycker att detta är onödigt. Det behövs inte, och därför reserverar vi oss.

Fru talman! I övrigt stöder vi helhjärtat betänkandet. Personligen vill jag ge Jan-Erik Wikström och Karl-Göran Biörsmark en eloge för det initiativ som togs för tio dagar sedan.

Anf. 3 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Det mänskliga lidande som vi nu upplever i Gulfkrigets spår och den nöd som förekommer på Afrikas horn kanske utgör den största katastrofen hittills i mänsklighetens historia.

Det är nu tid för världssamfundet att göra mycket kraftfulla insatser för att rädda människoliv.

När det gäller Gulfkrisen har Sverige hittills gjort mycket stora insatser. Nu är pengarna slut, och vi måste fortsätta att ta vår del av ansvaret. Det finns reserverade biståndsmedel i anslaget för det multilaterala biståndet som vi kan ta av. Det är viktigt att handla snabbt. Pengarna bör omedelbart kunna användas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 4 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Miljöpartiet de gröna ställer sig bakom omedelbara humanitära hjälpinsatser i Afrika och i Gulfkrigets skugga.

Vi kan i TV se folkmord utspelas framför våra ögon, och vi vill gärna minska de effekter som detta folkmord ger kurderna. Kurderna har ett talesätt som säger att de inte har några andra vänner än sina berg. Nu måste vi bevisa att det inte är sant. Bergen sviker dem med köld, snö och matbrist. Vi måste visa att vi är de vänner som kurderna behöver för sin överlevnad.

Vi tillstyrker initiativet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 17 april

Företogs till avgörande jordbruksutskottets betänkanden 1990/91:JoU22 och JoU24 samt finansutskottets betänkanden 1990/91:FiU15, FiU17, FiU18, FiU21, FiU22 och FiU19 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 96).

Jordbruksutskottets betänkande JoU22

Mom. 8 (anslag till statens jordbruksverk m.m.)

Först biträdde reservation 6 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander med 38 röster mot 16 för reservation 7 av Annika Åhnberg. 240 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 5 av Sven Eric Lorentzon m.fl. med 91 röster mot 37 för reservation 6 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 165 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 90 för reservation 5 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 53 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (fastställande av hushållningssällskaps stadgar)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 126 för reservation 8 av Karl Erik Olsson m.fl.

Mom. 28–32 (stöd till vallfröodlingen, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 131 för reservation 12 av Jan Fransson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

Omedelbara humanitära hjälpinsatser

Mom. 35 och 36 (ambulerande slakterier, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 17 för reservation 14 av Marianne Samuelsson.

Mom. 43 (återbetalning av omställningsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 55 för reservation 19 av Sven Eric Lorentzon m.fl.

Mom. 53 (disposition av anslaget till rådgivning och utbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Marianne Samuelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (bidragsram för trädgårdsnäringens rationalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 38 för reservation 24 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 65 (byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 71 (utvärdering av konsekvenserna av det fria handredskapsfisket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Jan Fransson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 73 (anslag till bidrag till fiskevård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Jan Fransson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 74 (allmän fiskevårdsavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 179 röster mot 88 för reservation 37 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 25 ledamöter avstod från att rösta.

Lola Björkquist (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 75 (främjande av rennäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 76 (prisstöd till rennäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 132 för reservation 40 av Jan Fransson m.fl.

Mom. 79 (kontroll av renräkning m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 132 för reservation 41 av Jan Fransson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 46 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

18 april 1991

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande JoU24

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU15

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Carl Frick – bifölls med acklamation.

Finansutskottets betänkande FiU17

Mom. 5 (anslaget till statens person- och adressregisternämnd)

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 107 för reservationen av Anne Wibble m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU18

Mom. 1–5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6 (särskilda obligationslån för att finansiera järnvägsutbyggnad och järnvägstrafik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Gunnar Björk m.fl. – bifölls med acklamation.

Finansutskottets betänkande FiU21

Mom. 1 (sparstimulanser och ägandespridning)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 124 för reservation 2 av Anne Wibble m.fl.

Mom. 2 (vinstandelssystem)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (långsiktigt personligt sparande)

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 42 för reservation 6 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Barbro Westerholm (fp) och Eva Björne (m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 5 (försäkringssparande)

Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 122 för reservation 7 av Anne Wibble m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU22

Mom. 1 (nationalräkenskaper och tillväxtbegrepp)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 71 för reservation 1 av Gunnar Björk m.fl.

Mom. 8 (företagens uppgiftslämnande)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 141 för reservation 8 av Anne Wibble m.fl.

Ylva Annerstedt (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU19

Mom. 1 (Tiptjänsts stöd till idrotten)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 72 för reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Socialpolitik – inriktning och anslag

Föredrogs

socialutskottets betänkande

1990/91:SoU12 Socialpolitik – inriktning och anslag (prop. 1990/91:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att debatten i detta ärende skulle delas upp i två avdelningar, som var för sig skulle betraktas som ett särskilt ärende med egen talarlista. Till talarlistan kunde nya talare anmäla sig till dess överläggningen förklarats avslutad för resp. avdelning.

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Anf. 5 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Talmannen har föreslagit att vi skall använda kammaren för att meddela nyheter. Jag tänkte då börja den här debatten med att meddela en nyhet. Socialutskottet har i dag enhälligt beslutat föreslå riksdagen att de särskilda ungdomshemmen, de s.k. § 12-hemmen, som nu drivs i kommunal och landstingskommunal regi, skall förstärkas.

Syftet bakom den reformen är att få ordning på en vård som inte fungerar. Sedan flera år har det varit omöjligt att finna platser för de mest svårbehand-

lade ungdomarna på de här hemmen. Det har väckt uppmärksamhet och oro att hundratals ungdomar inte har kunnat beredas den vård som länsrätterna har beslutat.

En rad instanser, från justitieombudsmannen och riksdagens utskott till andra sakkunniga instanser, har slagit larm om att vården inte fungerar på avsett sätt. För att råda bot på de missförhållandena föreslår socialutskottet nu enhälligt att staten återtar huvudmannaskapet.

Fru talman! I år som många tidigare år föreslår folkpartiet en kraftig överföring av pengar från vuxna friska människor med arbete till människor med svåra fysiska och psykiska handikapp, till kroniskt sjuka, till brottsoffer, till kvinnor som är förföljda och lever i otrygghet, till gravt ordblinda, till barn med svåra hjärnskador, till barn med ovanliga handikapp och till föräldrar med handikappade barn.

Det här är grupper som också regeringen värnar om i sin politik, skriver utskottets majoritet. Men sedan avstyrker man våra förslag. Så går det till det ena året efter det andra. Det glömda Sverige har många vänner i teorin, men det behöver avgjort fler vänner i praktiken. På det programmet går folkpartiet liberalerna till val.

Vad vi i dag skall diskutera är socialpolitikens huvudlinjer. Jag tillhör de många här i kammaren som i grunden hyser en stor respekt för socialdemokraternas engagemang och insatser i dessa frågor. Men det är med förundran och vemod som jag har följt deras politik under senare år. Jag tycker mig se en gigantisk och oordnad reträtt, en stor armé i moralisk och ideologisk upplösning, ett återtåg där fritt strövande skaror nu mer slåss med varandra än med någon gemensam motståndare.

Jag ser ett myller av övergivna barrikader, positioner där man slogs för tio eller fem eller två år sedan men nu har gett upp allt motstånd, hoppat över till andra sidan och snarast låtsas som om man alltid hade stått på den andra sidan, den som man helt nyligen bekämpade.

Ta sjukvården! I över tio år har socialdemokraterna röstat ner våra motioner om ett husläkarsystem, som skulle ge varje svensk en egen läkare att gå till. När vi var i regeringställning lade vi fram en proposition om detta, som också röstades ner. Så sent som i fjol stod Ingela Thalén här i kammaren och fnös åt husläkartanken och kallade husläkaren för en grindvakt.

Nu har allt fler flockat sig kring den här idén – riksdagens revisorer och Läkarförbundet, för att nämna några exempel – och häromveckan tog en enig styrelse i Landstingsförbundet, alltså även socialdemokraterna, ställning för husläkarsystemet.

Eller ta detta med sjukvårdens köer! I flera år vägrade regeringen att ens kartlägga köerna, och än mindre ville man göra någonting åt saken. När vi pekade på det orimliga i att människor i månader och år går sjukskrivna för dyra pengar i väntan på för dem viktiga operationer och att resurser därför borde överföras från försäkringssystemet till sjukvården, var det fullkomligt omöjligt att rubba vare sig Gertrud Sigurdsen eller Bo Holmberg. Vi jagade regeringen med blåslampa men fick bara höra att gränsen mellan de här båda systemen omöjligt kunde överskridas.

Nu är den barrikaden övergiven, som så många andra. Plötsligt är det i

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. I Socialpoliti-
kens inriktning*

stället högsta mode att föra över pengar från sjukkassan för att bekämpa köer.

I våras föreslog vi en hundra-dagarsregel, så att människor inte skall få vänta i onödan på viktig sjukvård. Man skall ha rätt att få ersättning, för att skaffa sig sjukvården på annat håll, om inte den egna sjukvårdshuvudmannen kan ge den.

Vi föreslog också att 500 miljoner skulle användas för att radikalt få ned operationsköerna inom två år. Härefter kom Ingela Thalén med ett pressmeddelande som var en varitabel blåkopie av det förslag som socialutskottet nu avstyrker, självfallet utan angivande av källa för de idéer som hon nu ställer sig bakom.

Så är det socialdemokraterna byter sida. Inte nog med att man tar det djärva skuttet över barrikaden, man låtsas också som om man aldrig har stått någon annanstans.

I går diskuterades sjukförsäkringen. Hur mycket ovetta har vi inte fått under 80-talet när vi försökt att strama till reglerna, så att missbruk skall kunna stävjas och kostnaderna hållas under någorlunda kontroll! Vi har också slagit larm om att reglerna i sig är hälsofarliga, därför att de leder till långa sjukskrivningar.

Hur mycket indignation har inte socialdemokraterna ödslat på våra försök att få ordning på arbetsskadeförsäkringen som allt fler inser direkt skadar människor och leder till livslång invaliditet!

Nu är alla de här barrikaderna övergivna. Allt det vi i årtal har pläderat för är plötsligt helt riktigt och i själva verket oundgängligen nödvändigt för att hävda den s.k. arbetslinjen.

Senare i dag diskuteras här familjepolitik. Låt mig bara påminna om alla övergivna barrikader på det området. Steg för steg har socialdemokraterna tvingats ge avkall på en i grunden rigid och likriktande hållning till barnfamiljerna.

När vi försökte vidga valfriheten, sade ni nej till alla förändringar av statsbidragen. Ni sade nej till kommunala dagmammor, ni sade nej till ideella stiftelser, ni sade nej till föräldrakooperativ, ni sade nej till deltidsförskolor, ni sade nej till producentkooperativ och ni sade nej till barnomsorg i svenska kyrkans regi. Allt detta motstånd är numera uppgivet.

Härefter fick jag höra talas om att ett kommunalt vårdnadsbidrag numera har införts i Moskva. Jag väntar bara på att få höra att vårdnadsbidraget i själva verket var en socialdemokratisk uppfinning.

Ett fjärde område värt att nämna är äldreomsorgen. Även här finns det gott om övergivna barrikader. Ta försöken att lägga ned åldersdomshemmen! Eller ta folkpartiets arbete för eget rum i långvården, som så länge mötte massor med invändningar från socialdemokratisk sida! Man sade att det var fel grepp, att de gamla ville bo tillsammans, att man inte skulle skjuta in sig på det här, osv.

Vi kan ta arbetet för gruppboheter åt de senildementa. De far så illa av att bo i stora institutioner. Här har vi nått allt större förståelse för våra idéer, och det är oerhört glädjande för de gamla som ännu inte får den vård och tillsyn som de behöver.

Mer osäker, tvekan och tvetydig är den socialdemokratiska reträtten

när det gäller synen på valfrihet, konkurrens och konsumentmakt inom den sociala sektorn. Här kommer det olika signaler från olika delar av rörelsen. I socialutskottet har det inte varit möjligt att få gehör för några mer moderna tankegångar. Det märks inte minst på reaktionerna på de borgerliga motionerna om ökad valfrihet. Dem bemöter vi i reservation 5.

Jag sade att den socialdemokratiska armén också verkar vara i moralisk upplösning. Jag skulle vilja motivera det ganska hårda omdömet litet grand. När jag tänker tillbaka på de valkampanjer vi har bedrivit under 80-talet kommer jag ihåg en lång rad socialdemokratiska vallöften som sedan inte har kunnat infrias.

När socialdemokraterna kom tillbaka till makten 1982 var det på fyra s.k. heliga vallöften. Man lovade att återställa pensionerna till den tidigare nivån. Det löftet frångick man redan två veckor efter valet i samband med devalveringen. Man lovade att återställa statsbidragen till barnomsorgen till 40 % av kostnaderna. Det löftet höll man mycket kort tid, varefter täckningsgraden åter sjönk. Nu är den sedan länge en bra bit under 40 %. Man lovade att ta bort förslaget om karensdagar i sjukförsäkringen och återställa sjukförsäkringen till tidigare nivå. Nu vet vi att socialdemokraterna även på det området har accepterat en annan konstruktion av sjukförsäkringen. Av dessa heliga löften är det inte mycket som återstår.

I förra valet diskuterade vi föräldraförsäkring och semester. Det gavs fullkomligt kategoriska och bindande löften om att barnomsorgen skulle vara fullt utbyggd t.o.m. 1991, att föräldraförsäkringen skulle vara förlängd till 18 månader och att semestern skulle vara förlängd till sex veckor. Vi frågade hur det skulle finansieras. Då sade man bara att det går, det är bara att ta ur tillväxten, samtidigt som man angrep oss mycket hårt för den finansiering krona för krona som vi presenterade för våra reformförslag. Den här tillbakablicken över socialdemokratisk argumentering i valrörelserna under 80-talet är mycket sorglig, tycker jag.

Det har gjorts kolossalt mycket för att vilseleda svenska folket, och socialdemokratin själv har kolossalt mycket att beklaga i de löften man har strött omkring sig.

Fru talman! Social trygghet och socialt ansvarstagande är grundläggande värden för folkpartiet. Vi bejakar välfärdsstaten, och vi ser som vår uppgift att utveckla den, att förnya den och att rädda den undan de faror som hotar från många olika håll. Den största risken nu är risken för ekonomisk stagnation och kräftgång. Sverige är unikt, som det sägs på bio, men inte på det sätt som det sägs på bio. Sverige är unikt genom att vi är det enda land i OECD för vilket man i år förutser en sjunkande bruttonationalprodukt. Alla de övriga 25 länderna har en stigande bruttonationalprodukt. Den vansköta ekonomiska politiken är ett direkt hot mot den sociala tryggheten i dag och i framtiden.

Vi lever i dag längre än någonsin förr. Det ställer stora anspråk på resurser för de äldre. Under 90-talet måste vi ta fram hundratals miljarder friska kronor för att klara sjukvården för de äldre, för att klara äldreomsorgen och för att klara de ökande pensioner som våra äldre har rätt till under de kommande åren. Det är i det här långsiktiga perspektivet som de äldre är skattereformens verkliga vinnare.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Får vi inte Sverige på fötter kan också socialpolitiken hälsa hem. Det är mot den bakgrunden som vi liberaler betonar det oupplösliga sambandet mellan en frisk marknadsekonomi och en sund välfärdsstat, mellan individuell frihet och gemensam trygghet. Det är denna kombination som vi måste försvara. Utan den kommer vi alla att leva i ett sämre, fattigare och mer orättvist samhälle.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande med undantag för reservationerna 2, 5, 6 och 40. Självfallet står vi också fast vid övriga reservationer, men jag avstår från att yrka bifall till dem för att bespara kammaren överflödiga voteringar.

Anf. 6 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Sverige är på många sätt ett mycket fint och bra land. Här trivs människor. Vi har närhet till vår natur, till trygghet och till ett arbete som vi trivs med. Så är det för många människor. Förhoppningsvis för de flesta av oss. Men ytterst handlar det som vi diskuterar i dag – socialpolitiken – inte enbart om "de flesta av oss" utan också om alla dem som på något sätt har problem och svårigheter. För alla dessa människor skall Sverige också vara ett fint och bra land att bo och leva i.

Att Sverige är unikt får vi för tillfället lära oss om vi går på biograf. Det är de socialdemokratiska reklamakarna som uttrycker det så. Och visst är Sverige på många sätt unikt, även om det nog i många fall är det på andra sätt och av andra orsaker än de som socialdemokraterna tycks tro.

I den revolution som stora delar av Central- och Östeuropa nyligen upplevt har allt fler sett fördelarna med ett marknadsekonomiskt system. Som en konsekvens av detta har de på kort tid avskaffat den socialistiska planhushållningen. Självfallet är anledningen att de har decennier av erfarenheter som har visat på de negativa konsekvenserna av ett sådant system. Även vi här i Sverige vet att ett system med marknadsekonomi på de allra flesta områden är överlägset. Vi har också många erfarenheter i den riktningen. Det är ju just därför som vi har ett system med marknadsekonomi inom flertalet områden i vårt land. I de allra flesta fall fungerar Sverige också bra inom dessa områden.

Men det finns också andra områden, där vi i stället har valt att ha en omfattande centralreglering, politikerstyrning och stora monopol. Detta system har vi inom stora delar av den socialpolitik som vi diskuterar i dag, t.ex. inom barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård.

"Sverige är unikt" – för att tala med socialdemokratisk terminologi – i det avseendet att vi fortfarande tror att detta är bra lösningar, trots att vi ser att problemen blir allt större och allt fler. På flera av dessa områden uppvisar faktiskt Sverige av i dag många brister. Varje dag bär vittnesbörd – via massmedia och på andra sätt – om allt fler sprickor i de svenska offentliga välfärdssystemen. Detta kunde man läsa om i morgontidningarna så sent som i dag på morgonen. Det handlar om köer, brister och problem som blir allt tydligare och allt vanligare för allt fler människor.

Socialdemokraterna har under en mansålder av makthegemoni skapat ett samhälle där den som har tur, är stark eller har tillräckligt gott om pengar kan få vård på annat sätt när kön är för lång. Vi har alla väldigt olika behov,

önskemål och värderingar. Därför har vi också i Sverige en utvecklad valfrihet på många områden. Vi får t.ex. bo var vi vill – i princip i alla fall. Vi får handla mat och kläder utifrån våra egna önskemål.

Men så snart det handlar om vård och omsorg – ja, då tilltros vi inte ens valet av vår egen läkare eller barnomsorg för våra egna barn.

Låt mig fråga Bo Holmberg i den här debatten: När är ni beredda att ta sådana initiativ att det blir möjligt med valfrihet också inom de områden som vi kallar vårt välfärdssystem?

Det finns, som jag ser det, i dagens socialdemokratiska system en närmast cynisk inställning, som innebär att om det offentliga är oförmöget att ställa tillräckliga resurser till förfogande – ja, då finns det inga andra alternativ för enskilda människor.

Det gäller inom barnomsorgen, där alla betalar via skattsedeln men där resurserna bara räcker till vissa. Det gäller inom sjukvården, där ett helt yrkesverksamt liv med ständigt högre landstingsskatt och sjukförsäkringsavgift inte är en tillräcklig garanti för vård, när man kanske som pensionär för första gången behöver utnyttja denna – såvida man nu inte befinner sig i den lyckliga omständigheten att kunna betala ytterligare en gång genom att anlita en privat vårdgivare.

Låt mig fråga: Är det verkligen rimligt att det skall fungera på det här sättet? Och om inte, hur vill socialdemokraterna ändra på detta förhållande? På vilket sätt är egentligen denna socialpolitik generell, när det i högsta grad är ett selektivt val vem som skall kunna få den nödvändiga vården?

Det krävs i dag, som vi moderater ser det, förändringar för att vi skall kunna tillgodose de krav som människor faktiskt har rätt att ställa. Det är nödvändigt med ett uppbrytande av servicemonopol inom kommuner och landsting, införande av mångfald och valfrihet inom äldreomsorgen, sjukvården och barnomsorgen, vårdnadsbidrag till barnfamiljer och konkurrens på lika villkor mellan kommunal och privat verksamhet. Vi moderater föreslår därför att vi skall införa en allmän och obligatorisk sjukvårdsförsäkring för att ge ökad valfrihet inom sjukvården.

Den mångfald som är valfrihetens andra sida innebär också att sjukvårdens resurser kan utnyttjas på ett bättre sätt. Enskilda människor kan få större möjlighet att själva välja var de skall få sin vård. Dagens stordrift kan ersättas med mindre och fler enheter. Systemet med en sådan här försäkringsmodell innebär att den i dag strikta avgränsningen mellan sjukvårdens och sjukpenningens finansiering försvinner. Den helt dominerande delen av landstingsskatten förs i stället över till försäkringskassan, som betalar patientens vård, oberoende av vårdgivare.

Precis som med dagens landstingsskatt skall kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen tas ut efter betalningsförmåga och oberoende av risk. Var och en – även den som saknar inkomst – kommer att omfattas av försäkringen och har rätt till god vård. Men genom att ansvaret för finansieringen av sjukvården skiljs från produktionen av sjukvården, kommer privat och offentlig sjukvård att verka på lika villkor.

I avvaktan på den här försäkringslösningen har vi moderater i flera år föreslagit införandet av en vårdgaranti, dvs. ett system som innebär att när det

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. I Socialpoliti-
kens inriktning*

egna landstinget inte kan erbjuda vård inom rimlig tid, skall vård hos ett annat landsting eller en privat vårdgivare bekostas av landstinget.

I åtskilliga år har socialdemokraterna i denna kammare avslagit våra förslag. Men sedan en dryg vecka tillbaka finns det ett avtal mellan Landstingsförbundet och socialdepartementet om att införa en sådan vårdgaranti med början den 1 januari 1992 för "vissa behandlingar". Detta sker inte så snabbt som vi moderater skulle önska. Därför har vi föreslagit att en första etapp skall träda i kraft redan den 1 juli i år. Inte heller är förslaget tillräckligt långtgående men – det skall gärna medges – detta är ett klart steg i rätt riktning.

Men det finns ändå en viktig, och principiellt betydelsefull, skillnad mellan vårt förslag och det som nu genomförs, och det är att överenskommelsen mellan Landstingsförbundet och socialdepartementet ses som ett slutsteg för att lösa ett akut problem. Det finns inga tankar om hur frågan skall hanteras litet mera långsiktigt. Vi moderater menar att vårdgarantin är ett steg på vägen mot någonting annat och bättre, nämligen införandet av en försäkringsmodell.

Låt mig ställa en fråga till socialdemokraternas talesman i denna debatt:

I det moderata förslaget ingår en lagfäst rätt till valfrihet, inskriven bl.a. i hälso- och sjukvårdslagen. När socialdemokraterna nu har tänkt om beträffande vårdgarantin, så vore det en styrka att också göra ett sådant tillägg till lagtexten. Är Bo Holmberg beredd att medverka till detta?

På samma sätt menar vi också att valfriheten är viktig för de äldre i samhället. Rätten att välja är fundamental. Ofta är det personliga valet viktigast när det gäller att ha sin egen läkare eller att kunna påverka valet av hemsamarit. Det är viktigt att kunna välja någon som man känner förtroende för.

Även valet av boende- och serviceform som sjukhem, ålderdomshem eller gruppboende är viktigt. Många äldre vill bo kvar hemma i sin lägenhet. Andra vill ha det större mått av trygghet och service som boende i servicehus eller i den gamla typen av ålderdomshem innebär. Behovet av mångfald ökar i skeden då bl.a. den fysiska begränsningen sätter in. Därför bör valfrihetsprincipen, enligt vår mening, inte enbart skrivas in i hälso- och sjukvårdslagen utan också i socialtjänstlagen.

Fru talman! I ett betydelsefullt avseende har socialdemokraterna hamnat i minoritet i utskottet. Det gäller det s.k. Mättingeprojektet, som drivs av organisationen Rörelsehindrade barn och ungdomar, RBU, och som nu sökt bidrag för sin verksamhet.

För närvarande utgår stöd till två handikapporganisationer, för kostnader för deras rekreationsanläggningar, nämligen De handikappades riksförbund och Synskadades riksförbund. I budgetpropositionen finns emellertid inget förslag om bidrag också till RBU.

Mättingeprojektet är viktigt för de rörelsehindrade barnen och deras föräldrar, för fritidsaktiviteter och naturupplevelser och, inte minst, till rekreation och avlastning för föräldrarna.

Det finns andra handikapporganisationer som inte har något stöd för sina rekreationsanläggningar. 1989 års handikapputredning behandlar bl.a. denna fråga, och utskottet utgår ifrån att utredningen överväger det statliga stödet också till dessa anläggningar.

Efter ett stort antal motioner har utskottets majoritet tillstyrkt ett bidrag till Mättingeprojektet. Det är beklagligt, som vi ser det, att utskottet inte kunnat bli enigt i denna del, utan att socialdemokraterna sett sig nödsakade att reservera sig mot detta stöd.

En mindre randanmärkning i sammanhanget, som naturligtvis borde ha uppmärksammats tidigare: I handlingarna sägs att detta är ett "bidrag till driften" av Mättinge. Eftersom anläggningen ännu inte är färdig, bör det rimligtvis vara ett bidrag till uppbyggande av anläggningen. Socialutskottet har behandlat detta under förmiddagen, och det har delats ut ett rättelseblad. Jag ber härmed att få yrka bifall till förslaget på detta.

Jag ber i övrigt, fru talman, att få yrka bifall till reservation 1.

Anf. 7 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! Om sjukvården i vårt land kan man i största allmänhet säga att hälsan tiger still, dvs. den fungerar och den är att lita på även när den utsätts för påfrestningar. Det beror naturligtvis på att de människor som arbetar inom olika nivåer har en mycket god utbildning och är djupt engagerade i sitt värv. Det visar sig också att flertalet av de människor som kommer i nära kontakt med sjukvården har ett stort förtroende för den. Detta allmänna förtroende, som faktiskt finns ute bland allmänheten, motsvaras av en stor enighet här i riksdagen såväl när det gäller målen för sjukvården som när det gäller medlen för att uppnå målen.

Det förtroendekapital som sjukvården i vårt land rent allmänt har, har sin grund i två omständigheter. Den ena är att den rent ekonomiska satsningen på sjukvården i vårt land är förhållandevis omfattande, och den andra är att resurserna skall fördelas på ett rimligt och rättvist sätt med hänsyn till både enskilda människor och regioner. Det är viktigt att en sådan målsättning finns både när myndigheter fördelar resurser och som grund för den enskilda människans förväntan på och rätt till sjukvård.

Eftersom så mycket fungerar bra märks det som fungerar mindre bra desto mer. Det finns köer, det finns flaskhalsar, och det finns orättvisor när det gäller tillgängligheten till läkare och sjukvård och snedfördelning i fråga om möjligheten att ha kontinuerliga kontakter med läkare.

Vi tror att vägen att lösa dessa problem och ta bort skönhetsfläckarna går över en ökad flexibilitet, en öppning för alternativ och konkurrens – både kvalitativ och prismässig – mellan såväl offentliga som privata insatser. I allt detta har på senare tid en enighet börjat uppnås. En offentlig finansiering är ett viktigt led i strävan att göra sjukvården tillgänglig för var och en. Det är en grundtrygghet som vi i centern anser omistlig och som är en omistlig del i en välfärd som vi i och för sig anser behöver förändras och omprövas men inte försämrats. Vi vill anslå 1 000 miljoner som skall gå direkt till vården.

Vid sidan av fritid och arbete har vi ett behov av att bry oss om och ta ansvar för människorna i vår omgivning. Det är inget som vi på politisk väg kan tvinga fram. Däremot kan vi politiskt återge människorna ett större ansvar, så att de sociala nätverken åter kan knytas i de vardagliga bestyren. Ingen tror längre att statsapparaten och kommunerna kan göra allt. Den alltmer utbredda ensamheten bland äldre kan inte avskaffas genom beslut uppiifrån. Ensamheten motverkas bäst genom att anhöriga – närstående som

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. I Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

grannar, föreningsmedlemmar och arbetskamrater – motiveras att ta ansvar för varandra.

Frivilliga organisationer och föreningar gör här en stor insats. Detta frivilligarbete måste i större utsträckning stimuleras och prioriteras. Det finns en inbyggd dynamik i samhällsutvecklingen, som innebär att olika kategorier av människor automatiskt delas upp och lever helt skilda liv. Det måste motverkas.

Under 80-talet hade vi i Sverige en högkonjunktur, men i stället för att klyftorna minskade ökade de under detta årtionde i stor utsträckning på grund av den socialdemokratiska politiken. Oavsett vilka välfärdsindikationer som väljs – det må vara utbildning, sysselsättning, inkomster, bostad, hälsa eller fritid – har skillnaderna mellan olika grupper ökat. Alltmer av skattemedlen går till dem som redan har en god standard. Under de senaste tio åren har en mångmiljardrullning skett från upprätthållandet av vardags-solidaritet, sjukvård och social service, till statens transfereringar. Resultatet har blivit att de starka har tagit resurser från de mest utsatta, de gamla, de svårast sjuka och de socialt behövande.

Många frågar sig därför: Står socialdemokraterna för en rättvis fördelningspolitik? När en rättvis fördelningspolitik uteblir är det de svaga grupperna som drabbas först. Särskilt upprörande blir det när det drabbar äldre, som under svåra förhållanden har varit med om att lägga grunden för det nuvarande samhället.

Samtidigt har stora förmögenheter skapats, vilket har upprört rättskänslan. En klippeekonomi har tillåtits grassera. De agerande har skott sig till många förfäran men också till vissas beundran.

Det parti som har haft ansvaret för ekonomin under dessa år, socialdemokraterna, är just nu föremål för räfst och rättarting av en av partiets egna f.d. rättare. Men nog borde rättarens egna fel, brister och underlåtenhetssynder också dras fram i ljuset, inte minst med tanke på den ekonomiska utvecklingen under 80-talet.

Många pensionärer har så låg pension, att när de allra nödvändigaste utgifterna är betalda räcker pengarna inte till mycket mer. Detta är inte en rättvis fördelning av landets resurser. Från vår sida har vi lagt fram ett förslag om en ny och förstärkt grundpension, som syftar till att undanröja denna orättfärdighet.

Det finns en annan brist i samhället som särskilt drabbar de äldre, och det är äldreomsorgens otillräckliga utbyggnad på många håll. Det borde vara naturligt att ta till vara de resurser som hittills inte utnyttjats i tillräcklig grad. Riksdagsbeslutet när det gäller om- och nybyggnad av äldreomsorg öppnar nya möjligheter att erbjuda äldre människor en boendeform som länge har efterfrågats och saknats. Efterfrågan på äldreomsorg är ett tecken på att äldre människor inte kan hänvisas enbart till eget boende i hemmet eller till långvård.

Bristerna inom sjukvården är ett exempel på att man inte tar till vara de resurser som finns och de möjligheter som står till buds. De som är över 75 år konsumerar ungefär 40 % av sjukvårdens resurser. Det beror ofta på att den s.k. vårdkedjan inte fungerar. Boendeformer som äldreomsorg och

gruppboende saknas alltför ofta. De utgör en viktig länk i omsorgskedjan mellan just hemboende och långvård.

Tyvärr når information och kunskap om det nya systemet och om intentionen bakom riksdagsbeslutet inte ut till kommuner och andra berörda. Detta är ett exempel på hur svårt det är att få gehör för riksdagens beslut även om besluten har fattats i enighet och särskilt om enigheten är ett resultat av att ett politiskt motstånd har brutits. Vi stöter med jämna mellanrum på sådana frågor. Trots att riksdagen fattar ett klart beslut tränger det alltså inte igenom. De instanser som är till för att föra vidare riksdagsbeslutet är tydligen inte alltid kapabla att göra det. Det är den slutsats man drar när man gång på gång stöter på samma fenomen.

Jag skall ta ett konkret och aktuellt exempel på att beslut som vi har fattat här i riksdagen faktiskt inte tränger igenom och därmed inte får tillfälle att påverka besluten ute i kommunerna. Följande står skrivet i en skrivelse som politikerna i en kommun helt nyligen fick från sina tjänstemän:

Ålderdomshem bygger bl.a. på att kommunen står för vissa inventarier och utrustning. Även det är nedslitet och i behov av förnyelse. Ålderdomshem går dock stick i stäv med socialtjänstlagens intentioner om normalisering och självbestämmande.

Lagen tillämpas alltså på ett mekaniskt sätt och på människor som är i behov av en vårdform som riksdagen i enighet har beslutat om. Det är upprörande med en sådan tillämpning.

Det finns i vårt land en värdefull tradition att hjälpa dem som har det svårt, och det är viktigt att det arvet inte försvinner eller tunnas ut. Det finns anledning att lyfta fram det när man alltför onyanserat kritiserar den offentliga sektorn. Det finns mycket kritik av den offentliga sektorn som är berättigad, men vi för vår del slår vakt om ett fungerande socialt skyddsnät, utan vilket välfärdssamhället knappast längre gör skäl för namnet.

Den lilla världen, som det har talats om många gånger, är naturligtvis ovärderlig för den som har fått en sådan. Problemet är bara att just de som bäst skulle behöva ett sådant socialt skyddsnät – hjälpande och stödjande, förstående och uppmuntrande, med hjälp att bistå socialt, ekonomiskt och personligt – saknar allt detta, eller så är skyddsnätet mycket glest. Just därför är talet om den lilla världen, som är en följd av en riktig och rimlig satsning på familjen och en konsekvens av familjens betydelse, en så stark påminnelse också om behovet av en grundtrygghet, som måste finnas även när den lilla världen inte existerar.

Bristen på en rättvis fördelningspolitik finns på många områden, men den drabbar alldeles särskilt grupper i vårt samhälle som är bortglömda. De handikappade har ofta en lägre bostadsstandard, sämre möjligheter till utbildning och svårare att få arbete och sysselsättning. Det krävs större insatser för att ekonomiskt och på annat sätt hjälpa de handikappade ut i arbetslivet och tillgodose behovet av handikappbostäder.

Ett uttryck för att majoriteten tycker att det är angeläget att satsa på handikappade barn och ungdomar är den fråga som Per Stenmarck tidigare tog upp och som inryms i några motioner från bl.a. oss i centerpartiet, dvs. frågan om bidrag till RBUs rekreationsanläggning Mättinge.

Det finns många människor som är utan all den välfärd som vi andra har.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

De hemlösa alkoholisterna, de psykiskt sjuka, ungdomar i kris och andra med svåra problem får inte alltid den hjälp de behöver. Det svenska välfärds-systemet utgår i väsentliga avseenden från arbetsmarknaden. Man måste ha arbetat för att komma in i systemet. Först då har man rätt att bli kompense-rad vid sjukdom, vid barnafödande, handikapp och arbetslöshet. De som bäst behöver trygghet kommer paradoxalt nog inte åt den.

Hemlösheten är en av de allvarligaste sociala risksituationer som en män-niska kan möta. Att bryta hemlösheten är en av de viktigaste sociala uppgif-terna och en förutsättning för att de hemlösa skall få en chans till ett männi-skovärdigt liv.

Stadsmissionen och Frälsningsarmén är exempel på organisationer som har verkat bland människor på samhällets skuggsida sedan lång tid tillbaka och som därför har stor erfarenhet av sådant arbete. I samband med en skils-mässa, någon nära anhörigs död, arbetslöshet eller liknande uppkommer frågor som: Vad är det för mening med mitt liv? För vems skull lever jag? Flykten till missbruket består ofta så länge sådana frågor förblir obesvarade.

Nu liksom under tidigare decennier är de hemlösa glömda av samhället. De har inte minskat i antal. Många tecken tyder tvärtom på att de blir fler och fler. Dessutom har antalet hemlösa kvinnor ökat. Undersökningar som har gjorts visar också att nutidens hemlösa är allt yngre. Det är ofta männi-skor som aldrig har fått fotfäste i samhället.

Vi anser att problemet med de hemlösa är av den dimensionen att det bör lösas på samma sätt som flyktingfrågan, där ett statligt åtagande möjliggör för kommunerna att gripa sig an uppgiften. Vi i centern föreslår därför i en kommittémotion att det skall satsas 3 milj. kr. på de hemlösa i första hand i Stockholm, Göteborg och Malmö. Pengarna skall fördelas till de ideella organisationer som arbetar för de hemlösa. Denna satsning skall ske i avvaktan på en varaktig lösning av problemet.

De kristna samfundens nykterhetsorganisationer har genom sin organisa-tion RIA nått mycket goda resultat i sina stödjande och vårdande insatser vid alkohol- och drogförebyggande arbete. Även Lewi Pethrus Stiftelse be-driver ett väl dokumenterat arbete bland alkoholmissbrukare. Vi anser att just bidraget till sådana nykterhetsorganisationer bör höjas.

Vår omhuldade välfärdspolitik har skapat en bild av att samhället skulle kunna ta hand om oss alla, men det är inte sant, och det har väl heller aldrig varit sant.

Liksom Daniel Tarschys glädjer vi i centern oss åt dagens beslut i socialut-skottet att de s.k. § 12-hemmen återigen skall övergå till statligt huvudman-naskap. Vi har från centerns sida i många år motionerat i den frågan.

Fru talman! Grundtrygghet skall förenas med mångfald, idériakedom och ansvarstagande hos alla, såväl inom den offentliga sektorn som inom de fri-stående alternativen. Detta skapar nya möjligheter till alternativ i vård och omsorg. Rosa Östh skall senare i debatten tala om familjepolitiken, men jag vill ändå nu understryka det glädjande i att regeringen efter enträget motio-nerande från bl.a. oss i centern ger svenska kyrkan rätt till statsbidrag för barnomsorg i egen regi. Det är det senaste exemplet på att ett socialdemo-kratiskt nej har blivit ett ja när det gäller barnomsorg. Det är bra. Det finns en organisation inom kyrkan som fungerar över hela landet, och på många

håll kan kyrkan göra en insats för barnomsorgen och tillföra den ett inslag av djup, allvar och andlighet, som allt fler människor i vårt samhälle – både unga och äldre – tycks inse behovet av.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 3, 5, 17 och 47.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! När man lyssnar på anförandena i debatten – åtminstone när man lyssnar på Daniel Tarschys och kanske också på Per Stenmarck – får man intrycket att detta är någon form av valupptakt. Många vackra ord sägs om valfrihet, om skydd för svaga grupper, om mångfald och om att det skall bli guld och gröna skogar.

Daniel Tarschys talade om att man ville föra över resurser från vuxna friska människor med arbete till sjuka och handikappade, det som är det glömda Sverige. Han talade också om socialdemokraterna som överger barrikaderna. Såsom varande vänsterpartist och hyllande också det utomparlamentariska arbetet och ganska ofta stående på barrikaderna vill jag påstå att det över huvud taget är ganska tomt på barrikaderna nu för tiden. Jag hade också varit gladare om Daniel Tarschys talat om att föra över pengar från vuxna friska människor med arbete och mycket hög lön till vuxna friska människor som har väldigt låg lön. Det finns ju en skillnad inte bara mellan sjuka och svaga utan även mellan rika och fattiga.

Det pågår i dag en utveckling i Sverige som innebär att dessa gränser suddas ut. Försvaret för de svaga grupperna – som enligt min uppfattning omfattar fler än dem som Daniel Tarschys inbegriper i begreppet det glömda Sverige – håller på att urholkas på alla upptänkliga sätt. Jag vill påstå att de borgerliga partierna går i spetsen för detta. Tyvärr är inte heller regeringspartiet så dåligt på att delta.

Det verkar också som om Daniel Tarschys skulle ha varit på bio och sett en valfilm i vilken det sägs att Sverige är fantastiskt. Det finns en klar tendens hos många att stämma in i en hallelujakör och säga att det är marknadsekonomierna som skall råda bot på de brister som ändå finns i det svenska samhället.

Jag har naturligtvis mycket svårt att förstå detta. Om man tittar på de s.k. utvecklade marknadsekonomier som finns, företrädesvis i Västeuropa, kan man enligt min mening se att de sociala välfärdssystemen där inte är särskilt generella, och de ger inte heller ett sådant stöd till de svaga grupperna som ni säger er tala om. Där finns inte den omfördelningseffekt som ni säger er vilja uppnå. Jag har därför svårt att förstå varför ni tror att den ensidiga marknadskapitalism som ni förespråkar verkligen skulle ge det skyddet till svaga grupper.

Det finns en blind tro på att en i traditionella termer mätt ekonomisk tillväxt automatiskt leder till att alla får det bättre. Internationellt men också i Sverige kan vi se att en ökad ekonomisk tillväxt, mätt i de traditionella termerna, inte alls automatiskt ger en bättre standard, en bättre omfördelning eller ett ökat skydd för svaga grupper.

Tvärtom är det faktiskt så att klyftorna ökar. Även i dagens Sverige ökar klyftorna mellan dem som har det bra och dem som har det dåligt. Skyddet för svaga grupper försämras i själva verket. Löneskillnaderna ökar. Det finns

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. I Socialpoliti-
kens inriktning*

en rad tendenser som går åt precis samma håll. Klyftorna i samhället ökar. Vi får en ganska välbeställd medelklass och en överklass, men människorna i det som man traditionellt kallar för underklass får det alltså sämre.

Så ser det ut också i de marknadsekonomidominerade länder som man ofta anför som exempel på länder där socialpolitiken sköts på ett bra sätt.

Den motion som vänsterpartiet har skrivit till det här betänkandet handlar mycket om att försvara den generella välfärdspolitik som har byggts upp i Sverige under lång tid, inte minst av arbetarrörelsens organisationer, och som vi i dag kan se hotas från många håll, framför allt från de borgerliga partierna, som inte klart säger ut att man vill förändra den generella välfärdspolitik – det är väl bara det moderata ungdomsförbundet som säger rent ut att vi inte kan hålla på med den utan att vi skall ge pengar till dem som behöver, punkt och slut; en generell välfärdspolitik är inte tidsenlig.

Men det pågår en nedrustning och en diskussion om en annan finansiering, en diskussion om privatisering, ökande egenfinansiering, osv., som kommer att leda fram till att vi får ett differentierat utbud också inom vård och omsorg, om den politiken skulle få gehör. Det finns all anledning att vara mycket oroad för att den skall få det i det val som vi kommer fram till i september.

Vi menar att det fortfarande behövs en stark motvikt till den kapitalistiska marknadsekonomin, som i sin tillväxtiver faktiskt ges ökad social utslagning. En ensidig ekonomisk tillväxt ger yrkesskador, hälsoproblem, missbruk, förtidspensioneringar, osv. Därför behövs det en motvikt till detta, en politisk motvikt och en motvikt i form av en offentlig sektor som generellt kan ge stöd till de grupper som annars blir utslagna.

Det ekonomistiska och mycket resultatnriktade tänkande som i dag breder ut sig på alla områden inom vård och omsorg gör att man ser mer till kvantitet och kostnader än till kvalitet och välfärd. Jag tycker att det är oerhört tydligt inom den sociala sektorn, inte minst på socialtjänstens område. I dag kan vi ute på socialbyråerna se hur man sitter och räknar pengar. Man skall ha fram ett budgetunderlag, man skall ha budgetbeslut, och sedan skall man göra en budgetuppföljning. Många socialsekreterare är fullständigt överhopade av uppgifterna att på olika sätt räkna pengar. Innehållet i arbetet, möjligheten att vara ute på fältet, det förebyggande arbetet, det som enligt vad vi i socialutskottet på våra möten brukar vara väldigt överens om att man måste satsa på och som är det enda samhällsekonomiskt riktiga att satsa på, har man helt enkelt inte tid att utföra.

Den skattereform som socialdemokraterna och folkpartiet kom överens om har dessutom bidragit till ett ökat bidragsberoende, till ökade köer för ekonomiskt bistånd på socialbyråerna. Flera talare före mig har talat om pensionärerna, och det talades mycket om det i går. Jag tror därför inte att vi behöver föra den debatten här i dag. Men vi måste kunna konstatera att det är beklämmande att det i dagens Sverige, med det relativa välstånd som vi har, skall vara nödvändigt för människor att gå på socialbyrån och vända ut och in inte bara på sina fickor utan också på sitt innersta för att få mat för dagen och för att kunna betala hyran. Det är ett fattigdomsbevis som är otidsenligt och oanständigt i det samhälle som Sverige i dag är.

Jag kan inte se att den ekonomiska politik som i dag förs ändrar detta fak-

tum. Det finns inte något parti som är villigt att se till att den sociala sektorn får mer pengar. Medlen skall omfördelas inom ramarna, säger man, vilket i praktiken har inneburit och innebär att man ute i kommuner och landsting tvingas att ställa nödvändiga serviceområden mot varandra: Kultur ställs mot fritid, fritid ställs mot socialvård, barnomsorg ställs mot teaterföreställningar och liknande. Det är en fullständigt absurd situation. Man har helt kommit bort från att socialpolitik och social omvårdnad väl ändå måste handla om att tillgodose människors behov och inte bara om att se till att siffrorna skall gå ihop på slutet!

Vi har en växande andel äldre människor i vårt samhälle. Vi gör framsteg på sjukvårdens område. Skall vi vara tvungna att skära någon annanstans bara för att kunna tillgodose de växande behoven? Måste det ena behovet slå ut det andra? Det är ju en fullständigt vansinnig situation.

Jag menar att vi måste fortsätta med omfördelningen, vi måste fortsätta att försvara det generella välfärdssystemet, och det måste innebära att de som har mer pengar måste vara med och betala till de växande behoven. Vi kan inte säga att vi skall lösa alla problem inom befintliga ramar.

En social välfärd måste också innefatta mer än bara det man kan få på socialbyrå eller på sjukhuset. Förutom att vi vill ge nya pengar till vård- och omsorgssektorn menar vi att man måste sätta stopp för nedskärningspolitiken. Man måste försvara samhällsservicen, också i glesbygd. Vi måste bygga ut kollektivtrafiken, vi måste satsa på förebyggande insatser för bättre folkhälsa, vi måste ha höjda pensioner för de pensionärer som har det sämst ställt. I stället för att skära ned den offentliga sektorn skall den enligt vår mening demokratiseras genom ökat inflytande för brukare och anställda. Det måste naturligtvis finnas alternativ och mångfald, men inte kommersialism och privatisering – det är inte lösningen.

Vi menar att alla barn har rätt till en bra barnomsorg, alla har rätt till tillgång till en bra skola, utbildning och kultur. De behoven skall inte ställas emot varandra. Vi behöver i dag en utbyggd vuxenutbildning. Vi behöver slå fast allas rätt till bra och avgiftsfri vård och omsorg. Alla måste kunna få en bra och billig bostad – det är en social rättighet. Vi vill stärka den regionala demokratin genom att landstingen utvecklas till länsparlament, där många av de här frågorna också handläggs. Det är, menar vi från vänsterpartiet, frågor som handlar om social välfärd, som vi måste slå vakt om.

Jag skulle vilja säga en del om internationaliseringen av ekonomin, eftersom jag förmodar att några av er kommer in på det. Jag skulle vilja fråga samtliga partier i den här debatten vad ni tror blir följden för det generella välfärdssystemet och den sociala sektorn av den EG-anpassning som vi nu genomför och ett eventuellt EG-medlemskap. Jag tycker mig nämligen kunna se en mycket oroande utveckling i och med att harmoniseringen av skatter och avgifter kommer att innebära att statens inkomster minskar med mellan 60 och 80 miljarder kronor per år. Eftersom den politiska majoriteten eventuellt – det är jag inte riktigt säker på – inte är beredd att ta in pengarna någon annanstans undrar jag: Vad kommer att hända med de generella välfärdssystemen? Är det meningen att vi skall anpassa de svenska systemen till det sätt att finansiera och hantera välfärdssystemen som man har inom EG-länderna? Då har vi, menar jag, gått över till ett annat system, som innebär

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. I Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

att man får vård och omsorg utifrån hur mycket pengar man har i plånboken och inte utifrån varje människas rätt till en likvärdig vård och omsorg.

Jag hoppas att det bara är de borgerliga partierna som uttalat står för det systemskiftet, och jag hoppas att vi kan komma i en situation där vi säger att det inte är värt att offra de generella trygghetssystemen för ett eventuellt inträde i EG, men det är någonting som vi får återkomma till i debatten.

Med det här, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 4 och reservation 36. Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till de båda.

Anf. 9 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! Marknadsekonomin är inte mycket att hänga i granen, förstod jag av Gudrun Schyman. Frågan är då vad Gudrun Schyman skall hänga i granen.

Vi anser att en offensiv socialpolitik måste förenas med en vital marknads ekonomi. Vänsterpartiets klassiska recept är att förena planekonomi med socialpolitik. Det blir efter hand varken planekonomi eller socialpolitik av det receptet. Offentlig misär kombinerad med privat misär blir resultatet av det politiska recept som Gudrun Schymans parti har förespråkat i 70 år. Det finns ingen grund för att bedriva en aktiv offensiv socialpolitik med en ekonomi i ruiner. Det är också svaret på den andra frågan om internationaliseringen.

Om Sverige får en gradvis sämre ekonomi har vi inte möjligheter att infria våra löften till pensionärerna, att se till att äldreomsorgen blir bättre, att klara sjukvården, att se till att barnfamiljerna får barnomsorg och allt det andra vi vill uppnå. Därför vill vi sätta fart på Sveriges ekonomi. Vi vill föra en skattepolitik som medför att det lönar sig att arbeta och spara. Vi vill ha en utrikeshandelspolitik, ett medlemskap i EG, som skall stärka svensk ekonomi och därmed lägga grunden för ett bra välfärdssamhälle. Gudrun Schymans recept pekar mot ruin även för socialpolitiken.

Anf. 10 PER STENMARCK (m) replik:

Fru talman! Måste verkligen det ena behovet slå ut det andra, frågar Gudrun Schyman, och så kräver hon mera pengar till allt – pensioner, kollektivtrafik, sjukvård, barnomsorg och en bra och billig bostad till alla. Tyvärr är svaret att i en stagnerande, dvs. icke växande, ekonomi som vi i dag befinner oss i räcker pengarna inte till allt. De skulle inte räcka till allt detta i alla fall. Vi måste alltid göra prioriteringar. Men vi skulle kunna få råd till mycket mera om vi hade en ekonomi som fungerade på ett tillfredsställande sätt.

Daniel Tarschys inledde med att säga att socialdemokraterna har tänkt om i olika sammanhang. Det kan man åtminstone inte säga om Gudrun Schyman. Hon känner sig uppenbarligen också alltmera ensam på barrikaderna, om jag inte missförstod henne helt. Nej, Gudrun Schyman, jag tror inte på någon ensidig lösning, någon ensidig privatisering.

I mitt anförande talade jag ganska länge om mångfald. Jag tror att man annars inte kan tillgodose många olika behov. Det skall inte finnas en enda lösning.

I det här systemet har det offentliga, som jag ser det, sin stora betydelse,

men inte ensamt. Även privata alternativ behövs. Många undersökningar visar att folk är mycket nöjda med detta. Det börjar t.o.m. socialdemokraterna inse långt om länge.

Gudrun Schyman sade att skyddet för de svaga grupperna har blivit sämre. Det tror jag också är riktigt. Det visar sig också i en opinionsundersökning, som jag såg så sent som i dag på morgonen, att det mycket ofta är de yngre, välavlönade och de som man kan tänka sig konsumera minst av t.ex. sjukvården som är nöjda med den, medan det är de äldre, som vi nog kan tro utnyttjar sjukvården i större omfattning, som är mera missnöjda och mer kritiska till den. Det ligger mycket i den synpunkten. Frågan är dock vilka slutsatser Gudrun Schyman drar. Jo, mera pengar till det som ändå inte visar sig räcka till, nämligen det offentliga.

Anf. 11 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman berörde frågan om marknadsekonomin. Man kan i det sammanhanget be Gudrun Schyman att titta på planekonomierna i östländerna. Anser verkligen Gudrun Schyman att man har lyckats där? Utvecklingen i de länderna talar sitt tydliga språk.

Alternativet för Sverige är inte en planekonomi enligt vänsterpartiets modell, utan en marknadsekonomi som tar hänsyn till grundtrygghet och rättvis fördelning både mellan människor och mellan regioner.

Länge har man från socialdemokratiskt håll i vårt land försökt förhindra alternativ i vård och omsorg. Det är dock när vi tar till vara alla goda resurser i samhället och enskildas idéer och engagemang som vi kan få en rättvisare fördelning. Tack vare t.ex. alternativ i barnomsorgen har allt fler fått del av de gemensamma resurserna. Det finns många exempel på det, snart sagt i varje kommun.

Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Daniel Tarschys undrade vad jag tänker hänga i julgranen. Det är inte riktigt den årstiden vi går emot, men någon form av julstjärna skall det väl antagligen bli, även om det inte blir hammaren och skäran, om nu Daniel Tarschys är orolig för det.

När det gäller frågan om planekonomi eller marknadsekonomi menar jag att vi har en marknad och att vi har en ekonomi. I vänsterpartiet vänder vi oss emot att den råa kapitalismen skall styra, att marknadsvärdet skall ta över och att människovärdet får komma i strykklasse. Den ekonomiska utvecklingen ser vi tendenser till redan i dag. Med de borgerliga partiernas politik skulle den utvecklingen bli etter värre. Jag är övertygad om det. Jag menar att den typen av marknadsekonomi är rådande i många av de västeuropeiska länderna och i EG-länderna. Med vilken ideologi i botten har de löst den sociala omsorgen och tryggheten? Jo, marknadsvärdet har satts på en piedestal, och människovärdet befinner sig långt därunder. Det måste finnas en balans i detta. Den balansen och motvikten måste vara politisk och i offentlig regi. Man kan inte lämna omfördelningstanken. Man kan inte bara lämna det här åt valfrihet och konkurrens. Det finns inget som tyder på – och det finns inga bra exempel på – att en privat sjukvård är effektivare eller

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

bättre än en offentlig eller att något av dessa områden sköts bättre i privat regi.

Per Stenmarck säger att jag är ensam på barrikaderna. Det tycker jag faktiskt. Vänsterpartiet är nog ganska ensamt på barrikaderna i den bemärkelsen att vi också finns ute i folkliga rörelser, inom fackföreningsrörelsen. Vi har ofta sällskap där med socialdemokrater, men de börjar bli ganska vissna vid det här laget. Att moderaterna aldrig har varit ett utomparlamentariskt parti på barrikaderna vet jag mycket väl, Per Stenmarck, men det är ett val som man gör. Jag välkomnar gärna Per Stenmarck på den typen av möten.

Jag tycker att det är konstigt att ni inte har ett uns av självkritiskt tänkande när det gäller att se på hur de sociala trygghetssystemen har utvecklats i de mycket kapitalistiskt marknadsekonomiskt inriktade länderna. Den internationalisering av ekonomin som ni så gärna vill driva så långt att vi också skall gå in i EG, innebär att vi underkastar oss den ideologi och den ekonomiska politik som råder där, vare sig vi vill eller inte. Där är människovärdet satt på undantag.

Anf. 13 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! De råa kapitalistiska staterna i Västeuropa har alla en offentlig sektor som motsvarar mellan 35 och 50 % av BNP. De har alla ett skatte-tryck på mellan 35 och 50 % av BNP. De åstadkommer oändligt mycket mera av social välfärd och sociala förmåner än de länder som har prövat planekonomi.

Detta bekräftar det jag sade, nämligen att marknadsekonomi i kombination med en offensiv social välfärds politik kan ge välstånd både privat och offentligt. Planekonomi, även i kombination med de högsta ambitioner, kan varken ge privat eller offentlig välfärd. Om socialpolitiken i dag har kollapsat i något område i Europa så är det i de länder där ekonomin har kollapsat. Det gäller de länder som har prövat vänsterpartiets recept under 50 år.

Anf. 14 PER STENMARCK (m) replik:

Fru talman! Jag står visst på barrikaderna jag också. På de barrikaderna blir vi fler och fler. Vi har således inte den typen av problem.

Gudrun Schyman frågar om vi verkligen kan lämna allt detta åt den fria konkurrensen. Jag tror att vi kan göra det till mycket stor del, eftersom man då får mångfald. Då blir det inte bara en enda lösning. Det tror jag är ett utomordentligt bra sätt. Det har också i praktiken visat sig att det är en möjlighet att stimulera det som ändå måste ske i offentlig regi så att det blir en utveckling även där.

Jag tror samtidigt att det ligger väldigt mycket i vad Ulla Tillander sade tidigare, nämligen att det gäller att ta till vara alla goda resurser i samhället. Det tycker jag inte att vi gör i dag, och just därför bör vi satsa på något annat.

Gudrun Schyman tog upp de råa kapitalisterna som man inte får släppa loss i vårt samhälle. Vilka är dessa råa kapitalister? Det är ett antal privata daghem, privata vårdhem, privata sjukhem och i mycket stor utsträckning frivilliga organisationer som i många fall utför ett mycket stort, betydelsefullt och ofta rent ideellt arbete. Det finns säkert de som missbrukar den här situationen. Det tror jag aldrig att man helt kan komma ifrån i ett samhälle.

I de allra flesta fall utför de dock ett utomordentligt stort och betydelsefullt arbete. Det är inga råa kapitalister som sysslar med detta.

Anf. 15 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman sade också att vi måste ha en bra skola och en bra barnomsorg, och det skulle vi tydligen få utan alternativa möjligheter. Man kan fråga de föräldrar och barn som har ett alternativ vad de tycker.

Menar Gudrun Schyman att man skall förbjuda sådana alternativ? Det finns olika önskemål bland människor. Det måste man, åtminstone enligt vår mening, vara lyhörd för från samhällets sida.

Anf. 16 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att man inte skall ta till vara alla goda krafter i samhället. Det var att dra mycket stora växlar på vad jag har sagt. Det är självklart att vi skall ta till vara alla goda krafter i samhället – inte bara de som har pengar i plånboken, utan alla. Alla skall ha möjligheter att i olika forum få visa sina kvaliteter och bli tagna på allvar.

Jag har inte en enda gång stått här och sagt att jag tycker att vi skall ha ett sådant ekonomiskt system som man har haft i något av de östeuropeiska länderna. Jag har faktiskt inte gjort det. Det finns inte en enda motion från vänsterpartiet där det sägs att vi skall ha planhushållning enligt östeuropeisk modell. Vi har ekonomiska motioner som jag tycker är mycket väl utvecklade, där vi utgår ifrån att vi lever i en marknadsekonomi. Vi vill dock ha politiska styrmedel för att föra över pengar från de som är rika till de som är fattiga, för att det uttrycka det mycket enkelt. Vi tycker att vi fortfarande behöver pengar till de behov som i dag inte är tillfredsställda, inte minst inom området vård och omsorg. Det är ett faktum – det håller ni med om – att det är mycket som inte fungerar i dag och att vårt sociala skyddsnät håller på att urholkas. Vi måste då kunna göra något åt det utan att för den skull bli beskyllda för att vi vill ha det som i Sovjet. Det är en debattnivå som möjligen börjar likna hur det låter i valrörelsens slut.

Om socialpolitiken har kollapsat i de östeuropeiska länderna, beror det knappast enbart på att man hade en dålig ekonomi. Det var mycket annat som kollapsade där, eller hur? Man hade ett system som inte var särskilt utvecklat över huvud taget. Det faktum att socialpolitiken har kollapsat i så många av västvärldens länder nämns nästan aldrig. Det faktum att klyftorna inom de västeuropeiska länderna som tillhör EG ständigt ökar, att fattigdomen ökar och att situationen för ensamstående kvinnor och för ungdomar med arbetslöshet och utslagning är mycket bekymmersam och blir än värre, nämner ni inte heller. Att arbetslösheten ligger på ca 10 %, vilket vi i Sverige skulle anse vara en ren katastrof nämner ni inte heller. Vi måste väl ändå kunna komma fram till ett annat ekonomiskt system där det finns en högre mening än att man skall försöka snuva sin granne på så mycket pengar som möjligt.

Anf. 17 ANITA STENBERG (mp):

Fru talman! Det är trist att tillhöra ett litet parti och komma sist och inte få vara med i debatten. Men det är lika trist att tillhöra ett stort parti och komma ännu senare.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Jag börjar med själva anförandet och kommer så småningom att svara på Gudrun Schymans frågor.

I all vård skall patienten vara i centrum. Det är något som kan synas vara fullständigt självklart, men så är det inte alltid. Ibland är diagnosen i centrum och människan kommer i andra hand. Det kan hända när patienten blir intressant som forskningsobjekt och forskaren, läkaren, gärna vill fullfölja en behandling som är ny.

Patienten har ofta inte någon möjlighet att bedöma behandlingen utan måste lita på läkarens omdöme. Som exempel kan jag nämna bröstcanceroperationerna för många år sedan. För att få jämförelsematerial, då vissa sjukhus alltid tog bort hela bröstet på kvinnan vid en bröstcanceroperation medan man på andra sjukhus sparade så mycket vävnad som man vågade, tog man fram ett forskningsmaterial för att så småningom kunna bedöma vilken metod som var bäst. Men många kvinnor blev av med sitt bröst i onödan. Denna forskning fick lov att avbrytas, eftersom sanningen kom fram. Kvinnorna vägrade att acceptera detta. Detta är ett exempel på att patienten i sig själv inte alltid är i centrum.

Patienten får inte berövas ansvaret för sin kropp, sitt psyke, sin hälsa och sin livsstil. Det krävs mer av mänskliga relationer i patient–expert-förhållandet i sjukvården än vad vi tidsmässigt anser oss ha råd med i dag. Då skulle vården kunna ta till vara människans egna läkande krafter genom att patienten får behålla sitt orubbade människovärde och kan medarbeta i botandet av sin sjukdom på ett mer aktivt sätt.

Samarbetet mellan alternativ vård och skolmedicin behöver underlättas, så att vardera parten vid behov kan rekommendera den andra och i förlängningen samverka till nytta för patienten. Därför vill vi ha in alternativmedicin i vården. Vi har motionerat om en professur i alternativ medicin, och vi vill också ha med en läkare med kunskaper i alternativ medicin i socialstyrelsen.

Varför skall vi inte utnyttja alla goda krafter? som någon tidigare talare frågade. Det gör man sedan länge ute i Europa; man tittar inte snett på alternativmedicinen, såsom vi gör här i Sverige.

Sjukvården har kommit att domineras av ett mekaniskt-tekniskt synsätt på patienten och patientens sjukdom. Miljöpartiet vill anlägga en annan och vidare syn på sjukdom och dess orsaker, både fysiska, sociala och psykologiska. Med ökad kunskap om hur miljö och livsstil påverkar hälsotillståndet kan människor ta större ansvar för sin egen hälsa och medverka till att förändra negativa livsvillkor.

Vi måste lära oss egenvård igen. Vi måste minska skadeverkningarna av tobak och alkohol. Vi borde få en motsvarighet till den verksamhet som fanns under den katolska tiden här i Sverige i form av bikten. Med det menar jag någon som lyssnar under tysthetslöfte, någon som får skuldkänslorna att minska, kanske bara någon som finns för att höra på, någon som har tid att offra på mig och mina problem. Troligen skulle det minska våra psykosociala sjukdomar, om vi fick en sådan möjlighet.

Tid är en resurs som vi lider stor brist på. Därför har vi väckt en motion om kortare lönearbetstid. Vi har inte krävt bibehållen lön för 30 timmars arbetsvecka – det anser vi att vi inte har råd med. Men varför skall somliga

bokstavligt talat arbeta ihjäl sig och andra gå arbetslösa? Sjukvården får ta hand om båda dessa grupper, både dem med magsår på grund av för mycket arbete och dem som får magsår på grund av att de ingenting har att göra.

Faktum är att den sociala utslagningen är stor i dagens Sverige. Det är konstigt att vi skall behöva så många nerknarkade och utsupna existenser i ett så rikt land som Sverige. Vad är det som fattas? Jag tror inte att det egentligen är pengar som fattas – jag tror att det är omtanke om varandra. Ensamheten, som är en dygd här uppe i Norden, gör att människor far illa. En höjning av bruttonationalprodukten löser inte de problemen. Snarare skulle det kunna förvärra dem. Fler människor som sitter i var sin hörna, gärna med hörlurar på, och tittar på var sitt TV-program utan mänsklig kontakt är inte någonting som befrämjar ett innehållsrikare liv. Det är inte saker som saknas här i Sverige – det är tid. Så här vill vi inte att miljöpartiets Sverige skall se ut. Där finns det ett utvecklat nätverk mellan människor. Det kommer inte att finnas så mycket prylar, för det kommer vi inte att ha råd med. Men det kommer att finnas ren luft, friskt vatten och ofarlig mat. Där är arbetstiden – lönearbetstiden! – kortare och uppdelad på flera. Arbetstiden i sin helhet är säkerligen inte kortare. Då kommer det inte heller att behövas så mycken sjukvård. Det innebär faktiskt också en höjd standard.

När det gäller handikappolitiken vill vi tillsammans med vänsterpartiet och de borgerliga partierna stödja Mättingeprojektet för att rörelsehindrade barn och ungdomar som tillhör RBU också skall få en rekreationsanläggning. För detta ändamål satsar vi 3,7 milj. kr.

Vi motionerar också om ledarhundar för de synskadade och fler tecken-språkstolkar och dövblindtolkar. På dessa ändamål lägger vi 6 milj.kr. I övrigt vill vi avvakta 1989 års handikapputredning, som kommer att framlägga ett delbetänkande i början av sommaren.

Så vill jag tala litet om barnets rätt i samhället. Vi har väckt en motion som heter "Barnens rätt", som innehåller 28 att-satser. Dessa skall jag inte trötta er med.

I FN-konventionen står: "Ett psykiskt eller fysiskt handikappat barn har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och underlättar barnets aktiva deltagande i samhället." Det är viktiga saker det!

I Sverige finns 52 300 barn som lider av astma. Vi vet att den sjukdomen ofta beror på sjuka hus.

8 500 barn antingen har epilepsi, är rörelsehindrade eller har hörselnedsättning. Det finns dubbelt så många psykiskt utvecklingsstörda. Varje år insjuknar drygt 200 barn i cancer. Kan vi göra någonting åt detta? Den frågan tycker jag att vi skall arbeta med i socialutskottet och försöka få ned dessa siffror. Över hälften av alla barn upp till 14 år som dog 1987 trafikdöddes. Av 122 ungdomar i åldern 15 till 19 år som dog samma år döddes 103 i trafiken. 1989, två år senare, skadades över 1 000 barn svårt i trafiken. 556 av dessa var ungdomar i åldern 15 till 17 år.

Så trafiken är farlig! Bilar och motorcyklar skördar offer i så stort antal att det om det gällt en sjukdom hade kallats epidemi. Hur kan vi finna oss i att offra så många av våra barn på trafikens altare?

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Jag anser att vi måste sänka hastigheten på våra vägar för att få ned antalet trafikolyckor.

Miljöpartiets socialpolitik går ut på att människor skall ta ansvar för sitt sätt att leva. Varje människa måste försöka hålla sig frisk och leva ett sunt liv. Men då får vi faktiskt inte ha ett samhälle som motverkar det.

För oss i miljöpartiet är det viktigt att värna om de svaga grupperna i samhället. Därför har vi i riksdagen sagt nej till kommunalt och landstingskommunalt skattestopp. Människor anser faktiskt att det är allas skyldighet att se till att de som behöver vård och omsorg får det. Därför har vi vågat säga nej till kommunalt och landstingskommunalt skattestopp. Miljöpartiet vill att vi alla, sjuka som friska, via skatten skall betala samhällets ökade kostnader, inte att det skall ske via avgifter, för då blir det de gamla, de handikappade och sjuka som själva får stå för en stor del av vårdkostnaderna. Vi måste faktiskt gå skattevägen i stället.

Slutligen yrkar jag bifall till reservationerna 21, 38 och 44. Miljöpartiet ställer sig bakom övriga mp-reservationer men avstår från att yrka bifall till dessa.

Sedan till debatten!

"På barrikaderna", säger Gudrun Schyman. Är Gudrun Schyman enögd? Där står det fler, och där finns också miljöpartiet. Det finns t.o.m. de som i en Sifo-undersökning har sagt att det kanske är där miljöpartisterna borde stå i stället för att sitta i riksdagen. Se dig om!

Det finns inget parti som satsar pengar på socialpolitiken, säger Gudrun Schyman vidare. Jo, det gör miljöpartiet de gröna. Jag talade nyss om en höjning av kommunalskatten och den landstingskommunala skatten. Vi kan tänka oss en sådan.

Miljöpartiet anser att en allvarlig risk med en EG-anslutning är att det blir en social dumpning. Vi håller med Gudrun Schyman i många av hennes åsikter om EG.

Anf. 18 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Syftet med dagens debatt är att försöka lyfta fram de politiska alternativen i socialpolitiken. Det är ett angeläget tema med tanke på den trygghet och välfärd som socialpolitiken ger oss medborgare i Sverige. Någon gång under vår vandring här på jorden drabbas vi av olyckor, och då behöver vi den trygghet och solidaritet som socialpolitiken ger oss.

Jag ser faktiskt ett hot i växande skillnader i synen på socialpolitiken under 1990-talet.

Vi känner alla till nyliberalismens framväxt, den klara tendensen att låta ekonomin bli en "överideologi" i samhället. Jag läste nyligen att SAF-chefen sagt att man kan slänga jämlikheten på sophögen.

Allt detta är ett hot mot den solidaritet som är kärnan i socialpolitiken.

Människornas krav på individuell frihet stämmer inte med den svenska välfärdsmodellen och den väl utbyggda offentliga sektorn, säger nu moderaterna återigen i sina riksdagsmotioner. Man har en kraftig systemkritik mot den svenska välfärdsmodellen. Praktiskt kommer den förändring som moderaterna vill åstadkomma till uttryck i skattepolitiken. Man har för nästa år och för resten av 1990-talet signaler om mycket stora skattesänkningar. Det

är knappast möjligt att man skall kunna klara så stora skattesänkningar och förena det med den generella välfärdspolitiken.

Moderaterna sätter, som jag ser det, systemförändringarna i centrum, inte fördelning, trygghet och rättvisa. På sida efter sida i moderaternas motioner handlar det om form och inte om innehåll. Ibland blir det så med ytterligheterna i politiken, oavsett om det är vänster eller höger. Det verkar vara formfrågan som är det intressanta.

Det är naturligtvis också lätt att kritisera och riva ner. Det är svårare att bygga och ge innehåll. Av de moderata riksdagsmotionerna kan man inte utläsa ett sammanhållet socialpolitiskt alternativ till regeringens politik och till den generella välfärdsmodellen. Moderaterna pratar väldigt mycket och skriver väldigt mycket om att det är fel och brister i den svenska välfärdsmodellen. Det är besvärliga monopol, och det är en förfärande politikerstyrning. Men var finns det sammanhållna alternativet till dagens välfärdspolitik?

Man kan mycket tydligt se en färdväg som moderaterna stakar ut. Det är den mycket starka betoningen av den individuella frihetens väg. Moderaterna lyfter ensidigt fram frihetsbegreppet utan större hänsyn till andra angelägna mål för oss individer och människor. Jag undrar om moderaterna tycker att livet i princip enbart går ut på att skaffa sig individuell valfrihet. Jag blir därför inte särskilt imponerad av moderaternas nygamla frihetsbegrepp.

För att få litet mer djup när det gäller dessa frågor repeterade jag Isaiah Berlins bok *Fyra essäer om frihet*. Där beskriver han de skiftande öden som begreppet individuell frihet genomgått under hundra år av ideologiska strider. Här möter man kunskap och djup som lyser med sin frånvaro i den nyliberala föreställningsvärlden om individ och kollektiv.

Även sådana historiska frihetsivrare som Lock, Mill och Tocqueville pläderade för att den borgerliga friheten inte kunde vara absolut. Det måste alltid sättas en gräns mellan det privata och det offentliga, mellan individ och kollektiv. Dagens höger sätter oftast individen mot kollektivet.

Sett i detta idéhistoriska perspektiv verkar Svenska arbetsgivareföreningen och kanske också moderaterna vara på väg att inta en extrem individuell frihetslinje. En sådan ståndpunkt kan definitivt inte förenas med socialliberalismen. Det säger nu de unga blå moderatkadetterna i sina kaxiga tal och artiklar.

Socialdemokraterna vill på ett annat sätt än moderaterna utveckla den individuella friheten. Vi kombinerar friheten med solidariteten och framhåller också hur viktigt det är att vi håller oss med rättvisa och trygghet, inte bara för några utan för alla. Denna moraliska dimension är drivkraften hos socialdemokratin och hävdas särskilt starkt i socialpolitiken.

Min andra kritik gentemot moderaternas frihetsväg gäller politikens beslutsformer. Enligt Sveriges grundlag utövas folkstyret i stat, landsting och kommuner. Moderaterna säger nu att kommuner och landsting är monopol och att individen här inte har något att säga till om. Det är bl.a. därför som moderaterna vill privatisera i den sociala välfärden. De anser att friheten finns på marknaden och inte i de demokratiska beslutsformerna.

I detta sammanhang gör moderaterna en logisk kullerbytta. Både marknaden och demokratin är ju instrument för individens fria val – om dock i olika

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

former. Att döma ut demokratin som icke individuellt påverkbar håller inte i sak. Därtill kommer, som Per Stenmarck vet, att politiker kan av- och till-sättas. Denna form av påverkan finns som bekant inte i det marknadsliberala systemet.

Socialdemokratin anser därför att demokratin är en bättre form än marknaden när det gäller att förverkliga de grundläggande målen i socialpolitiken.

Sammanfattningsvis ser jag två viktiga skiljelinjer mellan socialdemokraterna och moderaterna i socialpolitiken.

För det första gäller det pengarna. Med moderaternas stora neddragningar kan den generella välfärdspolitik inte upprätthållas. Det blir luft utan innehåll.

För det andra gäller det solidariteten. Moderaterna vill flytta inflytandet från demokratin till marknaden. Det ger de enskilda mindre chanser till insyn och påverkan.

Herr talman! Jag vill återkomma till den moraliska dimensionen i socialpolitiken. Den måste bygga på den humanistiska människosynen, dvs. att stå för ett människovärde som bygger på existensen av våra liv – på vad vi är och inte på vad vi gör.

Det föreligger nog en bred enighet om denna dimension i Sverige. Men det är oroande långt från ord till handling. Den praktiska tillämpningen av den humanistiska människosynen sitter allt trängre. Etiken blommar bokstavligen i tal och böcker, men den står blek och skuggad i vardagen. Det beror nog på att många inte vill omsätta etiken i praktisk handling, ty då upptäcker de att det kostar.

Några uppvaktnings i socialutskottet från handikapporganisationer har visat hur svårt det är för gravt fysiskt handikappade unga människor att få ett fullvärdigt liv. Dessa uppvaktnings har också visat vilka oerhörda offeringar som de anhöriga måste göra för att klara ett anständigt liv för de unga. Förbättringar i dessa sammanhang ställer krav på pengar.

Det växande antalet äldre i Sverige kommer sannolikt också att ställa krav på mer pengar och mer personal om riksdagens mål för välfärden skall kunna upprätthållas, dvs. att alla skall få ta del av denna välfärd. Det faktum att vi kommer att möta så många äldre får vi som har ansvar för socialpolitiken inte skjuta åt sidan. Vi får inte nöja oss med, som en del andra som kliver fram på plan och lägger ut dimridåer, om att man med produktivitet och effektivitet nog skall klara detta.

I Dagens Nyheter kritiserar tre inflytelserika företagsledare gymnasierformen. De säger att man i Sverige nu måste börja satsa på den intellektuella eliten. Naturligtvis säger de detta med tanke på industrin, exporten och marknaden och sannolikt inte med tanke på de grundläggande mänskliga värdena. Jag tror att det är viktigt att vi på olika håll inom olika partier ser till att den teknologiska människosynen inte vinner insteg i Sverige. Socialpolitiken behöver därför befästa en stark ställning här i riksdagen och hos befolkningen för att människovärdet skall hävdas.

Herr talman! Jag vill fortsättningsvis något kommentera vårt arbete i socialutskottet. Vi har snart arbetat under en mandatperiod, och jag vill även

säga något om det obefintliga borgerliga alternativet till socialpolitiken. Först vill jag emellertid ta upp arbetet i socialutskottet.

Jag satt inför dagens debatt och summerade de ärenden som socialutskottet har arbetat med under denna mandatperiod. Det är väldigt många. Vi har arbetat med propositioner, motioner och initiativ. Om vi tittar i backspegeln visar det sig att vi sannolikt har gjort mer förändringar än man vanligtvis tror. När utskottet träffas för sammanträde på förmiddagen tror jag att många av oss har föreställningen att vi har att göra med en statisk socialpolitik. Men om vi tittar i backspegeln för att se vad vi har åstadkommit under denna period är det sannerligen ingen statisk socialpolitik vi har att göra med.

Jag uppskattar mycket att vi i socialutskottet har kunnat komma överens om att vi vid sidan av arbetet med propositioner och motioner också skall skapa tid för hela utskottet att engagera sig och fördjupa sig i viktiga områden. Vi har fått tid till utfrågningar och studiebesök inom olika delar av socialpolitiken.

Jag vill erinra om de insatser som vi har gjort för att flytta fram positionerna i socialpolitiken när det gäller rättsläkarstationerna, rättspsykiatri, beställningen inom alkoholpolitiken, gentekniken, äldreomsorgen och nu senast ungdomsvården. Beträffande det sista har hela utskottet varit engagerat i en fördjupning och gjort en beställning till regeringen, inte bara när det gäller statsbidraget utan även när det gäller fler och differentierade platser och bättre vårdinnehåll. När vi i utskottet inte kunde få detta på en gång, och när de båda kommunförbunden dessutom har sagt att de inte vill ha kvar ansvaret för ungdomsvården, hamnade socialutskottet inför en helt ny situation. Det var då naturligt att begära utredning om ett statligt huvudmannaskap.

Min förhoppning är också att den intressanta utskottsutfrågningen som utskottet anordnade om sjukvårdens prioriteringar och etik skall leda till att riksdagen på denna punkt kan flytta fram positionerna så att vi får en grund för korrekta prioriteringar inom svensk sjukvård.

På andra sakområden har partierna principiellt skilda ståndpunkter. Det område som vi kanske har diskuterat mest och där vi har profilerat oss gäller hälso- och sjukvården. Jag har haft flera debatter med Per Stenmarck och andra moderater.

Jag vill kortfattat säga att jag tror att en del av den kritiska och onyanserade bilden av svensk sjukvård beror på det s.k. 08-perspektivet, att för mycket av den föreställningsvärld som vi lever med här i talarstolen och i riksdagen bygger på situationen i storstäderna. Men så ser inte Sverige ut. Sverige är mer än storstäder, och Sverige har inte storstädernas köer i äldreomsorg och har inte gjort neddragningar i långtidsvården, som vi kan se i storstadsregionerna. Det är märkligt att Dagens Nyheter fick ett stort genomslag i en artikelserie, där man visade att skillnaderna var påtagliga mellan 15–20 kommuner. Villkoren var inte lika. Trots detta fortsätter man med en generell svartmålning av svensk sjukvård. Det skulle nog vara nyttigt för riksdagen och för sjukvården, om vi devalverade 08-perspektivet till förmån för en korrekt Sverigebild.

Socialdemokraterna presenterar i budgetpropositionen ett ställningsta-

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

gande för vår sjukvårdsmodell. Samtidigt anges på ett antal punkter hur vi bör ändra hälso- och sjukvården.

Under utskottsbehandlingen har jag ofta funderat över vilka viktiga initiativ och styrformer som regering och riksdag egentligen har för att rätta till de brister som vi kan se inom hälso- och sjukvården. Jag har känt att regering och riksdag är för passiva när det gäller att rätta till grundläggande brister i hälso- och sjukvården. Jag vill ta upp några områden, där jag tycker att nationella ställningstaganden är viktiga.

Det första området gäller kvalificerade utvärderingar av befintlig sjukvård. Här har ju SBU inlett ett arbete. I Sverige har vi aldrig tidigare haft professionella experter som har utvärderat sig själva och med tyngd påvisat vad som är rätt och fel i sjukvården. Det resultat som man nu samlar på sig genom SBUs arbete riskerar att stanna vid de här utvärderingarna. Det är synd. Jag menar att utvärderingarna är så värdefulla och kommer att betyda så mycket för sjukvården att de borde komma in i beslutsprocessen, dels den beslutsprocess som landsting och läkare lever med, dels den som vi lever med i regering och riksdag.

För det andra gäller det kvalitetskontrollen inom sjukvården. Här pekade Landstingsförbundet för en kort tid sedan på behovet av nationella initiativ. I takt med decentralisering, kompletterande vårdformer och friare organisationer växer behovet av kvalitetskontroll fram. Det måste vara en uppgift för regering och riksdag att se till att vi kan ha en tillfredsställande kvalitetskontroll inom svensk sjukvård.

För det tredje vill jag peka på prioriteringar och etik inom sjukvården. Den utfrågning som socialutskottet hade visar ju att det behövs en plattform för etiska bedömningar och prioriteringar. De enskilda landstingen kan inte själva hitta på en etik på varje område och inte heller själva hitta på en prioritering för varje landstingsområde. Det behövs en nationell vägledning som grund för både de prioriteringar som den medicinska professionen skall göra och det som skall göras politiskt.

Jag har också något följt den diskussion som pågår i USA om medicinsk etik. Daniel Callahans har skrivit en ny bok och återkommit om etik och prioriteringar inom den amerikanska vården. Jag vill nämna hans slutsatser, särskilt för Per Stenmarck. Callahans drar fyra slutsatser med tanke på den amerikanska sjukvården.

1. En starkt reglerande kontroll måste utövas av politiska instanser.
2. Någon form av allmän sjukförsäkring bör finnas.
3. Läkarnas, patienternas och vårdinstitutionernas valfrihet måste begränsas.
4. Ny medicinsk teknik måste noga utvärderas, innan den får tillämpas inom sjukvården.

Jag refererar detta också därför att jag tror att den sjukvårdsmodell som vi har i Sverige duger gott, även om den, som Ulla Tillander sade, har skönhetsfläckar. Den duger gott när det gäller att gå vidare beträffande etik och prioriteringar.

Herr talman! Till sist: Jag tycker att det har varit intressant att sitta i socialutskottet och följa hur de tre borgerliga partierna vid varje sammanträde ar-

gumenterat för sina resp. partimotioner. Man har oftast röstat för sin linje och varit angelägen om att profilera sina resp. partiståndpunkter. Därför saknas det en gemensam borgerlig linje i de avgörande frågorna inom ekonomi och socialpolitik. Folkpartiet och centern anser inte att moderaternas stora skattesänkningar kan förenas med en ansvarsfull socialpolitik. Här finns den djupaste borgerliga klyftan. Utan pengar faller ju löften och fagert tal. Moderaterna och centern ställer sig vid sidan av äldreformen. Med tanke på behovet av åtgärder är det illa att de borgerliga inte har kunnat samlas till en gemensam linje i äldrepolitiken. Moderaterna och folkpartiet har skilda uppfattningar om skatt, bidrag och boende.

Jag kunde fortsätta. Trots att vi skall ha en diskussion om familjepolitiken kan jag inte underlåta att säga något om den stora oredans tid när det gäller den borgerliga familjepolitiken. Jag vet inte om det är vanligt, men i varje fall jag tycker att det är ovanligt och märkligt att vi i socialutskottet från de borgerligas sida först får en allmän ihopskrivning om ett vårdnadsbidrag. Den motionen saknar ju substans. Den innehåller inga bidragsbelopp, den har ingen tidsplan och framför allt saknas pengar. Detta betyder att riksdagen egentligen inte har något vårdnadsbidrag att ta ställning till. Man skickar fram en tavelram där innehållet saknas helt. Samtidigt som man skriver ihop sig på detta allmänna och icke förpliktigande sätt har man var sin linje. Först spelar man i en trio, sedan uppträder man som solist med var sin familjepolitiska linje – moderaterna, centern och folkpartiet. Jag säger som Per Ahlmark: "Lycka till med bedriften att få folk att tro på den här valsen" – dvs. valsen att det finns ett gemensamt borgerligt alternativ i familjepolitiken.

Låt mig också säga några ord till Daniel Tarschys. Han såg socialdemokratin som en armé i moralisk upplösning. Det där var väl närmast en lustighet från Daniel Tarschys sida, eller kanske ett önsketänkande. Men jag tycker att det är djärvt av Daniel Tarschys att försöka utmåla socialdemokratin som ett stort sönderfallande parti när man själv i så stor utsträckning har delade meningar. På ett landsmöte lyckades ni inte få ordning på familjepolitiken. Ni satte till en arbetsgrupp, men inte heller den lyckades. Om jag minns rätt höll den presskonferens tillsammans med Bengt Westerberg i februari. Bengt Westerberg sade att det väl ligger någonting i socialdemokraternas politik, man borde kanske kompromissa. Sedan hade Bengt Westerberg träffat någon professor från Umeå, som tyckte att man kanske skulle pröva dragningsrätter. Daniel Tarschys, när man inte kan ena det egna partiet i familjepolitiken skall man inte beskylla andra partier för att inte ha en sammanhållande politik. Detsamma gäller ju också folkpartiets vandringar från höger till vänster, som har varit kännetecknande för liberalerna och folkpartiet under hela efterkrigstiden. Än åker man åt höger, än åker man åt vänster. Det är inte förutan att man beskyller folkpartisterna för att vara kluvna och faralitet hit och dit.

När det för det tredje gäller gentekniken vill jag påstå att spänningen inom folkpartiet är större än vad den är mellan andra politiska partier här i riksdagen. Nog skall man se om det egna huset, Daniel Tarschys, innan man går ut och i stora ord påstår att socialdemokratin är en armé i moraliskt sönderfall.

Jag vill ta upp en sista fråga som gäller moderaterna och folkpartiet. Ni gick ut i en artikel i Dagens Nyheter, där ni skrev ihop er och förespeglade

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. I Socialpolitikens inriktning

ett politiskt alternativ. Vi var många som undrade över om ni också skulle visa det seriöst och i praktisk handling här i riksdagen. Skulle ni t.ex. i anslutning till budgetpropositionen formulera en gemensam socialpolitik i utskottet, inte bara skriva artiklar i Dagens Nyheter, utan i sak presentera ett alternativ för väljarna före valet? Ni har inte presenterat något sådant. Jag tror, Daniel Tarschys, att ni här i riksdagen och bland dem som är insiktsfulla i politiken har en mycket låg trovärdighet när det gäller att kunna presentera ett gemensamt alternativ. Detta gäller så länge som man håller sig till att skriva artiklar i Dagens Nyheter i stället för att ge substans åt sin mening här i riksdagen.

Centern verkar ha ställts åt sidan i samarbetet mellan moderaterna och folkpartiet. Nu såg jag att ni kanske skulle träffas i helgen igen. Jag vet inte om centern kommer att få vara med i utformandet av socialpolitiken framöver.

Allra sist ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och bifall till reservationerna 28 och 29 samt avslag på reservationerna 1–27 och 30–49.

Anf. 19 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag gav ett femtontal exempel på övergivna ståndpunkter och ett halvdussin exempel på svikna vallöften. Till inget av dem hade Bo Holmberg någon kommentar.

Jag vill gärna vitsorda att samarbetet i socialutskottet har varit bra, konstruktivt och fruktbarande. Vi har tillsammans kunnat uträtta mycket, som jag tror är till värde för socialpolitiken i Sverige. På den punkten vill jag ge Bo Holmberg helt rätt. Men jag blir litet rädd när han närmast föraktfullt talar om strävanden efter effektivitet i socialpolitiken och om att öka produktiviteten. Om vi inte kan använda resurserna bra i sjukvård, i socialtjänst och på andra områden, kan vi inte göra allt det goda vi önskar. Jag tror att det finns ett stort utrymme för att förbättra våra metoder, för att vända på slantarna så att vi kan hjälpa fler människor bättre. Det menar jag är en oerhört viktig uppgift för oss som politiker att arbeta med. Det här föraktet för effektivitet för inte framåt. Det är inte heller etiskt. Det etiska är faktiskt att använda resurserna så bra som det går.

Sedan kommer Bo Holmberg in på frågan om splittring. Detta kan vi så klart diskutera i evinnerlighet. Bevisligen har det ändå inom socialdemokratin uppstått en mycket stark oenighet på ett betydande antal punkter som gäller socialpolitiken. Det behöver inte vara något negativt. Det är bra att det pågår en debatt. Men det är omöjligt att påstå att det finns en socialdemokratisk politik som står sig från det ena året till det andra, som står sig från ena sidan av Vasagatan till den andra. Socialdemokratin i sig företer redan exempel på oerhört många ståndpunkter. Skall man sedan bedöma socialdemokratin tillsammans med de två partier i riksdagen som utgör stödpartier i olika sammanhang, uppstår naturligtvis en ännu större mångfald. De borgerliga partierna har självfallet olika uppfattningar i en hel rad frågor. Det är ingen som har stuckit under stol med det. Men på en rad olika områden har vi också visat att vi har gemensamma ståndpunkter, som vi är beredda att driva och genomföra för att utveckla socialpolitiken.

För folkpartiet är kampen för det glömda Sverige, kampen för att befästa

välfärdssamhället genom en stark ekonomisk politik och kampen för att se till att inte socialförsäkringarna tar alla pengar och därmed dränerar resurserna för de sociala tjänsterna oerhört viktiga frågor. Dem kommer vi att arbeta för under 90-talet.
(forts. 7 §)

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Muntliga frågor till
statsråd*

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.25 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

6 § Muntliga frågor till statsråd

Statsminister Ingvar Carlsson, statsrådet Lena Hjelm-Wallén, miljöminister Birgitta Dahl, industriminister Rune Molin och statsrådet Erik Åsbrink hade infunnit sig i kammaren för att svara på muntliga frågor.

Matmomsen

Anf. 20 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Under gårdagen möttes vi av två motstridiga besked i massmedia när det gäller frågan om sänkt mat på momsen – ett besked är att momsen skall sänkas och ett annat besked är att den inte skall sänkas. Vilket är alltså regeringens officiella besked i frågan om sänkt moms på maten?

Anf. 21 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Som svar på Agne Hanssons fråga kan jag meddela, och det sade jag för övrigt redan i går, att regeringen inte har fattat något beslut. Vi har redovisat de möjligheter som finns att återgå till den momsnivå som vi hade före den tillfälliga momshöjningen. Eventuellt gäller det också att överväga någon form av differentiering. Eftersom det här är en viktig fråga förbehåller sig regeringen rätten att tänka igenom denna noga innan momsen på maten – inte maten på momsen – sänks.

Valperiodens längd

Anf. 22 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! I samband med det s.k. krispaketet redovisade regeringen att man förberedde diskussioner kring valfrågorna. Det handlar då om t.ex.

valperiodens längd. Men det här har tydligen lagts på is. Hur ser alltså statsministern på dessa saker? Hur skall dessa frågor hanteras framöver?

Anf. 23 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag kan säga följande som svar på Lennart Nilssons fråga. Sedan regeringen klargjort sin syn på dessa saker inför riksdagen har s.k. sonderande samtal ägt rum mellan partierna. Syftet med dessa sonderande samtal har varit att utröna om det kunde finnas förutsättningar för att tillsätta en beredning i författningsfrågan som kunde ta upp de större frågorna till avgörande.

Jag bedömer att det för närvarande inte är meningsfullt att tillsätta en sådan beredning, även om jag själv fortfarande anser att författningsfrågorna har mycket stor betydelse. Jag föreställer mig att vi kanske får anledning att återkomma till dessa saker längre fram.

Gud i politiken

Anf. 24 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern. Gertrud Sigurdsen har lånat mig ett exemplar av partitidskriften Tiden – en tidskrift som är grundad av Hjalmar Branting.

I senaste numret av denna tidskrift finns det en mycket intressant ledarartikel som har rubriken "Gud i politiken". Skribenten är synnerligen orolig med anledning av den situation som regeringen och det socialdemokratiska partiet nu befinner sig i. Jag kan så att säga läsa mig till att vederbörande tror att regeringens enda chans att få sitta kvar efter valet i september är att regeringen profilerar sig i värderingsfrågorna. Framför allt gäller det på kristendomens område.

Min fråga till statsministern är: Tänker ni villfara tidskriften Tidens önskemål och placera Gud i politiken?

Anf. 25 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! I och för sig är jag glad över att Filip Fridolfsson läser tidskriften Tiden. Det finns alltså ett visst hopp. Tyvärr måste jag göra Filip Fridolfsson uppmärksam på att Gertrud Sigurdsen numera inte sitter med i regeringen. I stället får Filip Fridolfsson vända sig något åt vänster i bänken här i kammaren. Där sitter ju Gertrud Sigurdsen. Då kan nog Filip Fridolfsson få svar på sin intressanta fråga.

När det gäller regeringens inställning till Gud är det vår uppfattning att det är vars och ens ensak.

Matmomsen

Anf. 26 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag skulle vilja återvända till frågan om matmomsen. Statsministern sade att det är en viktig fråga som regeringen noga behöver tänka över. Tyvärr måste jag då påstå att regeringen tänker mycket långsamt.

Vi i vänsterpartiet kom redan för 20 år sedan fram till hur vi vill ha det. Vi vill nämligen att momsen på maten skall tas bort.

Jag undrar således när regeringen kan förväntas ha tänkt klart i denna viktiga fråga.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Muntliga frågor till
statsråd*

Anf. 27 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det är bra att den här frågan kommer upp. En av de aspekter som vi skall tillmäta en viss betydelse i det här sammanhanget är den som gäller hur man gör inom EG. Det är bra att Annika Åhnberg vill påskynda vår harmonisering med EG även på det här området. Men vi är ännu inte riktigt klara över hur man till slut kommer att besluta inom EG. Vi vill därför avvakta utvecklingen ytterligare en tid.

Anf. 28 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Om regeringen och socialdemokraterna hade vänt sig till vänsterpartiet hade det inte varit nödvändigt att vänta i 20 år på en harmonisering med EG för att kunna åstadkomma just denna förändring. I övrigt har vi ingenting emot en EG-anpassning som innebär att villkoren i Sverige förbättras. Det är motsatsen som vi är negativa till.

Visst analysmaterial om EG

Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skulle vilja fortsätta på temat EG. Det pågår ju diskussioner i utrikesnämnden utifrån ett analysmaterial – en analys av hur man ser på EGs utveckling mot en militärallians. Vidare gäller det vilka konsekvenser det skulle få för ett eventuellt svenskt medlemskap. I EG-debatten hör man ofta att regeringen tycker att det är bra att det förs en offentlig diskussion, att det skall vara öppenhet, att så många som möjligt skall kunna delta i debatten osv.

Men nu är det så, att det är två partier – vänsterpartiet och miljöpartiet – som inte har fått del av det här analysmaterialet över huvud taget. Naturligtvis kan vi då inte delta i diskussionen på samma villkor som övriga. Vi är heller inte representerade i utrikesnämnden, vilket för mig är obegripligt.

Jag undrar om statsministern är villig att se till att vi också kan få del av det aktuella analysmaterialet.

Anf. 30 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Enligt riksdagens beslut skall regeringen under detta år kunna inlämna en ansökan om medlemskap i EG efter hörande av utrikesnämnden, och det är precis vad regeringen gör. Vi hör utrikesnämnden, och i den viktiga frågan om de utrikespolitiska aspekterna har vi samtal med de borgerliga partiledarna. Det är dessutom – det råkar vara så – dessa partier som har uttalat sig för medlemskap. Det är väl då rimligt att vi med just de partier som är överens om ett medlemskap samråder extra nog.

Vi kommer, liksom vi tidigare har gjort, att se till att också övriga partier,

dvs. vänsterpartiet och miljöpartiet, får del av det material som är viktigt när det gäller att ta ställning i den här frågan.

Gruppboheter för utvecklingsstörda

Anf. 31 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Jag har också en fråga till statsministern. Det gäller gruppboheter för utvecklingsstörda.

En enskild vårdnadsanordnare, en enskild vårdinrättning, i Älvsborgs län har nämligen fått avslag på en ansökan om tillstånd för gruppboende för fem boende. I offentlig regi går det bra att ha fem boende. Men i privat regi får det bara vara fyra boende. Mot den bakgrunden skulle jag vilja fråga hur statsministern bedömer detta. Vad är det som förorsakar den här skillnaden mellan privata och offentliga anordnare av familjeboende?

Anf. 32 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Varken socialministern eller vice socialministern är närvarande i kammaren i dag. Jag tycker att den här frågan är en typisk fråga att ställa till dem.

Sedan vill jag säga att jag är något förvånad över att övriga statsråd som sitter här och längtar efter att få svara på frågor inte får den möjligheten. Jag föreslår därför att frågor ställs också till andra närvarande statsråd. Det blir då ett större utbyte från båda hållen.

Engångsflaskor

Anf. 33 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till industriministern. Det gäller dryckesförpackningen PET-flaskan, som nu skall förbjudas som engångsflaska. I stället skall den enbart ingå i ett återfyllnadssystem. Det innebär att återvinning inte kommer att tillåtas.

Jag undrar hur industriministern ser på de små bryggeriernas möjligheter. Nu kommer dessa att råka i händerna på giganterna, som är de enda som har resurser att ombesörja diskningsanordningar. På vilket sätt tänker industriministern alltså se till att man håller fast vid den fria konkurrensen?

Anf. 34 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Vi är överens om att jag, eftersom det är jag som har förelagt riksdagen förslaget i fråga, efter noggrant samråd med industriministern, skall svara på den fråga som här har ställts. Jag svarar direkt att vi vid samtal med Bryggeriföreningen har kommit fram till en lösning som innebär att bryggerierna kollektivt tar ett ansvar för ett system som skall ge de små bryggerierna möjlighet att delta.

Den fråga som Gudrun Norberg tar upp har alltså fått en tillfredsställande lösning.

Anf. 35 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Vi får se om jag lyckas locka upp industriministern i talarstolen.

Vid ett besök i Fagersta nyligen uttalade industriministern att det behövs en ekonomisk politik som leder till full sysselsättning och att det är oerhört viktigt med tillväxt.

Med anledning av detta uttalande och mot bakgrund av den ekonomiska politik som regeringen har fört samt den låga sysselsättning och den stigande arbetslöshet som denna politik har förorsakat vill jag ställa två frågor till industriministern:

Innebär det uttalande som industriministern gjorde i Fagersta att industriministern tar avstånd från tredje vägens politik? Och hur gagnas tilltron till Sverige som investeringsland och därmed tillväxten genom det fondsocialiseringsförslag som nu föreligger? AP-fonderna skall ju få köpa upp delar av det svenska näringslivet.

Anf. 36 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Frågornas omfattning tyder på att det finns ett stort förtroende för mig och en tilltro till min förmåga att på en kort stund svara på så komplicerade frågor som de som här har ställts.

När det gäller den ekonomiska politiken kan jag bara säga att denna är inriktad på att få ned kostnaderna i Sverige och på att skapa en ökad konkurrens som leder till en större tillväxt. Det är den politik som regeringen står bakom, och den politiken medverkar också till en ökad sysselsättning.

När det gäller förslagen om placeringsregler för AP-fonderna vill jag säga att dessa regler i allt väsentligt syftar till en förbättrad avkastning beträffande det kapital som AP-fonderna har till förfogande. Tillväxten kan också bli bättre genom att vi får ett större riskkapital på den svenska riskkapitalmarknaden. Det här kan även på andra sätt medverka till att vi kan klara de ekonomiska problem som finns inom socialförsäkringssystemet.

Anf. 37 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Finns det något annat land i världen som i dag, för att förbättra tillväxten, väljer ett system som liknar detta och som innebär att man låter näringslivet övergå i statens ägo?

Anf. 38 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Syftet med förslaget om placeringsregler för AP-fonderna är att åstadkomma en avkastning i det systemet som är likvärdig med den som uppnås i privata pensions- och försäkringssystem. Varför skall man ha regleringar när det gäller dessa pensionssystem men inte när det gäller andra? Vi avreglerar ju hela kreditmarknaden. Då är det väl rimligt att man också i fråga om AP-fonderna på bästa sätt kan förvalta de pengar som pensionstågarna, dvs. löntagarna, har samlat ihop.

Anf. 39 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill gärna inför kammaren redovisa det faktum att det finns ett stort antal företagsledare som önskar få detta kapital till sina företag. Det kommer nämligen att innebära att de kan möta sitt kapitalbehov under 90-talet, när Sverige, förhoppningsvis, blir medlem i EG.

Sedan kan jag inte förstå denna regleringslusta från moderata företrädare. Här talas ju om frihet. Varför skall inte AP-fonderna ha frihet? Varför skall vi reglera allting i samhället? Vi borde släppa loss, så vi får litet frihet och möjlighet att investera.

EG-anslutning och neutralitetspolitiken

Anf. 40 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Det är riktigt att riksdagen dess värre har fattat beslut om att Sverige skall söka medlemskap i EG. Men i riksdagsbeslutet fanns det faktiskt ett litet förbehåll om bibehållen neutralitetspolitik. Därför blir man – jag riktar mig nu till statsministern – något förbluffad när man läser Dagens Nyheter från i dag, där kabinetssekreterare Pierre Schori säger att vi skall sluta att tala om svensk neutralitetspolitik, att vi över huvud taget inte skall ställa några villkor för medlemskap i EG och att vi dessutom inte kan utesluta svenskt deltagande i en militärunion.

Är detta regeringspolitik och i så fall hur hänger detta ihop med riksdagens beslut?

Anf. 41 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag sade just i ett annat svar att vi inom de fyra partier som är intresserade av medlemskap håller på att analysera de säkerhetspolitiska aspekterna. Därvid kommer vi självfallet att följa riksdagens beslut.

Däremot är det ett helt nytt Europa som vi nu möter, och den uppgift som neutralitetspolitiken har att fylla blir då en helt annan än den under efterkrigstiden. Jag rekommenderar därför en mera utförlig och noggrann läsning av intervjun med Pierre Schori än den som jag har en känsla av att Per Gahrton ägnade sig åt i morse.

AP-fondernas köp av aktier

Anf. 42 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till Erik Åsbrink. AP-fonderna har hittills ägt bostadsobligationer och statsskuldspapper som ger låg avkastning. Om nu denna stora portfölj skall säljas, antar jag att utgifterna för de boende och skattebetalarna blir större.

Hur kommer dessa aktieköp att inverka på de boendes och på skattebetalarnas kostnader?

Anf. 43 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tror att Daniel Tarschys oroar sig i onödan. Efter att ha studerat frågan räknar vi med en flerårig, gradvis anpassning där effekterna

7
blir att avkastningen på ATP-pensionskapitalet ökar med 4–8 miljarder kronor om året.

Alternativet till att höja avkastningen är att ta ut 1 000–2 000 kr. av landets alla löntagare i en onödig extra avgift eller att försämra ATP-pensionerna med upp till 7 000 kr. Då föredrar jag att förbättra avkastningen.

Anf. 44 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Avkastningen är ju inte någonting som faller ned som manna från skyn, utan den måste betalas av någon. Därför påpekade jag att det nuvarande systemet har inneburit låga boendekostnader och låga kostnader för staten när det gäller statsskulden. Om Erik Åsbrink vill öka avkastningen på AP-fonderna, blir resultatet nödvändigtvis högre boendekostnader och högre utgifter för staten när det gäller statsskulden.

Anf. 45 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Daniel Tarschys skulle inte komma på tanken att man genom riksdagsbeslut skall reglera hur Skandia, Trygg-Hansa och andra försäkringsbolag skall placera sina pengar, utan det överlåter vi utan inblandning åt bolagen själva att avgöra på bästa möjliga sätt, vilket är till gagn ytterst för de pensionärer som är beroende av denna avkastning för sin trygghet under ålderdomen. Vi vill tillämpa samma system för AP-fonderna för att trygga ATP-pensionerna.

Erkännande av Cambodja

Anf. 46 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag vill fråga statsrådet Lena Hjelm-Wallén om när hon anser tiden vara mogen för att erkänna Cambodja och om vilken beredskap det finns för ett bistånd till Cambodja. I avvaktan på ett sådant beslut:

Vad är det för ytterligare åtgärder som vidtas för att man skall kunna vara till hjälp i den mycket trängda situation som råder i Cambodja?

Anf. 47 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! När det gäller frågan om erkännande måste man alltid vara klar över att den sittande regeringen behärskar och har kontroll över hela området. Vi har en mycket legalistisk syn på detta. Det är inte fråga om huruvida man gillar eller ogillar en regim, utan man bedömer frågan rent formellt. Därför vill vi just nu inte gå in för något erkännande. I dagsläget är det mest angelägna att ge stöd till den cambodjanska befolkningen som befinner sig i ett mycket besvärligt läge. Sverige är en av de största biståndsgivarna och det kommer vi att fortsätta att vara.

Marknadsföringslagens tillämpning

Anf. 48 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! I syfte att inte slita ut statsministerns krafter riktar jag min fråga till regeringen, så får den som är mest törstigt på mikrofonen svara.

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

*Muntliga frågor till
statsråd*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Muntliga frågor till
statsråd*

Min fråga handlar om den svenska marknadsföringslagstiftningens tillämplighet. I denna lagstiftning finns nämligen en regel om att marknadsföring och reklam inte får vara otillbörlig konsumenten. Det hävdas ett krav på ett visst sanningsinnehåll i propaganda och reklam.

I går kunde vi höra Kjell-Olof Feldt berätta om statsministerns hållning till den ekonomiska politiken under 1988 års valrörelse, en hållning som ju uppenbarligen inte bara strider mot regeringens övriga uppfattning utan även mot god ekonomisk insikt.

Är regeringen beredd att låta marknadsföringslagstiftningens regler gälla även för politisk propaganda?

Anf. 49 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Nej, vi tänker använda andra medel för att bekämpa moderata samlingspartiet.

(Applåder)

Återförande av Vattenfalls vinster

Anf. 50 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till industriministern.

Sedan många år tillbaka finns det ett starkt folkligt krav på att vinsterna från Vattenfall skall återgå till dem som producerar vattenkraft.

När kommer det ett förslag från regeringen som går dessa önskemål ute i länen till mötes?

Anf. 51 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det finns en utredning som har behandlat den här frågan och den är för närvarande ute på remiss. Jag kan inte på rak arm säga när remisstiden går ut. Därefter skall regeringen behandla ärendet. Det är finansdepartementet och Allan Larsson som har att handlägga denna fråga.

Information om EG

Anf. 52 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

När riksdagen i december beslutade att ge regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar ansöka om medlemskap i EG framhöll riksdagen också behovet av informationssatsningar för att svenska folket skall få möjlighet att grundligt sätta sig in i ämnet. Detta är naturligtvis särskilt viktigt, eftersom alla partier har ställt sig bakom en folkomröstning i frågan.

Vilka planer har regeringen för att underlätta kraftfulla informationsinsatser, t.ex. genom folkrörelser och studieförbund, så att alla svenskar ges möjlighet att verkligen sätta sig in i för- och nackdelarna med ett svenskt EG-medlemskap?

Anf. 53 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag delar Pär Granstedts uppfattning om att det är viktigt med bred information. En sådan information kan lämnas på många olika sätt. Vi inom de politiska partierna har ett ansvar. Massmedia kan spela en mycket viktig och konstruktiv roll.

Precis som Pär Granstedt tycks göra utgår jag ifrån att bildningsförbunden är beredda att göra en betydande insats. Där finns sedan länge en god kunskap om hur man organiserar kampanjer av den här typen och hur man lägger upp verksamheten med information och studiecirklar. Jag tror att studieförbunden kommer att utgöra viktiga instrument i detta sammanhang.

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

*Muntliga frågor till
statsråd*

Valsystemet

Anf. 54 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Också min fråga riktar sig till statsministern.

Anser statsministern att den primära frågan vid en eventuell författningsberedning är att stärka det största partiets ställning?

Anf. 55 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag blir alltid lika förvånad över att när man diskuterar författningsfrågan och regeringsmaktens möjligheter att fungera, görs detta omedelbart om till en debatt om att man vill stärka det egna partiets ställning, dvs. socialdemokratins ställning.

Jag blev speciellt förvånad i dag över att man i moderata samlingspartiet, som ligger ganska långt framme, är så missmodig inför sin egen framtid att man inte tror sig kunna bli det största partiet.

För mig är det helt främmande att över huvud taget tänka i dessa banor när det gäller en så viktig fråga. Jag har som statsminister erfarit hur svårt det kan vara att skapa erforderliga majoriteter i för landet oerhört viktiga frågor. Då vore det rimligt att som en ändring, bland flera, i författningen diskutera om man skall behålla det nuvarande absoluta proportionella valsystemet eller om man skall införa något annat system.

Så länge man för debatten på det sätt som Elisabeth Fleetwood gör här i dag är det klart att en diskussion är omöjlig. Det var därför som de sonderande samtalen inte ledde till någonting. Jag konstaterar att det är de som för ned debatten på lägsta möjliga nivå som omöjliggör en vettig författningsdebatt här i landet.

Anf. 56 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Om moderata samlingspartiet blir det största partiet – eller rättare sagt när – vill vi bli det av egen kraft och inte genom en författningsändring.

Mottagande av kurdiska barn

Anf. 57 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill fråga om vilka förberedelser som görs för att ta emot sjuka kurdiska barn tillsammans med sina föräldrar från gränstrakterna i Irak, barn som är så sjuka att de inte kan få tillräcklig hjälp i ett tält.

Anf. 58 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det viktigaste just nu är naturligtvis att man kan transportera så mycket hjälp som möjligt till de områden kring den turkisk-irakiska gränsen och i Iran, där flyktingarna finns. Flyktingarna behöver hjälp på platsen. Vi gör stora insatser. Sverige har tagit mycket större ansvar än vad som normalt brukar komma på vår andel när det gäller internationella insatser, och det skall vi fortsätta med.

Det har kommit upp en fråga om vi eventuellt kan ta hit barn som behöver specialistvård. Det kan emellertid aldrig bli fråga om någon stor omfattning. Det kan röra sig om enskilda barn tillsammans med deras familjer i mycket speciella fall. Den lösningen utgör en mycket liten del i det stora sammanhanget. Det viktiga är att hjälpa de många barn som alltför kommer att finnas kvar i dessa områden.

Öresundsbron

Anf. 59 GÖSTA LYGÅ (mp):

Herr talman! Jag skall tillfredsställa miljöministerns längtan att svara på frågor.

Min fråga handlar om Öresundsbron, om vilken en proposition har lagts fram. En miljökonsekvensanalys ligger bakom denna. Denna analys visar ganska låg trafikintensitet, vilket hänger samman med ganska höga broavgifter som gör att det inte blir så mycket trafik. Om det i framtiden visar sig mer ekonomiskt lämpligt att sänka avgiften för att få mer trafik, gör man naturligtvis detta.

Finns det någon sorts reservanalys beträffande konsekvenserna när det gäller ett mer realistiskt fall än det som har behandlats?

Anf. 60 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Gösta Lyngå tog upp en mycket viktig fråga. Vi har från regeringens sida mycket tydligt markerat att frågan om Öresundsförbindelsen skall bli föremål för prövning enligt svensk miljölagstiftning. Regeringen kommer att förbehålla sig rätten till prövning enligt naturresurslagen. Detta kan inte ske förrän det har bildats en juridiskt ansvarig huvudman som också kan redovisa ett klart definierat projekt för dem som har att pröva denna ansökan. Det återstår alltså att göra denna prövning som kommer att ske i vederbörlig ordning.

Anf. 61 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Jag vill fråga Birgitta Dahl om uppföljningen av den konferens som hölls i Ronneby om miljön och Östersjön.

Hur fortskrider detta arbete?

*Muntliga frågor till
statsråd*

Anf. 62 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Denna uppföljning fortskrider med stor intensitet. Jag skall under nästa vecka besöka Polen för att tillsammans med min polske kollega ha en förnyad kontakt varvid vi följer upp hur det har gått.

Den s.k. task force-aktionsgruppen fortsätter sitt arbete och kommer att ha ett sammanträde här i Stockholm under den första veckan i maj. Samtliga länder har nu inkommit med sina nationalrapporter. Det pågår ett arbete med att sammanställa ett gemensamt aktionsprogram för länderna och de deltagande finansieringsinstituten, Världsbanken och Nordiska investeringsbanken.

Enligt de planer som nu löper som vi har tänkt oss skall detta arbete vara klart någon gång i början av nästa år, då det skall hållas ett ministermöte för att lägga fast aktionsprogrammet i enlighet med vad som bestämdes i Ronneby.

Det är klart att den oroliga situationen i Sovjetunionen och Baltikum utgör ett hot mot denna process. Därför är det extra viktigt att Sverige är aktivt för att stödja en stabil demokratisering och ekonomisk utveckling i dessa länder.

Löftespolitik

Anf. 63 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern med anledning av Kjell-Olof Feldts bok, i vilken denne bekräftar den lättsinniga löftespolitik som regeringspartiet bedrev i 1988 års valrörelse. Han kallar valrörelsen bedräglig och frågar sig också varför socialdemokraterna angrep det enda parti som förde en ärlig och politisk ansvarsfull valrörelse, nämligen folkpartiet. Varför var det socialdemokraternas huvudmål?

Mot den bakgrunden skulle jag vilja fråga statsministern om socialdemokraterna tänker sluta med att bedriva en valrörelse och politisk debatt på det här bedrägliga sättet. Jag gör det därför att jag tycker att det är en gemensam uppgift för oss politiker att försöka höja vårt anseende.

Anf. 64 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Birgit Friggebo ger en variant på frågan: Har du slutat att slå din fru? Jag tänker inte lockas in i den typen av frågeställningar.

Jag kommer så småningom att ge min version av politiken under 1980-talet. Man kan även i de bästa äktenskap ha något olika versioner av ett händelseförlopp. Det är möjligt att jag på några punkter har en annan version

än Kjell-Olof Feldt. Jag förbehåller mig rätten att ge den lika samlat och genomtänkt som Kjell-Olof Feldt förhoppningsvis har gjort.

Anf. 65 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Statsministern behöver inte bekräfta att han har "slutat att slå sin fru", men det kan bekräftas att vallöften om förlängd semester och föräldraförsäkring m.m. har upphävts – verkligheten bekräftar det.

Min fråga var framåtsyftande. Tänker socialdemokraterna i den kommande valrörelsen försöka bidra till att höja anseendet för oss politiker genom att inte bedriva den typen av valrörelse med löftespolitik och ofinansierade reformer mot bättre vetande?

Anf. 66 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Folkpartiet utlovade ett vårdnadsbidrag i den valrörelsen. Folkpartiet satt i en regering som under sex år hade möjlighet att genomföra ett tidigare löfte om vårdnadsbidrag. Jag tror inte att folkpartiet är riktigt så änglalikt som Birgit Friggebo vill göra det till.

Jag kan dessutom konstatera att under 1980-talet har socialdemokraterna genomfört flertalet av de löften som utstälts, en del med råge.

Jag ser en annan aspekt på Birgit Friggebos fråga. Här finns tre borgerliga partier som i valrörelserna utställer olika löften och säger: Sedan sätter vi oss en vecka efter valet och kompromissar ihop oss. Jag tycker inte Birgit Friggebo har anledning att vara så oerhört moraliskt stolt å de borgerliga partiernas vägnar och så nedsättande mot socialdemokratin.

Skatt på aktivt kol, m.m.

Anf. 67 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det finns ett starkt intresse från regeringens sida att få in skattemedel. 10 % av alkoholkonsumtionen kommer från icke beskattad konsumtion, såsom tax-free-försäljning och hembränning.

Det vore intressant att få reda på om regeringen vill höja sin inkomst genom att licensbelägga aktivt kol och därmed minska hembränningen. Jag skulle vilja höra om biträdande finansministern har tänkt i dessa banor.

Anf. 68 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det var en så komplicerad fråga att jag behöver extra tid för att svara på den.

Jag vet inte om vi skall licensbelägga aktivt kol. Hembränning är förvisso ett problem.

När det gäller alkoholpolitiken skall vi då och då tillgripa de instrument som finns, och där ingår skatterna som ett instrument.

Anf. 69 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Förra veckan var jag tillsammans med två andra representanter från Sveriges riksdag på en AWEPA-konferens i Namibia. Den bärande vädjan därifrån var att vi skulle behålla sanktionerna mot Sydafrika.

I ljuset av vad som händer i EG skulle jag vilja fråga: Hur ser regeringen på den frågan i dag?

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Anf. 70 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Även när det sker förändringar som dem inom EG håller vi oss till det nordiska program som vi är överens om med de andra länderna. Det innebär att sanktionerna skall vara kvar tills det har skett avgörande förändringar i vad gäller apartheid i Sydafrika. Dessa förändringar har ännu inte skett.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 15.05 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.15.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.15.

7 § Socialpolitik – inriktning och anslag (forts. SoU12)

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning (forts. från 5 §)

Anf. 71 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Först några ord om oenigheten i socialpolitiken. Vi är i utskottet eniga om ett vårdnadsbidrag om 18 000 kr. per barn och år. Vi tre oppositionspartier är eniga om en satsning på alternativ i barnomsorgen. På de punkterna är vi helt eniga. Men angrepp är bästa försvar. Det kommer man att tänka på när man lyssnar på Bo Holmberg. Sanningen är ju den att socialdemokraterna helt saknar ett förslag om familjepolitik, t.o.m. inom det egna partiet. Det som har genomförts är bemängt med orättvisor.

Jag vill uppmana Bo Holmberg att läsa reservationerna som är fogade till det betänkande vi nu diskuterar och som handlar om familjepolitiken och valfriheten i vård och omsorg. De ståndpunkter vi beskriver där är en upprepning av tidigare uppfattningar som vi faktiskt har haft gemensamt under 80-talet – moderater, folkpartister och vi i centerpartiet.

När Bo Holmberg inledde kunde jag inte undgå att tänka på den situation

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

som råder i min hemstad. Det finns kommuner där socialdemokraterna har haft majoritet, t.o.m. egen majoritet, i årtionden, kanske 50–60 år. Men segregationen är där större än någon annanstans. Skillnaden mellan människor och bostadsområden är större än på annat håll. I Malmö t.ex. är hälsan i vissa bostadsområden mycket sämre än i andra, skilsmässofrekvensen är högre, brottsligheten är högre, utbildningen är lägre, medellivslängden är kortare, alkoholproblemen är större, socialbidragsberoendet är större osv. Det är en diger lista, och den listan skulle kunna göras ännu längre. Så är det i Malmö, och det har blivit så med den socialdemokratiska politiken.

Jag kan villigt erkänna det som är bra i sjukvård och omsorg. Det har jag också gjort. Men jag förstår inte att socialdemokraterna kan underlåta att se det som inte är bra i den politik som de har fört. Vi som oppositionsparti skulle kanske förväntas teckna allt i nattsvart. Men det gör vi inte. Socialdemokraterna som varande regeringsparti, och Bo Holmberg som representant för partiet, borde kunna se felen och bristerna och erkänna dem. Det nitiska indirekta försvar som vi har hört för allt som har gjorts drabbar egentligen trovärdigheten.

Anf. 72 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Återkommer än en gång till vad Daniel Tarschys sade i inledningen om att socialdemokraterna har tänkt om i många frågor. Ändå tyckte jag mig märka att det var den gamle Bo Holmberg som stod i talarstolen för en liten stund sedan. Inga privata lösningar. Inga försäkringslösningar. Låt det offentliga sköta allt, trots att alla, inkl. Bo Holmberg, vet att det faktiskt inte alltid är så särskilt bra.

Det är vidare ett ständigt klagande på oss moderater. Låt mig en gång för alla tala om att vi moderater inte förespråkar någon amerikansk sjukvårdsmodell. Bo Holmberg har i åtskilliga debatter under de senaste åren påstått detta. Låt oss härmed reda ut en gång för alla att detta inte är en särskilt bra sjukvårdsmodell och inte en modell som vi på något sätt skulle förespråka.

Det är mycket beklagligt om Bo Holmberg anser att vi moderater bara klagat på allting. Jag stod tvärtom här i talarstolen för en stund sedan och försökte peka ut ett antal lösningar på flera områden inom socialpolitiken. Det gällde barnomsorgen och familjepolitiken, som Ingrid Hemmingsson kommer att utveckla mer om en liten stund, vårdgaranti och en hel del andra områden. Man kan ställa sig frågan: Vad tycker egentligen socialdemokraterna själva bör förbättras? Det måste trots allt vara uppenbart även för er att det inte går att klara av allting inom det nuvarande systemets ram.

Bo Holmberg säger att vi skall ha en socialpolitik som gäller alla och inte enbart några få. Med moderata neddragningar har vi ingen generell socialpolitik, säger han. Men det är just generell den skall bli, något som socialpolitiken inte i alla avseenden är i dag. Sanningen är den att den svenska välfärdspolitiken inte alls är så tillgänglig som man önskar att den skulle vara. Den är långt ifrån tillgänglig för alla som har behov av den. Den är tillgänglig för oss alla när det gäller att betala för den. Alla är med och betalar för barnomsorgen, men det är långt ifrån alla som vill eller får ta del av den. Alla är med och betalar sjukvården, men vi vet, och det vet Bo Holmberg också, att det är långt ifrån alla som har tillgång till den när de verkligen behöver den.

Bo Holmberg talade mycket länge och väl. Han angrep bl.a. oss moderater när det gäller handikappolitiken och sade att det skulle vara mycket sämre om vi moderater fick bestämma. Låt mig då fråga: Är det därför som ni socialdemokrater inte vill vara med och stödja Mättingeprojektet med 3,7 milj. kr.?

I sitt långa tal svarade Bo Holmberg inte heller på den fråga jag tidigare ställde: Är ni mot bakgrund av er ändrade inställning till vårdgarantin beredda att också skriva in valfriheten i hälso- och sjukvårdslagen?

Anf. 73 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag är i långa stycken överens med Bo Holmberg, framför allt vad gäller den samhällsutveckling vi har i dag och som han rubricerade som att ekonomin är överideologi. Det instämmer i. Jag är lika bekymrad som Bo Holmberg över att den teknokratiska människosynen håller på att ta överhanden. Jag skulle också gärna se att den humanistiska människosynen präglade vårt samhälle samt att etik och moral omsattes i praktisk handling och inte bara fanns i böcker och vackra tal.

Det som förbryllar mig är varför socialdemokraterna ideligen vänder sig till och samarbetar med de borgerliga partier som står just för den människosyn och samhällsutveckling som Bo Holmberg här i sitt anförande fasar över skall bli verklighet. Jag skulle önska, Bo Holmberg, att socialdemokraterna i stället agerade inte bara i tal utan också i praktisk handling utifrån att de grundläggande mänskliga intressena jämlikhet, solidaritet och rättvisa också skulle prägla den praktiska politiken. Tyvärr lyser det ofta med sin frånvaro. Men eftersom vi lever i förändringens tidevarv, och vi skall alla vara öppna för förändringar, hoppas jag att detta framöver kommer att genomsyra den socialdemokratiska praktiken och inte bara talen inom politiken.

Jag delar de synpunkter som framförts i kommenterarna om socialutskottets arbete, där vi ju ofta är överens. Vi har ett arbetssätt som befrämjar den politiska utvecklingen, och vi har gjort bra förändringar i vårt arbetssätt. Jag tror säkert att detta går att utveckla ännu mer så att vi kommer bort från pappersvändandet och mer konkret angriper sådana saker vi är överens om inte fungerar bra.

Problemet med arbetet i socialutskottet är enligt min mening att det många gånger är mycket lätt att komma överens i utskottet, men sedan följer representanterna i skatteutskottet och finansutskottet inte upp vad ledamöterna i socialutskottet säger. Det blir då 0 kr. och väldigt ofta noll förändringar. Detta kan man också se i den tabell som finns i betänkandet och där man kan utläsa vilka partier som vill satsa på vad och hur mycket. För t.ex. moderaterna lyser det en stor nolla, och det säger väl någonting om intresset. De andra partierna är inte heller så generösa. Vänsterpartiet och miljöpartiet är de partier som avsatt mest pengar.

Problemet är att det tydligen är lätt att komma överens i utskottet utan att anse sig förpliktigad att se till att man har förankrat dessa diskussioner och beslut hos sina partikollegor som sitter i andra utskott. Jag anser att detta är ett mycket stort problem.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

Anf. 74 ANITA STENBERG (mp):

Herr talman! Jag talade i mitt anförande om de nergångna människorna. Jag yrkar nu också bifall till reservation 47 som handlar om de hemlösas situation. Det gjorde jag inte i mitt förra anförande.

Jag vill ställa en fråga till Daniel Tarschys. Vilka är de två partier som Daniel Tarschys sade var stödpartier till socialdemokraterna? Menar Daniel Tarschys folkpartiet, som stöder socialdemokraterna i skatte- och energifrågor, eller menar han moderaterna, som bevisligen stödde socialdemokraterna flest gånger under förra riksmötet? Jag vill ha ett svar på den frågan.

Till Bo Holmberg vill jag säga att jag vill tala vackert om samarbetet i socialutskottet. Antagligen kan inte något politiskt parti överleva som säger: Vi vill inte satsa något på pensionärerna, de handikappade eller barnen. Det är kanske därför vi är så pass eniga i socialutskottet om att vi vill dessa grupper så väl. För mig verkar det mest som om vi valde olika vägar till samma mål. Men det kan väl inte möjligen vara så, att man talar på ett sätt i socialutskottet men har en annan syn i finansutskottet?

När det i år väcktes en sexpartimotion om tobak, var det bara miljöpartiet som stödde den när den behandlades i skatteutskottet. En sexpartimotion sköts alltså snabbt i sank i ett annat utskott. Anser vice ordföranden i socialutskottet att partierna ligger relativt nära varandra eller är det bara en synvilla som jag inte kan genomskåda?

Anf. 75 BO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag vill först vända mig till Ulla Tillander. Jag lyssnade med stort intresse till Ulla Tillanders inledningsanförande, och jag sympatiserar mycket med det. Det innehöll en nyanserad diskussion om generell välfärd och socialpolitik.

Ulla Tillander anser att socialdemokratin saknar självkritik. Jag kan inte hålla med om den bedömningen. Ulla Tillander tog upp exemplet Malmö och Malmöhus län. Malmöhus läns landsting har börjat genomföra mycket bra och fördjupade studier om de skillnader i hälsa som finns hos befolkningen. Dessa studier visar, Ulla Tillander, att t.ex. en kommun som Vellinge, som något liknar Stockholmsregionens Djurgården, har en mycket låg sjukvårdskonsumtion i förhållande till de områden som domineras av industriarbetare och andra.

Jag drar den slutsatsen att sådana skillnader beror på ställning i samhället, arbete och annat som hänger samman med den grupp man tillhör. Man har gjort ett fint arbete i Malmö och lärt oss att hålla fast vid behoven som utgångspunkt för prioriteringar. Alla har inte lika behov, utan vi skiljer oss åt. Det gäller att komma åt de faktorerna.

Syftet med denna debatt är att påvisa de alternativ som finns inom socialpolitiken, Per Stenmarck. De olika partierna måste självfallet redovisa hur man ser på det motståndarna står eller inte står för. Mitt budskap har varit att de borgerliga inte har en gemensamt utarbetad socialpolitik, och jag anser att det budskapet håller i sak.

Per Stenmarck undrar om inte socialdemokraterna ser några brister i välfärden. Jovisst ser vi det, Per Stenmarck.

På s. 17 i betänkandet talas om 8–10 områden inom hälso- och sjukvården

som regeringen har pekat ut där det behöver göras förändringar. Jag har själv, Per Stenmarck, lyft fram tre områden där jag menar att vi på den nationella sidan borde ta initiativ till förändringar. Så jag menar att i den socialdemokratiska socialpolitiken ingår både att slå vakt om den grundläggande välfärdsmodellen och att se brister och vara beredd att rätta till dem.

Allra sist vill jag säga till Daniel Tarschys att det var en missuppfattning när han tror att jag inte anser att man behöver effektivisera inom socialpolitiken. Däremot var mitt budskap att vi måste också ha klart för oss att får vi en mycket stor tillväxt av äldre äldre, är det inte säkert att man kan "effektivisera bort" detta. Det var tanken.

Anf. 76 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det är självfallet att när vi får allt fler äldre måste vi också bygga ut äldreomsorgen och sjukvården för att ta hand om de nya behoven. Det är för oss en central uppgift under 1990-talet, en uppgift för vilken vi vill se till att det finns tillräckliga resurser.

Bo Holmberg talade om de handikappade barnen. Jag delar starkt hans uppfattning att det är ett oerhört väsentligt område för oss att arbeta med. Då blir jag litet bedrövad när jag märker att de förslag som vi väcker år efter år aldrig får stöd från socialdemokraterna.

Vi har försökt det ena året efter det andra att höja vårdbidragen till föräldrar med handikappade barn. Vi får nej från socialdemokraterna.

Vi försöker att få fram ett träningscenter för barn med ovanliga handikapp. Vi får nej från socialdemokraterna.

Alla partier i utskottet utom socialdemokraterna vill ha stöd till Mättingeprojektet, som just syftar till att ge svårt handikappade barn, utvecklingsstörda barn, en vettig sommar och deras föräldrar någon avlösning från sina tunga vårdnadsplikter. Också här får vi nej från socialdemokraterna. Jag tycker att det är sorgligt att socialdemokraterna inte vill prioritera de handikappade barnen högre än vad de gör.

Sedan beskrev Bo Holmberg den borgerliga familjepolitiken som en ram utan tavla, om jag hörde rätt. Ja, jag tänker tillbaka på en del tavlor som socialdemokraterna har gjort och presenterat under åren, och då undrar jag om det inte är ännu olyckligare att hålla fram tavlor för väljarna som sedan efteråt visar sig vara förfälskningar.

Inför förra valet visade socialdemokraterna fram tavlan av den fullt utbyggda barnomsorgen. De lovade att full behovstäckning skulle ha skett till 1991, och det gick inte att genomföra. Man visade fram tavlan av den utbyggda föräldraförsäkringen, och det gick inte heller.

Vad gör man nu i det här valet? Jo, man visar en pojke som går runt i Berlin och säger att han är "vaterfrei", utan att med ett ord nämna att han är mycket mindre vaterfrei än vad som utlovades i förra valet. Skrupelfrei är vad jag kallar sådant för.

Man visar fram en flicka på semester i Frankrike som skryter med att hon har fem veckors semester. Otroligt! säger en fransman. Det kan jag förstå att han tycker, med tanke på att socialdemokraterna i förra valet lovade sex veckors semester.

Man skryter med sina brutna vallöften. Jag tycker att det är väldigt be-

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 1 Socialpolitikens inriktning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 1 Socialpoliti-
kens inriktning*

tänkligt när man för den typen av löftespolitik och inte kan uppfylla sina löften.

Jag menar att vi måste vara ödmjuka. Vi har oerhört stora uppgifter framför oss inom socialpolitiken. Vi har enorma behov att täcka för barn, för gamla, för sjuka, för handikappade, och då måste vi se till att ta fram de resurser som behövs, att träffa de val som gör att vi leder resurserna till de allra största behoven.

För folkpartiet innebär det att vi är beredda att ta pengar från friska vuxna arbetande människor och ge till människor som har stora otäckta behov. Det är det som vi menar med att vi arbetar för det glömda Sverige.

Anf. 77 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Som jag ser det präglas den socialdemokratiska välfärdspolitiken i dag av två saker. Den ena är bristen på valfrihet och den andra de allt längre köerna. De båda sakerna hänger intimt samman. Det är monopolen och bristen på alternativ som leder till ineffektivitet och också till allt längre köer.

Köerna till barnomsorgen beror på att en form hela tiden gynnas. Det är ju detta som vi lägger fram förslag om att ändra på och därmed förhoppningsvis också åstadkomma förbättringar, på detta område såväl som på väldigt många andra områden.

Så klagar då Bo Holmberg på att vi moderater ofta talar om skatter även i de här sociala sammanhangen. Men det är faktiskt på det viset att för att vi skall kunna klara de här sakerna, som kostar väldigt mycket pengar, gäller det att vi i Sverige har en ekonomisk tillväxt. Det har vi inte med den politik som förs i dag. Tillväxten är praktiskt taget negativ för tillfället.

Socialdemokraterna hävdar ofta som försvar för den orimliga högskattepolitiken att den är en garanti för en god välfärd. Om det vore med sanningen överensstämmande, skulle Sverige inte ha de problem som vårt land de facto har i dag.

Så några ord om vårdgarantin, som Bo Holmberg knappt ens har berört. Låt mig bara säga: Tänk, så många människor som skulle ha sluppit ifrån att lida alldeles i onödan, om vårdgarantin bara i den begränsade form som nu har föreslagits i en överenskommelse mellan socialdepartementet och Landstingsförbundet hade införts när vi först föreslog den 1987! Om vi hade börjat den gången, dvs. för fyra år sedan, hade vårdgarantin kunnat vara helt utbyggd i dag, till utomordentligt stor glädje för väldigt många människor. Å andra sidan: Om inte vi moderater hade börjat driva frågan då, hade vårdgarantin troligen inte införts ens i denna begränsade form nu.

Anf. 78 ANITA STENBERG (mp):

Herr talman! Jag fick inte svar på min fråga till Daniel Tarschys, för jag tror inte att tiden räckte till. Jag ville veta vilka Daniel Tarschys menade när han talade om socialdemokraternas två stödpartier.

Jag fick inte heller något besked från Bo Holmberg, om han anser att partierna ligger relativt nära varandra i socialutskottet eller om det bara är en synvilla.

Anf. 79 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Bara några ord om den beskrivning som Bo Holmberg gjorde av situationen i Malmöhus län och i Malmö och Vellinge.

Den socialdemokratiska politiken i Malmö har faktiskt lett till en mycket stor segregation, som tar sig sådana uttryck som jag beskrev. Det var avsaknaden av lyhördhet för människors behov som gav det resultatet. Under många år – under 60- och 70-talen och in på 80-talet – byggde man faktiskt bara kollektivt i Malmö. 6 % småhus per år tilläts. Alla alternativ över huvud taget bannlystes. Det var bara njet varje gång.

Då flyttade många bort från Malmö. De sökte sig till områden där man på den tiden kunde komma över en bra bostad till ett någorlunda rimligt pris. På så sätt uppkom den negativa segregation som jag beskrev, helt i onödan men beroende på en ytterst medveten socialdemokratisk politik.

Det är också därför som Malmös befolkningsprofil är negativ, dvs. med många äldre. Nu har man tänkt om, och det är bra, men det är så dags.

Bo Holmberg inledde sitt anförande med att säga att vi behöver tryggheten och solidariteten någon gång i livet, och det håller jag med om. Man behöver det, i många olika former kanske. Men man måste också komma ihåg att stat och kommun kanske inte alltid är de rätta instanserna vid sådana tillfällen. Det kan finnas andra som är bättre på att ordna det här, och sådana resurser måste vi vara beredda att ta till vara.

Överläggningen om avd. 1 var härmed avslutad.

Avd. 2 Familjepolitiken

Anf. 80 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Inför valet 1988 var familjepolitiken ett av de områden som ordentligt var i hetluften. De socialdemokratiska löftena var omfattande både när det gällde utbyggd föräldraförsäkring och barnomsorgsplatser till alla. Samtidigt raljerades det med det borgerliga förslaget till vårdnadsbidrag.

Vad är det som har hänt sedan dess? Jo, vi har ju hört många talare som har varit uppe här och påpekat att av de socialdemokratiska vallöftena blev det ingenting. När det gäller de borgerliga förslagen om vårdnadsbidrag och synen på familjepolitiken kan man konstatera att allt fler människor i vårt land närmar sig de borgerliga ståndpunkterna inom familjepolitiken, på samma sätt som har skett när det gäller andra samhällssektorer. Detta får man belyst när man läser tidningar, när man läser debattinsändare och när man talar med människor.

Familjernas önskemål sammanfaller i allt högre grad med den inriktning som finns i den borgerliga trepartimotionen som behandlas i dagens betänkande. Den har majoriteten avslagit. Ökad valfrihet är vår främsta målsättning. Det innebär mer tid för barnen och rättvisa över hela landet.

Det är föräldrarna själva som skall välja den vård och fostran som passar dem och barnen bäst. Socialdemokraterna har här i dag i talarstolen efterlyst ett mer humanistiskt synsätt hos andra partier. Man har satt det i motsatsförhållande till ett teknokratiskt synsätt. Jag undrar om man kan tänka sig ett

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 2 Familjepolitiken

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

synsätt som är mer humanistiskt än att föräldrarna själva skall bestämma vem som skall ta hand om barnen, vårda och fostra dem. Jag kan inte finna den minsta lilla teknokratiska tanke i detta. Den socialdemokratiska politiken utgår i praktiken ifrån att andra alternativ än kommunal barnomsorg är utesluten.

Visserligen har vi i dag av flera talare fått höra om den socialdemokratiska omvändelsen i frågan om barnomsorgen, men det mesta återstår faktiskt. Framstegen som har skett under mycket lång tid är för små. Det är statsbidragen som styr vilken barnomsorg som finns att tillgå. Ytterst är det politikererna som styr föräldrarnas val. Detta gör att det enbart är de dyraste lösningarna som erbjuds, samtidigt som föräldrarna tvingas att anlita sådana barnomsorgsformer som de inte valt, och andra får stå i kö för platser som inte räcker till. Det är få som har möjlighet att själva betala sin barnomsorg, samtidigt som de genom skatten bidrar till den offentliga omsorgen.

Vi har i den här motionen påtalat det orättvisa statsbidragssystemet som favoriserar kommunala daghem med åtta timmars öppethållande och som styr utbyggnaden på det sättet. Vi vill ha ett rättvist statsbidrag som ger flexibla lösningar. Där har det som vanligt varit kalla handen från socialdemokraterna. Vi har alla stått i den här talarstolen och krävt just detta. Häromdagen fick vi återigen ett bevis på att opinionen har närmat sig våra förslag. Litet yrvaket kan man konstatera en iögonfallande rubrik i Dagens Nyheter: Nytt dagis sparar miljarder.

Av det här citatet verkar det som om det här är ett alldeles nytt förslag. Man skall ha försöksdagis, och vad är det för speciellt med dem? Jo, man skall ha flexibla öppettider. Man tillåter faktiskt daghem som har öppet mindre än åtta timmar. Sedan talar man även om att servicenivån är olika. Föräldrarna skall kunna välja om de vill engagera sig eller köpa tjänsterna, och personalen skall få större frihet att själv utforma omsorgen. För att detta skall bli verklighet krävs det faktiskt en förändring av statsbidragen. Det här kallas försöksdaghem, men för oss som står bakom den borgerliga motionen är inriktningen tämligen självklar, eftersom vi under mycket lång tid har krävt de här förändringarna.

Andra förslag som vi gemensamt har drivit för att skapa större rättvisa inom det nuvarande systemet är att dagbarnvårdare skall få betalt även för de egna barnen. Vi har påpekat detta i en motivreservation. Nu har regeringsrätten i en dom sagt att kommunerna får avlöna dagmammor även för egna barn. Trots detta vidhåller socialdemokraterna sin ståndpunkt att inte ge statsbidrag till detta. Men nu kommer protesterna även från de egna leden. Det finns t.o.m. socialdemokratiska kommunalråd som offentligt går ut i pressen och kräver att statsbidrag skall vara en självklarhet nu när regeringsrätten sagt sitt. Det tycker inte socialdemokraterna i riksdagen.

En verklig förändring kan åstadkommas om en väsentlig del av det allmännas stöd följer barnet fram till skolstarten, i stället för att vara ett stöd som främst går till kommunal barnomsorg. Detta är en av de principer som vi slår fast i trepartimotionen. Med tanke på de orättvisor som utmärker dagens familjepolitik måste en reformering av stödet till barnomsorgen prioriteras högt.

En god grund för en ny syn på barnomsorgen är vårt förslag till vårdnads-

bidrag kombinerat med avdrag för styrkta barnomsorgskostnader. Huvuddelen av förslaget finansieras genom att en minskning av det nuvarande statsbidraget till barnomsorgen sker. Den delen går i stället till föräldrarna.

Även om vårdnadsbidraget inledningsvis leder till ökade kostnader undviker man de skyhöga kostnader som den ensidiga daghemsutbyggnaden innebär. Den innebär också höga driftskostnader framåt i tiden. Bara en daghemsplats utan en enda timmes tillsyn kostar i dag 40 000 kr.

Vi moderater tar i den första reservationen i betänkandet upp de långsiktiga idéerna angående barnomsorgen. Vi vill helt och hållet föra över beslutanderätten om hur barnomsorgen skall vara utformad i framtiden till familjerna. Här utgår vi från samma principer som ligger till grund för trepartimotionen om vårdnadsbidrag. Vi har gått ett steg längre i våra tankegångar. Det innebär att det allmännas stöd till barnomsorgen följer barnet. Vi menar att detta skall kunna genomföras successivt, så att de barn som föds efter hand kommer in i det nya systemet.

Kommunerna skall även i fortsättningen ha ansvaret för den skolförberedande verksamheten, som består av deltidsskola och även av inbyggd förskoleverksamhet. Kommunen skall också svara för att handikappade barn och barn med särskilda behov får erforderlig hjälp och stöd.

En annan princip som är viktig är att familjerna skall kunna leva på sin lön när skatten är betald och inte bli beroende av bidrag. Det är ju också i allra högsta grad en humanistisk tanke. Den tror jag att alla människor och alla familjer i vårt land ställer upp på. I vårt land, till skillnad mot många andra länder i Europa, tar man ingen hänsyn till försörjningsbördan. Alla betalar lika hög skatt oavsett hur många som skall leva på inkomsten. Vi föreslår, som vi har gjort i många år, ett grundavdrag vid kommunal beskattning för hemmavarande barn upp till 18–20 år. Detta avdrag vill vi bygga ut stegvis. Vi har beskrivit detta i en reservation. Det första steget föreslås motsvara drygt den höjning av barnbidraget som träder i kraft 1992.

I alla år har utskottet citerat samma rader från skatteutskottets behandling av det här förslaget, utan att någon enda gång argumentera för detta i debatten. Utskottets majoritet konstaterar att kostnader för barn inte är av sådan natur att de skall beaktas genom avdrag. Vad är det för trams?

Det måste väl ändå vara rimligt att skatteuttaget tar hänsyn till hur många som skall leva på inkomsten. Hur skall annars kostnader för barn beaktas? Alternativet är ju bidrag. Är det lämpligare att göra familjerna beroende av bidrag, som gör det svårt att förändra den egna ekonomiska situationen? Den frågan vill jag ställa till Anita Persson, som är socialdemokraternas företrädare i den här debatten.

Sedan vill jag också fråga: Är det förenligt med en humanistisk människosyn att göra familjerna beroende av bidrag, så att man inte har möjlighet att påverka den egna ekonomiska situationen, så att man inte har möjlighet att bestämma över sin tillvaro?

Herr talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 6 i detta betänkande.

Anf. 81 INGRID RÖNNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! En liberal familjepolitik präglas av grundstenarna valfrihet och jämställdhet.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 2 Familjepolitiken

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Valfrihet förutsätter att det finns någonting att välja och också att det finns olika alternativ att välja mellan.

För folkpartiet var det därför självklart 1985 att ställa upp bakom målet att barnomsorgen skall vara fullt utbyggd 1991. Ända sedan detta beslut fattades här i riksdagen har vi jagat på regeringen. Våga tänka om! Släpp fram förnyelse! Släpp monopolen! Släpp fram alternativen! Det har varit våra stridsrop. Men regeringen har varit passiv och fastlåst. Resultatet har blivit att det fortfarande står minst 50 000 barn i dagiskö. Föräldrar tvingas att avstå från förvärvsarbete eller att acceptera provisorier som varken de eller barnen far väl av. Nu är det bara att beklaga att regeringen har bromsat utvecklingen så pass länge.

Barnomsorgen är den ena huvudkomponenten i folkpartiet liberalernas familjepolitik, och den andra är vårdnadsbidraget. Den inriktningen är vi ju eniga om i de tre borgerliga partierna.

Men si, det gillar inte socialdemokraterna! I betänkandet finns det en målande beskrivning av vilket elände som de stygga borgerliga vill koka ihop. Det vårdnadsbidrag vi har föreslagit motverkar jämställdheten, äventyrar utbyggnaden av barnomsorgen, skapar stora marginaleffekter, innebär rundgång och byråkrati, förstärker orättvisorna och minskar valfriheten. Det ni! Det är ingen måtta på vad illvilliga politiker hittar på för att sätta dit oskyldiga föräldrar, som inte begriper sitt eget bästa.

Jag vill fråga er socialdemokrater: Är det så här ni tänker föra valdebatten också i årets val – med överdrifter, förenklingar och dogmatism? Har ni inte lärt er någonting av kritiken och bakslagen från tidigare valrörelser, inte minst 1988? Då visste fördomandet före valet inte några gränser, framför allt när det gällde en rad folkpartiförslag, som ni sedan anslutit er till. Det kanske vore klokt att dämpa debattnivån en aning, för jag tror att chansen är väldigt stor att ni så småningom kommer att inse att vårdnadsbidrag kanske inte är ett så tokigt förslag trots allt. Vi hörde ju tidigare i dag att man t.o.m. hade infört vårdnadsbidrag i Moskva.

I själva verket är det ju så att det finns både fördelar och nackdelar med alla förslag – och det gäller både vårdnadsbidraget och föräldraförsäkringen. Det finns alltid målkonflikter, som tvingar fram avvägningar. I valfrihetens namn vill vi göra det ekonomiskt drägligare för dem som vill vara hemma med sina småbarn. Men i jämställdhetens namn är det orimligt att införa ett vårdnadsbidrag som är så stort att det inte lönar sig att arbeta också för småbarnsföräldrar. Vi tror att vi har hittat en hyfsad balanspunkt mellan de här båda målen med utgångspunkt i vår ideologiska grundsyn, dvs. vår uppfattning att föräldrarna vet bäst och att det därför är de som skall välja.

Vänsterpartiet, som hyllar principen att det är samhället eller kollektivet som vet bäst och därmed basta, tycker naturligtvis inte att det här är någon bra modell. Och ni socialdemokrater, som också tycker att samhället eller kollektivet är jättebra på att bestämma hur det skall vara, men som kanske inte längre lägger till "därmed basta", gör andra avvägningar.

Ärligt talat, tycker ni verkligen att beskrivningen av vårdnadsbidragets och föräldraförsäkringens för- och nackdelar är så pass nyanserad och korrekt som man har rätt att förvänta sig av ett riksdagsbetänkande? För mig

ger det här betänkandet mera intryck av att vara propagandamaterial av socialdemokratisk valmodell.

"Barnomsorg är till för alla barn" heter en publikation som nyligen har kommit från socialstyrelsen. Den handlar om att social omsorg också är till för barn med speciella behov, "de glömda barnen". Detta är ju en fråga som vi från folkpartiet liberalerna har tagit upp många gånger här i kammaren och återkommer till i många av våra motioner.

Jag känner stor tillfredsställelse över att utskottets majoritet har enats om anslaget till Mättingeprojektet. Det är ett mycket väl motiverat stöd till denna anläggning, och det är beklagligt att socialdemokraterna inte vill stödja det här projektet.

För oss liberaler är det en hjärtesak att valfriheten inte skall begränsas till normalfamiljen. Också familjer med handikappade barn och familjer där föräldrarna är handikappade måste ha rätt till valfrihet. I den allmänpolitiska debatten i februari sade Bengt Lindqvist att han ville ge folkpartiet liberalerna en eloge för att vår handikappmotion är så utmärkt. Så sade han ordagrant och utan att komma med några restriktioner. Detta väckte naturligtvis hos oss förhoppningar om att vi i år äntligen skulle få stöd från socialdemokraterna för våra förslag i handikappfrågorna. Men därvidlag har vi tyvärr misstagit oss. Det här är ju ett mycket vackert exempel på att det råder splittring inom det socialdemokratiska partiet – i det här fallet mellan Bengt Lindqvist och finansens.

I går röstade riksdagen ner en lång rad förslag från folkpartiet liberalerna, förslag som avsåg att öka valfriheten i familjer med handikappade barn – t.ex. en ökning av vårdbidraget med drygt 16 000 kr. per år. Också i dagens betänkande finns det folkpartiförslag som skulle kunna underlätta tillvaron för barn med särskilda behov och deras familjer – vilka i allra högsta grad representerar "det glömda Sverige".

Det gäller t.ex. reservation 31 angående träningscenter för barn med ovanliga handikapp, där vi föreslagit ett anslag på 15 milj.kr. De här barnen har enligt lagen rätt till barnomsorg, eftersom de är barn med särskilda behov. En förutsättning för att man skall kunna anlita barnomsorgen är att dagispersonalen har fått kunskap om och förståelse för barnens speciella problem. En av de uppgifter som ett träningscenter kan fylla är att medverka till att vårdpersonal, dagispersonal och andra berörda får den behövliga kunskapen.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till bara en reservation, nämligen reservation 45, som handlar om bidrag till kvinnojourerna och som också i högsta grad berör just "det glömda Sverige" – och avser stöd till familjer som har det verkligt svårt. Kvinnojourerna har ju utvecklats till en oumbärlig resurs i samhället när det gäller stöd till de allra mest utsatta kvinnorna och barnen, till dem som har misshandlats, förnedrats och hotats.

Socialstyrelsen har nyligen i en kartläggning visat att kvinnojourerna utför ett mycket omfattande och kvalificerat arbete och att deras ekonomiska resurser är mycket begränsade. En stor del av deras krafter går åt till att samla pengar till verksamheten. De 3 milj.kr. som det här gäller betyder oerhört mycket för dem, medan det är en liten droppe för oss. Därför yrkar jag, som sagt, bifall till reservation 45.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Anf. 82 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Vi har i socialutskottet kommit överens om att i dag ha en särskild debatt om de familjepolitiska frågorna, och det är inte utan orsak. Det här är ett område som verkligen förtjänar att belysas extra. Det handlar i första hand om vilket stöd vi från samhällets sida vill ge människor i deras föräldraroll och framför allt hur det stödet kan ges så att det blir till barnens bästa.

Det finns ytterligare en anledning till att vi har en familjepolitisk debatt. Av tradition och av ideologiska skäl är det här ett område där det går en tämligen klar skiljelinje mellan socialistiska partiers politik och övriga partiers, inte minst centerpartiets, politik.

Under senare år har det hänt en hel del som tyder på en viss uppluckring av den tidigare benhårt ensidiga socialdemokratiska inriktningen. Man har efter tidigare hårt motstånd anammat flerbarnstillägget. Man har förbättrat statsbidraget till föräldrakooperativa daghem och till familjedaghem. Det har blivit möjligt att starta personalkooperativ barnomsorg, och det skall äntligen utgå statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi. Allt det här är exempel på en politisk tillnyktring, som ökat valfriheten och möjligheten att tillgodose de verkliga behoven. Det är bara det att det hela tiden sker med en sådan eftersläpning att dyrbara år går förlorade alldeles i onödan.

Om vi för ett ögonblick stannar upp vid ordet valfrihet är det alldeles uppenbart att socialdemokrater i allmänhet ger det begreppet en helt annan tolkning än vi i centern gör. Den socialdemokratiska versionen av valfrihet – vi har hört den många gånger – brukar vara att valfrihet råder när barnfamiljerna har tillgång till barnomsorg, så att båda föräldrarna kan gå ut på arbetsmarknaden.

Det är en viktig del av valfriheten. Från centerns sida har vi aldrig påstått något annat. Men det är fortfarande bara en del. För att vi skall kunna åstadkomma en bra helhet krävs också ett stöd som gör det möjligt att medan barnen är små avstå från förvärvsarbete på hel- eller deltid.

Det gemensamma trepartiförslaget om vårdnadsbidrag är ett steg på den vägen. Det ger en klar viljeinriktning, där det handlar om att överlåta en del av barnomsorgsstödet direkt till föräldrarna, att använda för att köpa barnomsorg eller för att förbättra ekonomin, om man avstår från förvärvsarbete.

Till stor del är det här fråga om synen på arbete. Om man, som vi i centern, vill se vård av egna barn som ett arbete måste det leda till att man är beredd att ge ett ekonomiskt stöd till detta och att man också är villig att ge den som utför det arbetet en social trygghet. Jag är, herr talman, ganska övertygad om att om vi i framtiden skall klara våra omsorgsuppgifter, både när det gäller barnomsorg och när det gäller äldreomsorg, måste vi beakta anhörigvårdens betydelse på ett helt annat sätt än vad som hittills har skett.

När det gäller den socialistiska utskottsmajoritetens syn på ett vårdnadsbidrag har det inte skett någon förnyelse av de gamla tankesätten – det är fullt tydligt. Majoritetens skrivning i betänkandet är, som Ingrid Ronne-Björkqvist sade, en uppvisning i alla tänkbara argument. Å ena sidan hävdas det – jag säger det som ett exempel – att beloppet är så litet att det aldrig kan bli ett alternativ till förvärvsarbete. Å andra sidan kommer, påstås det, tröskel-

effekterna om man går ut i förvärvsarbete att bli så stora att detta – alltså att gå ut i förvärvsarbete – effektivt motverkas.

Det sägs att utbyggnaden av barnomsorgen hotas trots att samma belopp som tidigare skall användas för en barnomsorgsplats. Det påpekas i betänkandet också att förvärvsfrekvensen bland kvinnor med barn under sju år är hela 85,6 %. Det skulle då enligt majoritetens uppfattning tala för en satsning enbart på barnomsorgen i stället för vårdnadsbidrag – av någon anledning som jag inte kan förstå.

Jag tror för det första säkert att de flesta av de här småbarnsföräldrarna förvärvsarbetar av egen fri vilja och därför att de trivs med det. Men jag vet också att det inte gäller alla. Ganska många skulle vilja ägna mer tid åt sina barn medan de är små, men de känner sig av ekonomiska skäl tvingade ut på arbetsmarknaden, därför att alla de ekonomiska system som de berörs av verkar åt det hållet och därför att riksdagsmajoriteten hittills visat sig ointresserad av att åstadkomma en liten förändring i form av ett vårdnadsbidrag.

Vårdnadsbidrag skall för det andra, i motsats till föräldraförsäkringen, kunna användas inte bara för att vara hemma utan också för att kunna köpa den barnomsorg som man önskar – kommunal eller privat. Den står alltså inte i någon motsatsställning till barnomsorg utanför hemmet. Från centern har vi alltid hävdat att valfrihet för småbarnsföräldrarna måste innebära att det är de själva som väljer, medan samhällets stöd skall ge dem möjlighet att välja. Det är egentligen en självklarhet som inte borde behöva upprepas, men jag konstaterar ändå att vi måste göra det om och om igen.

Det mesta tyder på att kommunerna inte kommer att kunna klara av sitt beting på full behovstäckning i barnomsorgen under det här året. Orsakerna är många: dålig kommunal ekonomi, brist på personal, krångliga och dyrbara regler, brister i statsbidraget och brist på konkurrens.

Vi är från centerns sida inte ute efter att skrota den offentliga sektorn. Vi avvisar tvärtom mycket bestämt den svepande generella kritik som ibland förekommer och som främst drabbar de anställda, som i de allra flesta fall utför ett mycket engagerat och förtjänstfullt arbete. Men människors önskan om ökad valfrihet och mer individuella lösningar ökar också kraven på den offentliga sektorn. En förändringsprocess har inletts, men arbetet är ännu bara i början. Det är mycket som återstår.

För att underlätta det arbetet kan vi i rikspolitiken se till att onödiga, detaljstyrande och hämmande regler försvinner. Vi måste också uppmuntra tillkomsten av privata alternativ så att vi kan få den mångfald som faktiskt behövs för att motsvara de olika önskemål som finns. Om offentlig och privat verksamhet ges lika villkor att verka jämsides med varandra kan det leda till en utveckling och förnyelse av hela barnomsorgen. Då kan dagens och morgondagens barnfamiljer få den verksamhet som de efterfrågar.

Det här gäller givetvis inte bara daghemmen utan i minst lika hög grad skolbarnsomsorgen. Vi har från centern varit pådrivande när det gäller att utveckla statsbidraget till att bli mer flexibelt och till att omfatta fler omsorgsformer. Och vi har, som jag tidigare nämnde, sett flera goda resultat av detta. Det senaste, som vi hälsar med tillfredsställelse, är att svenska kyrkan äntligen får rätt till statligt stöd. Vi har också motionerat om rätt till kommunalt

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

vårdnadsbidrag och statsbidrag till den s.k. Uppsalamodellen m.m. När det gäller Uppsalamodellen har det nu gjorts klart genom regeringsrättens dom att den inte på något sätt strider mot någon lag utan att den står väl i överensstämmelse med gällande regler.

Det här är exempel på former som kommunerna – också socialdemokratiskt styrda – tagit fram och vill driva därför att man ser att man måste kompensera bristerna i den statliga familjepolitiken och för att man i kommunerna skall klara av de behov man ser i sina områden. Vi har i andra sammanhang lagt fram förslag som skulle förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljerna och därmed också deras valfrihet. Jag tänker då närmast på sänkt skatt på nödvändig konsumtion som mat och boende, men jag skall inte nu gå närmare in på det utan hålla mig till det socialpolitiska området.

Jag vill då som sammanfattning säga att det direkta konsumtionsstödet till barnfamiljerna skall ges främst genom ett barnbidrag som bibehåller sitt värde och ett flerbarnstillägg. Barnomsorgen skall vara utbyggd så att alla som förvärvsarbetar eller studerar skall kunna få en hel- eller deltidsp plats. Avgiften skall vara anpassad till utnyttjandegraden. Alla barnomsorgsformer som uppfyller de kvalitetskrav som alltid måste ställas skall tas upp i den kommunala barnomsorgsplanen.

Familjernas valfrihet skall utökas genom ett vårdnadsbidrag. Ett första steg är alltså det förslag som centern, moderaterna och folkpartiet liberalerna gemensamt lagt fram till årets riksdag. På litet längre sikt vill centernpartiet låta hela det statliga stödet disponeras av barnfamiljerna.

Herr talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 6.

Anf. 83 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Familjepolitik är rubriken för den här diskussionen. En familj består naturligtvis av både vuxna och barn – ibland två vuxna, ibland en vuxen, ibland ett barn, ibland flera barn. Familjepolitiken är då sammansatt av många olika frågor inom många av politikens olika områden. Den här debatten kommer enligt vad jag förstår att koncentreras till frågan om barnomsorgen skall bedrivas i kommunal regi eller i form av vårdnadsbidrag.

Inledningsvis vill jag ändå peka på att det finns flera faktorer i det liv som vi lever som avgör hur en familj mår och har det och därmed hur barnen har det. Faktorer som om man har ett arbete, om man kan försörja sig, hur stor lön man har, vad man har för arbetstider, osv., bidrar naturligtvis också, menar jag. Annat som påverkar är om det finns någon kollektivtrafik, hur det ser ut i omgivningarna där man bor, hur det är med skolan, med fritidshemmet – det är en rad faktorer som påverkar hur man har det som familj.

Det är väldigt få politiker som vågar ställa sig upp och säga att man inte slår vakt om barnens bästa. Jag har i alla fall inte hört någon säga det rakt upp och ned. Ändå är det i dag så att man på i princip alla beslutsnivåer tillåter nedskärningar, främst då inom den offentliga sektorn och inom kommunal verksamhet, som drabbar barnen – direkt eller indirekt.

Man gör besparingar inom barnomsorgen, inom socialtjänsten i stort, inom skolan, inom fritidssektorn och inom kulturen. Det drabbar barn t.ex. genom att det blir större barngrupper på dagis och lägre personaltäthet, det blir längre handläggningstider för familje- och barnavårdsärenden inom so-

cialtjänsten, det blir kvalitetssänkningar när det gäller hemspråksundervisningen, det blir sämre skolmåltider, lekparker och fritidsverksamhet får vänta – det får man ta någon annan gång, när man har råd – och kulturverksamhet för barn och ungdomar avvecklas successivt ute i kommunerna. Det är alltså barnens uppväxtvillkor som stadigt försämrats i takt med de nedskärningar som man i dag genomför.

Så här ser det tyvärr ut inom många kommuner. Nedskärningarna görs i stor politisk enighet, ofta av en borgerlig politisk majoritet men tyvärr ofta också med deltagande av socialdemokraterna. Detta är att beklaga. Vi i vänsterpartiet vill naturligtvis inte ha den här utvecklingen. Vi vill att man i stället tillför pengar till kommuner och landsting. Först och främst vill vi att man inte skall ha ett skattestopp. De kommuner och landsting som vidhåller att de har höga ambitioner vad gäller barnens villkor och stödet till familjerna skall kunna fullfölja dem.

Vi tycker också att staten skall tillföra pengar för att se till att de behov täcks som faktiskt finns. Det gäller inte minst barnomsorgen. Till detta betänkande har vi en motion om nya pengar för utbyggnad av barnomsorgen.

De borgerliga partierna återkommer till detta med vårdnadsbidraget med den drucknes envishet år efter år. Såvitt jag förstår fanns en möjlighet under de borgerliga regeringsåren att genomföra detta, men då gjorde man det inte. Nu säger man i alla fall att man vill göra det, så vi får väl se vad som händer.

Beskrivningen som finns i betänkandet om effekten av ett eventuellt införande av detta vårdnadsbidrag stämmer dock, tycker jag. Jag kan se att detta kommer att få väldigt negativa effekter.

Efter vad jag förstår vill man ta av de pengar som i dag används till utbyggnad av den kommunala barnomsorgen. Där är det ju kö, det är vi överens om. Det fattas platser och måste till fler. I dag är det många som inte kan arbeta därför att det inte finns någon barnomsorg. De får i stället leva på socialbidrag. Det blir en rundgång av pengar, och det blir framför allt dyrare att ha människor på socialbidrag i stället för att arbeta, betala skatt och betala sin barnomsorgsavgift.

Jag kan inte se annat än att om man tar pengar från den nödvändiga utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen och lägger på vårdnadsbidrag, försvårar man naturligtvis utbyggnaden. Detta gäller särskilt därför att kommunerna inte kan ta ut dessa pengar på något annat sätt än genom att höja avgifterna kraftigt för de platser man i dag har. Detta skulle leda till att många människor inte skulle ha råd att anlita den barnomsorgen.

I stället skall nu ett antal människor, anhöriga eller vad man kallar det för – det är ju kvinnor så låt oss säga som det är: i stället skall ett antal kvinnor få ungefär 40 000 kr. om året för att kunna vara hemma med sina barn. Då undrar jag: För vilka innebär det en valfrihet? Vilka kan utnyttja detta vårdnadsbidrag?

Såvitt jag förstår behövs då en man med en inkomst som man kan slå ihop med dessa 40 000 kr. och klara sig på. På något annat sätt kan det inte gå till.

Jag skulle inte, som ensamstående mamma med två barn, kunna klara mig på ett vårdnadsbidrag. Inte ens om jag fick 80 000 kr. skulle jag klara två

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 2 Familjepolitiken

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

ungar och mig själv på det. Det är inget alternativ. Det är ett begränsat antal människor för vilka detta skulle kunna vara ett alternativ.

Jag tror dessutom att det skulle försvåra mycket för kvinnors möjlighet att gå ut i förvärvslivet. Även om man har en man med fast anställning och någorlunda hyggelig lön, blir naturligtvis diskussionen: Är det lönt att du går ut och arbetar? Barnomsorgsavgiften är på 1 500 kr. i månaden, och så har vi resorna från och till jobbet, framför allt om man bor i glesbygd. Vi kan faktiskt klara oss om vi låter bli detta och får ett vårdnadsbidrag.

Då är vi tillbaka i den gamla diskussionen om kvinnor skall få gå ut och arbeta, om det är lönande eller inte.

Jag tror att för många kvinnor i dag är det en självklarhet att efter genomgången utbildning också söka sig ut i arbetslivet.

För många av oss är det en självklarhet att vi skall kunna kombinera ett föräldraskap med en yrkesverksamhet. Självklart måste det vara så! Livet inrymmer fler saker. Man måste inte göra en sak i taget. Det måste vara möjligt att vara förälder och att arbeta.

Vi har en utbyggd föräldraförsäkring som med internationella mått mätt är imponerande. Vi skulle gärna se att den var ännu mer utbyggd – vi har motionerat om att man skulle bygga ut den efter de löften som gavs. Det innebär att man kan vara hemma under den tid då barnet är relativt litet för att sedan gå ut i förvärvslivet.

Det är en bra kombination. Man kan vara hemma under den tid då man anser att det är mest angeläget. Men man är inte borta från arbetslivet så länge att man blir helt utestängd ifrån vad som händer.

Ett annat sätt att stödja föräldrarna och barnen är att ha kortare arbetstid överlag, för både kvinnor och män. Detta skulle göra att man undviker de långa passen inom barnomsorgen som ofta blir följderna av att föräldrarna har ett heltidsarbete och långa resor dessutom. Kortare arbetstid för bägge föräldrar skulle innebära ett lugnare tempo över huvud taget. Man skulle ha mer tid att vara tillsammans med barnen.

Men det första steget i den utveckling till valfrihet som man talar om måste ju vara att den kommunala barnomsorgen är så utbyggd att den finns för alla som vill ha den. Det finns ingen valfrihet för den kvinna som inte har en barnomsorg ordnad och inte har en ekonomi som går att leva på.

När ni säger att ett vårdnadsbidrag är ett första steg mot en valfrihet, måste det i så fall innebära att det är första steget till en lön att leva på när man är hemma med sina barn. Då undrar jag: När skall vi komma i en sådan samhällsekonomisk situation att man kan betala en månadslön för en person som är hemma och passar sitt barn? Är det över huvud taget önskvärt att vi använder samhällets resurser på det sättet? Barnomsorgen handlar inte bara om barnpassning. Barnomsorgen som den är uppbyggd innehåller också en pedagogisk verksamhet, som vi är övertygade om kommer barnen till godo på ett bra sätt, precis som skolan gör.

Jag tror att vi i framtiden kan se en integration av hela barn- och ungdomsverksamheten med barnomsorgen, förskolan och en tidigare skolstart, där det pedagogiska innehållet kommer att vara mycket väsentligt, precis som det är i dag.

De lösningar som finns i dag, det som man kallar en lättnad i valfriheten,

eller att det blir mer flexibelt inom barnomsorgen, leder ofta till sådana provisoriska lösningar som Ingrid Ronne-Björkqvist talade om, där faktiskt barnen far illa. I och med att man på daghemmen börjar laborera med olika öppethållandetider, man diskuterar om de skall äta lunch eller inte, ha mellanmål eller inte, eller man gör som i Täby där man har en Happy Hour, vilket hänger samman med att om man hämtar ungarna tidigare får man en lägre avgift, allt detta leder till att föräldrar spekulerar och räknar. Om tonårningen hämtar barnet en halvtimme och går med det till mormor, och sedan kommer jag och hämtar det en kvart senare, så kan vi spara 300 kr. i månaden. Men vad innebär det för barnet? Det är ju den frågan man måste ställa sig. Jag tror att det kan få ganska förödande konsekvenser att man pusslar på det sättet.

Jag har sett hur man gör i Värmdö kommun, som är moderat styrt. Man ville komma bort från barnomsorgskön och minska trycket, men jag har sett vad det får för konsekvenser för barnen.

Där hade man en jättelång barnomsorgskö. Så bestämde man att inga barn under ett och ett halvt år skulle få barnomsorgsplats över huvud taget, trots att föräldraförsäkringen inte byggdes ut. Man ändrade öppettiderna så att många föräldrar som pendlar inte kunde ha barnen där över huvud taget, eftersom det inte stämde med deras arbetstider. Man drog ner på personalen, vilket innebar att man fick stora överinskrivningar och kvaliteten försämrades. Till slut har man en barnomsorg som är så dålig att ingen vill ha den. Då kan man öppna för privatisering eller den valfrihet som de borgerliga partierna talar för, kanske t.o.m. vårdnadsbidrag.

Jag ser att situationen i Stockholm är precis likadan: överinskrivningar, minskad personaltäthet, man skall börja städa själv osv. Det är försämringar inom den offentliga barnomsorgen, som naturligtvis leder till ett stort missnöje och öppnar för denna typ av privata lösningar som ni talar för. Jag tycker det är mycket beklämmande. Jag hoppas att den socialistiska majoritet som står bakom beskrivningarna av barnomsorgen i detta betänkande också håller i sig över valet.

Anf. 84 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Gudrun Schymans sätt att inleda sitt anförande var väldigt avslöjande. Hon börjar med att detta tydligen skall handla om antingen kommunal barnomsorg eller om vårdnadsbidrag. Men det är där kärnan ligger. För oss är det inte antingen – eller, utan både – och. Vi kan tänka oss många olika alternativ. Vi vill att många blommor skall blomma. Det är ingen våldsamt stor skillnad mellan oss och er i vänsterpartiet.

Skräckvisionen av finansieringen möter vi många gånger. Men det är faktiskt så att vårdnadsbidragen kommer att minska svartjobben. I och med det blir det mera skatteintäker, liksom det också blir skatteintäkter av vårdnadsbidraget, då man väljer att inte köpa barnomsorg för det. Socialbidragsberoendet kommer att minska, det kommer att bli mindre behov av daghembyggen för kommunerna. Sedan tror vi också på att man kan effektivisera. Vi tycker inte det är fult. Vi vet att det går att bedriva barnomsorg med billigare medel om man släpper fram kreativitet och de pigga idéer som finns, men som inte vänsterpartiet vågar sig på att släppa fram.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Vi är helt övertygade om att vårdnadsbidraget har en lång rad fördelar, bl.a. att det ger större möjligheter att korta ner arbetsdagen. Vi får mera tid att vara hemma med barnen, och man minskar också det ekonomiska avbräcket.

Men 18 000 kr. per barn ersätter naturligtvis inte en utebliven lön, inte ens om man har flera barn. Det är inte heller meningen. Vårdnadsbidraget skall öka valfriheten för dem som vill vara hemma, men det skall inte vara någon mammalön.

Ett väsentligt motiv är att uppenbarligen väldigt många vill ha vårdnadsbidrag. Föräldrarna vill ha det – men det är naturligtvis inget motiv för Gudrun Schyman med vänsterpartiets grundideologi.

Jag minns så väl från vår allmänpolitiska debatt, då Gudrun Schyman sade: Vi vill ha den kommunala barnomsorgen därför att den är bra, den är bra för barnen, bra för föräldrarna och bra för hela familjen. Då bryr man sig inte om vad föräldrarna tycker. Vi vet att det här är bra, och därmed basta!

Anf. 85 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker visst att det är trevligt med pigga alternativ, men jag har inte sett så mycket av dem, Ingrid Ronne-Björkqvist.

Det pigga alternativet Uppsalamodellen verkade ju väldigt piggt i början och skulle ge ett så stort tillskott på barnomsorgsplatser. Det visade sig sedan att så inte var fallet och att det dessutom var för dyrt. Så nu skall man sluta med det i Uppsala. Det var inte alls något särskilt piggt alternativ, vare sig för att råda bot på platsbristen eller på ekonomin. Det visade sig vara ett ganska dåligt alternativ.

Jag menar att grunden, det första steget vi måste hjälpas åt med, är att se till att behoven av barnomsorg täcks.

Det innebär att vi skall stifta en lag där det klart framgår att kommunerna måste bygga ut sin barnomsorg så att alla som behöver den skall ha rätt att få den. Inte ens det gör man i dag. Det tycker jag är det första, nödvändiga steget, innan man sätter i gång med denna typ av vårdnadsbidrag.

Jag tycker inte det är något piggt alternativ. Jag tycker det är en tillbakagång i utvecklingen, framför allt för oss kvinnor. Det kommer att innebära en återgång till att stå vid spisen och föda barn. Det är inte något piggt alternativ, och det är inte framåtsyftande. Jag ser inte några fördelar med det, Ingrid Ronne-Björkqvist. Vi har inte sådan samhällsekonomi i dag att vi har råd. Jag har inte ens lust, och jag kan inte se hur ni har råd att genomföra denna typ av förändring.

Anf. 86 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman ser inga pigga alternativ. Men vi kan göra studieresor tillsammans och titta. Kanske Gudrun Schyman avskärmar sig och inte besöker de fina initiativ som blommar litet överallt.

Vi har t.ex. Martinaskolan i Göteborg, en Waldorfskola. Med tanke på att det ofta hävdas från vänsterpartiet att det är de privilegierades barn som får gå på enskilda dagis kan man påpeka att man där har tolv barn, varav sju har ensamstående mammor, och sex är invandrarbarn, i varje fall var det så i höstas.

När man fick starta med föräldrakooperativ 1989 var vart sjunde dagis som kom till just ett föräldrakooperativ. I Malmö under 1985–1988 var av 1 200 nytillkomna dagisplatser 600 tillkomna på mycket fina enskilda initiativ.

Anf. 87 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag motsätter mig inte föräldrakooperativen. De utgör ett alternativ, men råder inte bot på det faktum att det saknas så många platser som det gör i dag.

Det är inte alla som väljer föräldrakooperativ. Vi vet att många föräldrar vill ha en kommunal barnomsorg med öppettider som passar ihop med deras arbetstider osv. En majoritet har ändå uttalat sig för att det är detta man vill ha. Sedan kan vi visst tänka oss andra alternativ, men det är ingen lösning på det problem som innebär att det inte finns tillräckligt med platser. Det kan vara lösningen på andra saker men inte på det grundläggande problemet, som jag menar att man måste lösa först, innan man kan börja tala om valfrihet.

I vår kommun har vi föräldrakooperativ. En del fungerar bra, en del fungerar dåligt. När man i dag säger: Vill du ha en dagisplats får du bilda ett föräldrakooperativ, då är det många föräldrar som säger: jag har varken tid eller ork eller lust att göra det. Det är inte alla som är intresserade av att gå in och arbeta de dagar i månaden som behövs, och som vill eller kan lägga ned så mycket tid och kraft som behövs för att man skall få ett fungerande föräldrakooperativ.

För dem som vill detta tycker jag det är alldeles utmärkt att alternativet finns. Men det råder inte bot på det faktum att vi i dag har barnomsorgsköer som gör att människor inte kan gå ut i arbete fastän de vill det.

Det tycker jag är ett grundproblem som vi måste lösa först.

Anf. 88 ANITA STENBERG (mp):

Herr talman! Miljöpartiets familjepolitik grundar sig på att barnfamiljerna skall ha större valfrihet och att de lägst avlönade barnfamiljernas ekonomiska situation skall förbättras.

Vi vill att föräldraförsäkringen på sikt skall utökas till två år. Början bör göras nu genom att förlänga försäkringen med en månad. Föräldrarna skall ha laglig rätt till 30-timmarsvecka. Tyvärr kan vi inte lova bibehållen lön. Vi tror att Sveriges ekonomi inte håller för det.

De föräldrar som väljer att vara hemma medan barnen är små får i dag en mycket liten del av samhällets stöd till den kommunala barnomsorgen. Det anser vi vara en stor orättvisa.

Vår stora satsning på familjesidan är rätten att vara dagbarnvårdare åt eget barn, t.o.m. om man bara har sitt eget eller sina egna barn. Det innebär att föräldrar som anställs av kommunen som dagbarnvårdare får räkna in sitt eller sina egna barn på samma villkor som en vanlig dagbarnvårdare i ett familjedaghem, med grundlön och halv kostnadsersättning. Vi anser inte att det är rimligt att man får hel kostnadsersättning när man är med sina egna barn i sitt eget hem. De skall få sociala förmåner, inkl. ATP, utbildning och andra förmåner som man får som kommunal dagbarnvårdare.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Den som är dagbarnvårdare åt eget barn skall betala daghemsavgift precis som andra föräldrar som har familjedaghemsp plats.

Endast en förälder i varje familj skall samtidigt kunna vara anställd som dagbarnvårdare åt eget barn.

På detta har vi satsat 2 miljarder.

En större valfrihet måste eftersträvas i den kommunala barnomsorgen. Olika typer av alternativa lösningar skall aktivt uppmuntras, och de skall ges samma ekonomiska villkor som rent kommunala barnstugor.

Det kan gälla föräldrakooperativ, personalkooperativ, föreningsdrivna daghem, trefamiljssystem osv.

Den öppna förskolans verksamhet är viktig. Den bör också stimuleras. En aktiv föräldramedverkan ser vi som något positivt, och den kan ske på många olika sätt, t.ex. genom föräldramedverkan ett visst antal dagar om året enligt ett uppgjort schema.

Jag har hälsat på sådana barndaghem. Både ungarna, personalen och föräldrarna trivdes väldigt bra.

Det skulle vara bra för barnen, föräldrarna och personalen om man gjorde på detta sätt på fler ställen. Kanske rent av skulle det på sikt minska statsbidragen något.

Jag tror att detta innebär en möjlighet att komma fram. Vi måste göra någonting. I dag är de unga familjerna förtvivlade, åtminstone där jag bor i Malmö, över att man får vänta och inte vet när man kan få komma in med sina barn. Man får utnyttja farföräldrar och morföräldrar och andra släktingar och vänner och bekanta. Jag tycker det är en fullständigt omöjlig situation för unga föräldrar.

Anf. 89 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Det har tidigare talats så varmt om hur arbetet i socialutskottet bedrivs. Jag kan bara bekräfta vad som har sagts. Jag har under tolv år haft förmånen att arbeta i detta viktiga utskott, som har hand om lagstiftning som gäller människors förhållanden från livets början till dess slut. Jag är glad att den fina stämningen har fortsatt under den här perioden, då utskottet till stor del haft nya ledamöter.

Herr talman! Barnen i Sverige har, med alla tänkbara internationella mått mätt, det generellt bra. Men det finns därför ingen anledning att inte fortsätta arbetet med att göra det bra för barnen, för alla barn.

Föräldrarna är barnens bästa fostrare, och de allra flesta föräldrar vill sina barns bästa. Barnomsorg med hög kvalitet tar inte föräldrarna ifrån barnen. Tvärtom visar all forskning att det är ett sätt att ge trygghet och valfrihet åt både barn och föräldrar.

Vi har nu hört de andra fem partiernas förslag till utformning av den framtida familjepolitiken och barnomsorgen. Och man kan inte nog förundra sig när man hör de borgerliga partierna och även miljöpartiets förslag till utformning.

Det är konstigt att man år 1991 skall behöva diskutera kvinnornas rätt till arbete och ekonomiskt oberoende. Ser vi till moderaternas förslag till familjepolitik behövs det en inkomst på 140 000 kr. om året för att det skall löna sig att arbeta. Och hur många unga kvinnor med småbarn har en sådan lön?

De flesta kvinnor med små barn har utnyttjat sin rätt att arbeta sex timmar om dagen och moderaternas förslag skulle sålunda bli direkt olönsamt för dessa grupper.

Ingrid Hemmingsson sade också att deras förslag skulle öka valfriheten. Men det alternativ, som de flesta kvinnor genom sina egna faktiska val föredrar, är en kombination av yrkes- och familjeliv. Denna kombination, tillsammans med en nerkortad arbetstid sätter moderaterna skyhöga ekonomiska spärrar för. Det alternativet blir för nio av tio tvåbarnsmammor mer fördelaktigt än det rena hemalternativet.

En förklaring till moderaternas förslag är partiets könsrollskonservatism.

Moderaterna är det parti i riksdagen där jämställdheten har den ytligaste förankringen, och centern kommer ett halvt steg efter. Ser man varifrån moderaterna hämtar det mesta av sin ideologi, nämligen från det privata näringslivet som är den allra minst jämställda sektorn i det svenska samhället, blir man inte förvånad.

I reservation 4 har de borgerliga partierna enat sig om ett gemensamt förslag till vårdnadsbidrag. Förslaget om vårdnadsbidrag har framförts av de borgerliga sedan år 1976, men det genomfördes inte under den egna regeringsperioden. Konsekvenserna av ett vårdnadsbidrag skulle, då som nu, bli förödande för kvinnornas valfrihet och den kommunala barnomsorgen. Vi har tidigare hört Gudrun Schyman uttrycka detta.

Vårdnadsbidraget rycker undan grunden för en jämställd och jämlik familjepolitik. Det är förvånansvärt att ett parti som folkpartiet som säger sig vara ett jämlikt parti, kan gå samman med de konservativa om ett så ojämnt förslag. Med detta förslag, precis som det står i majoritetstexten i utskottets betänkande, kommer tillgången till barnomsorg att minska drastiskt och kvinnorna kommer att tvingas att stanna hemma och valfriheten försvinner.

Vi socialdemokrater vill ha en modern och jämställd familjepolitik. Det måste gå att förena barn och förvärvsarbete. Förvärvsfrekvensen har också ökat starkt i Sverige under de senaste årtiondena. År 1990 var andelen förvärvsarbetande kvinnor med barn under sju år 85,6 %, och de med barn i skolåldern utgjorde 93,5 %.

Det är därför så oerhört viktigt att barnomsorgen fortsätter att byggas ut så att vi kan nå full behovstäckning. Ca 570 000 barn deltar i dag i någon av de olika delarna av barnomsorgen – deltidsförskola och öppen förskola frånräknat. Familjerna vill framför allt ha kommunala daghem. Det visar alla efterfrågeundersökningar. Föräldrar som arbetar obekvämt arbetstid vill också ha en dagisplats. Jag känner inte till någon alternativ barnomsorgsform som ställer upp för dessa barn.

För oss socialdemokrater är det viktigt att alla barn får goda uppväxtvillkor. Vi vill att barn från samhällets alla hörn, barn med olika förutsättningar, oberoende av t.ex. föräldrarnas utbildningsbakgrund och ekonomi skall kunna få tillgång till en pedagogiskt utvecklande barnomsorg i gemenskap med andra barn. Om man nu skall sänka eller ta bort statsbidraget som de borgerliga partierna vill, hur skall barnomsorgen då kunna omfatta alla barn?

I dag har barn med behov av särskilt stöd rätt att få plats i barnomsorgen oavsett om föräldrarna förvärvsarbetar eller inte. Barnomsorgen utgör ett

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Socialpolitik – inriktning och anslag

Avd. 2 Familjepolitiken

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

ovärderligt stöd till handikappade barn och deras familjer. Ca 75 % av de handikappade barnen finns i denna verksamhet. Ett vårdnadsbidrag skulle komma att slå sönder allt det fina vi uppnått med den samhällna verksamhet vi har i dag. Med ett vårdnadsbidrag skulle vi få en avgiftsfinansierad marknad där det finns risk för att de mest utsatta barnen isoleras.

Herr talman! Barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna och utgör en av de fyra hörnstenarna i den socialdemokratiska familjepolitiken. Två av de övriga är barnomsorgen och föräldraförsäkringen, som i dag utgår i 360 dagar enligt inkomstbortfallsprincipen och dessutom ytterligare 90 dagar med en ersättning på 60 kr. per dag. De andra hörnstenarna är en bra förebyggande hälsovård och en bra skola.

Den 1 januari i år höjdes barnbidraget med 34 % till 9 000 kr. per barn, och det kommer att höjas med ytterligare 1 020 kr. vid kommande årsskifte. Därtill kommer flerbarnstilläggen. En barnfamilj med fyra barn kommer att från den 1 januari 1992 få ett barnbidrag på 55 110 kr. om året och en fembarnsfamilj 80 160 kr.

De insatser som har gjorts på familjepolitikens område under de senare åren har lett till att vi har fått ett ökat barnafödande, och detta är glädjande. Det är ingen tillfällighet att den svenska familjepolitiken även i internationella sammanhang åtnjuter stor respekt. När det gäller barnomsorg och föräldraförsäkring ligger Sverige långt före andra länder.

Det är viktigt att vi slår vakt om det som skapar den verkliga valfriheten – rätten till arbete och en bra barnomsorg.

Herr talman! Med det anförda yrkar också jag bifall till hemställan i socialutskottets betänkande i dess helhet och dessutom till reservationerna 28 och 29 samt avslag på övriga reservationer.

Anf. 90 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Anita Persson blev beklämd över vårt sätt att driva de familjepolitiska frågorna. Jag skulle kunna returnera det omdömet till henne själv, men man börjar bli ganska luttrad vid det här laget. Jag tog således inte åt mig särskilt mycket för centerpartiets räkning.

Anita Persson säger att vi inte gjorde något under de borgerliga regeringsåren. Det är faktiskt fel. Jag skall avstå ifrån att räkna upp allt vad som åstadkoms på barnomsorgsområdet då. Det är ändå ett faktum att föräldraförsäkringen byggdes ut från sju månader till tolv månader. De tre sista månaderna tillkom i enlighet med vårdnadsersättningsprincip, och genomfördes under den tiden.

Vi diskuterar nu det förslag till vårdnadsbidrag som de tre borgerliga partierna gemensamt har lagt fram. Jag kan garantera, Anita Persson, att vi när vi kommer att arbeta för vårt mera långsiktiga förslag inte kommer att hantera det eller andra frågor på ett sådant sätt att vi riskerar att barn eller barnfamiljer på något sätt slås ut.

Jag tycker att det är litet slentrianmässigt och att det är ett osakligt resonemang när Anita Persson återkommer till att det skulle vara ojämnt eller ojämsällt. Vi vet genom ett rad undersökningar att kvinnor i de allra flesta fall, trots att de förvärvsarbetar på heltid, utför det mesta av hushållsarbetet

hemma utan lön. Om de skulle få en smula ersättning för det kan det inte anses vara särskilt ojämnt.

När det gäller frågan om att kvinnan skulle stanna hemma eftersom hon har lägst lön, har vi i dag på pappret en regel om lika lön för lika arbete. Vi vet att det i praktiken finns en rad möjligheter att kringgå detta, så det existerar inte i verkligheten. Det här är dock ett problem som vi måste gripa oss an i särskild ordning. Vi kan ju inte avstå från att utveckla en rättvisepolitik på ett område därför att vi passivt konstaterar eller utgår ifrån att en orättvisa på ett annat område kommer att bestå.

Anf. 91 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Anita Persson svartmålar finansieringen på samma sätt som Gudrun Schyman gör. Det har jag redan berört i replikskiftet med Gudrun Schyman, så det hoppar jag över.

Anita Persson fortsätter vidare i samma stil som i betänkandet och gör en mycket dogmatisk och onyanserad beskrivning av de båda alternativen. Hon säger t.ex. att vårdnadsbidraget, såsom det är beskrivet i vår trepartimotion, skulle få en förödande effekt på valfriheten. Skulle inte Anita Persson kunna hålla med om att det finns för- och nackdelar både med föräldraförsäkring och vårdnadsbidrag och att det därför gäller att hitta en bra balansgång samt att föräldrarnas önskemål skall ha stor betydelse när man väljer alternativ. Det är uppenbarligen så att många vill ha vårdnadsbidrag.

I föräldraförsäkringen finns det också saker som inskränker valfriheten. Marginaleffekterna för den som ökar sin arbetstid kan bli ända upp emot 100 % som en följd av att försäkringen bygger på inkomstbortfallsprincipen. Försäkringspengarna kan bara användas för att förkorta arbetstiden. De kan inte användas för alternativ barnomsorg, t.ex. för att kosta på en hjälp hemma, om man skulle vilja ha det. Anita Persson talar om att det är så viktigt att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning. Det är vi naturligtvis överens om, men socialdemokraternas sätt att bromsa utbyggnaden har gjort att många kommuner valt att inte bygga ut omsorgen för barn upp till 18 månaders ålder. Då tvingas föräldrarna att stanna hemma tills dess barnet uppnått ett och ett halvt års ålder.

Socialdemokraterna säger att en fördel med den utbyggda föräldraförsäkringen är att man kan få möjlighet att arbeta sex timmars arbetsdag, om man börjar arbeta när barnet har uppnått nio eller tolv månaders ålder. Det är riktigt, men det förutsätter att det finns barnomsorgsplatser, annars blir det bara ett tomt prat. Socialdemokraterna är skyldiga till att det tyvärr fortfarande är så stor brist på barnomsorgsplatser på grund av att man inte velat släppa fram alternativ.

Anf. 92 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Anita Perssons argument har varit desamma år efter år. Tidigare har socialdemokraterna fått en del beröm för sin omvändelse i vissa frågor, men jag sade att de förändringarna var så små att de inte kunde räknas. Jag försäkrar, Anita Persson, att ni är i otakt med människorna och människornas önskemål. Det har kommit till nya värderingar, framför allt hos unga människor.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Anita Persson sade att vi moderater skulle vara väldigt konservativa i ordets sämsta bemärkelse när det gäller jämställdheten. Tvärtom, men vi tror inte att jämställdheten dirigeras fram av politiker som sätter upp regler som människor måste följa. Vi tror att unga människor själva klarar jämställdheten, och det är deras värderingar som skall avgöra valet. Många tycker att småbarnstiden är så kort och utgör en så liten del av livet att de själva vill ta hand om sina barn. Det är väl ändå en värdering som vi politiker måste ta fasta på och underordna oss. Jag märker att Anita Persson har kvar sin övertro på att politisk styrning skall lösa alla problem.

Så till frågan om platsbristen. Trepartiförslaget till vårdnadsersättning skulle ge 60 000 barn i Sverige 18 000 kr. i handen. Det är faktiskt en maktfaktor att man för över pengarna från politikerna till dessa barn och deras föräldrar för att de skall kunna använda pengarna till att välja den barnomsorg de behöver. Detta kommer att medföra att föräldrarna själva kan "välja bort" platsbristen eftersom de får en mängd olika alternativ att välja emellan.

Det har sagts många gånger att vårdnadsersättningen hotar utbyggnaden av barnomsorgen. Vårdnadsersättningen hotar den politikerstyrda utbyggnaden av barnomsorgen, den barnomsorgsform som politikerna bestämt att föräldrarna skall välja. Däremot främjar den föräldrarnas egna val. Att vänsterpartiet inte förstår det begriper jag, men att socialdemokraterna inte kan förstå det begriper jag inte.

Jag har sagt tidigare från denna talarstol att den dagen kommer då ni måste ändra era åsikter även i denna fråga på grund av att kraven från föräldrarna kommer att bli mycket starka.

Anf. 93 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Det är otroligt att lyssna till Ingrid Hemmingsson uppräknings av allt som det här vårdnadsbidraget på 18 000 kr. skall kunna användas till. Föräldrarna skall få en väldigt stor valfrihet. De skall kunna välja det ena eller andra alternativet. Vad ni föreslår är att dessa 18 000 kr. skall tas från statsbidraget. Jag förmodar att det inte bara gäller statsbidraget till de kommunala verksamheterna utan även statsbidraget till de alternativa verksamhetsformerna. På den punkten skall ni väl inte göra någon skillnad.

När kommunerna märker att vi i riksdagen inte prioriterar en utbyggnad av statsbidragen, låter de naturligtvis bli att bygga ut. Så var det när ni förra gången diskuterade frågan om vårdnadsbidrag. Varje gång ni tar upp detta förslag låter kommunerna bli att bygga ut barnomsorgen, eftersom de tror att borgarna kommer att träda till och att de därför inte behöver bygga ut, eftersom föräldrarna nu kommer att stanna hemma. Jag tycker att det är otroligt att höra Ingrid Hemmingsson förklaringar.

Det är naturligtvis riktigt, Rosa Östh, att ni genomförde en hel del när ni tillhörde den borgerliga regeringen. Men ni genomförde inte vårdnadsbidraget.

Jag vill fråga Ingrid Ronne-Björkqvist vad det finns för fördelar med vårdnadsbidraget så länge det skall betalas med sänkta statsbidrag. Jag kan inte förstå att det i så fall blir några fördelar. Det kommer att drabba kvinnor som vill ut och arbeta, eftersom kommunerna inte kommer att bygga ut barnom-

sorgen. Man kan inte använda vårdnadsbidraget för att förkorta sin arbetstid, eftersom man måste använda det för att betala avgiften för sin barnomsorg.

Anf. 94 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Det verkar på Anita Persson som om dessa 18 000 var huvudsaken i vår motion. Man måste emellertid ställa dessa pengar i relation till hela den borgerliga synen på familjen. Om man läser vår motion, vilket jag förstår att några här i kammaren inte gjort, upptäcker man att den redovisar grundläggande principer i den borgerliga synen på familjen som avsevärt skiljer sig från de socialdemokratiska. Idén bakom dessa 18 000 är att föräldrarna själva skall få disponera en del av statsbidraget.

Detta är också en fråga om rättvisa när det gäller statsbidragen. I dag favoriserar man heldagsomsorgen. Tanken är också att statsbidrag skall ges till alla former av barnomsorg oavsett huvudman. Detta kommer att leda till en hel del privata alternativ, eftersom det nu är föräldrarna som har dessa pengar i sin hand. Det är inte längre politikerna som bestämmer över hela summan. Vill man välja den kommunala barnomsorgen, tar man det statsbidrag man har i sin hand och betalar för sin barnomsorg.

Vårdnadsersättningen innebär att det blir konkurrens och att kostnaderna pressas, så att avgifterna kan hållas nere.

Det är alltså en stor idé som ligger bakom detta förslag. Idén är att vi skall sluta att bestämma över människors huvuden. Vi måste ge föräldrarna och barnen möjligheter att själva bestämma.

Jag förstår att Anita Persson sitter fast i det gamla socialdemokratiska tänkesättet. I det familjepolitiska program som det socialdemokratiska kvinnoförbundet fortfarande säger sig stå bakom är grundinställningen att familjen inte räcker till. Samhället måste ta ett helt annat ansvar för barnens utveckling, heter det i programmet. Det sägs att den emotionella vården kan delas mellan samhälle och familj men att den sociala, intellektuella och materiella vården bör ligga på samhället. Med den inställningen, som hela tiden legat till grund för den socialdemokratiska politiken, förstår jag att Anita Persson i dag inte har möjligheter att förstå idén bakom förslaget att man skall överföra beslutanderätten till föräldrarna. Allteftersom fler alternativ kommer fram föds nya idéer ur detta. Jag är helt övertygad om att människor själva vill ta hand om sina barn under småbarnstiden. Och fler röster om detta hörs. Visserligen är 18 000 kr. inte mycket, men det är bättre än ingenting.

Anf. 95 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 96 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Nu måste jag be Anita Persson om största möjliga uppmärksamhet. Jag upprepar att man under den borgerliga regeringsperioden införde vårdnadsbidrag för tre månader. Det var ett litet första steg. Men sedan kom som bekant socialdemokraterna till makten. Men efter höstens val

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

kommer det nya tider och nya möjligheter, och vi kan då gå vidare med detta förslag.

Jag vill upprepa ytterligare en sak, eftersom Anita Persson uppenbarligen tänker på andra saker än det som vi diskuterar här i dag, och det gäller valfriheten och vad vi lägger in i detta begrepp. Valfrihet för oss i centern är inte att Anita Persson eller någon annan socialdemokrat eller ens vänsterpartist skall välja åt småbarnsföräldrarna, utan valfrihet innebär att småbarnsföräldrarna själva skall välja. Men från samhällets sida kan vi underlätta för dem genom att utforma stödet på så sätt att det ger en valmöjlighet. Vi kan också visa en smula tilltro till barnfamiljernas förmåga att utföra detta val.

Den borgerliga familjepolitiken och centerns familjepolitik handlar inte bara om ett vårdnadsbidrag, utan den handlar om att man ger utrymme för en mångfald av barnomsorgsformer.

Även om vi har en bra utbyggd barnomsorg i Sverige är det de facto 208 000 barn som står utanför barnomsorgen. Och då räknar jag alltså inte in den öppna förskolan och deltidsförskolan i barnomsorgen utan det som vi vanligtvis menar med barnomsorg, alltså daghem eller familjedaghem. Och det innebär uppenbara problem att klara dessa 208 000 barns behov om vi inte tillåter andra former och andra möjligheter.

Jag tycker att det vore klädsamt om Anita Persson kunde erkänna att socialdemokraterna på punkt efter punkt har tvingats till reträtt i fråga om det förslag som de borgerliga partierna har lagt fram, förslag som ni tidigare har motarbetat med samma lidelse som ni i dag gör när det gäller vårdnadsbidraget.

Anf. 97 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Detta har utvecklats till att bli en mycket intressant debatt. Rosa Östh sade att man under den borgerliga regeringsperioden införde ett vårdnadsbidrag. Men det var i alla fall en nyhet för mig. Jag har tidigare inte i något sammanhang hört talas om att man införde någon form vårdnadsbidrag.

Visst väljer småbarnsföräldrarna själva. Om det finns en valmöjlighet för dem vill de gå ut och arbeta. Det är helt självklart. Men det är på det sättet som Ingrid Hemmingsson sade att de vill stanna hemma när barnen är små. Och jag kan bara beklaga att vi inte har kunnat bygga ut föräldraförsäkringen till 18 månader. Men det finns i dag en utbyggd föräldraförsäkring under 12 månader och med ytterligare 90 dagar med 60 kr. per dag.

Jag står verkligen bakom den socialdemokratiska familjepolitiken, eftersom den gör det möjligt för kvinnorna att förvärsarbeta. Därför är det så viktigt att barnomsorgen fortfarande kan byggas ut.

Enligt den barnomsorgsundersökning som gjordes 1990 står 62 600 barn och inte 208 000 i kö till barnomsorgen. Denna undersökning visar också att 85 % av föräldrarna vill ha plats i kommunalt daghem, 8 % vill ha plats i familjedaghem, och 7 % vill ha plats i alternativt daghem. I kön till alternativ barnomsorg finns ca 4 700. Det är alltså helt klart att föräldrarna vill ha den kommunala barnomsorgen. Därför är det viktigt att vi kan bygga ut den. Det är där det stora hindret ligger om man skall införa ett vårdnadsbidrag som skall täckas med det statsbidrag som i dag går till barnomsorgen. Och föräld-

rarna skall med vårdnadsbidraget betala dels den avgift som utgår i dag, dels en förhöjd avgift för att täcka det borttagna statsbidraget.

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

Anf. 98 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Anita Persson medgav att det faktiskt kunde tänkas att småbarnsföräldrar vill ta hand om sina egna barn. Men samtidigt vill hon inte ge småbarnsföräldrarna frihet att göra det. Hon hänvisar till föräldraförsäkringen som täcker inkomstbortfallet under ett år. Enligt vårt förslag skall föräldraförsäkringen även i fortsättningen vara ett år. Men sedan då? När detta år har gått återstår alla de orättvisor som finns i dag, dvs. att drygt en tredjedel av Sveriges barn inte får ta del av det allmännas stöd. Dessutom lovar och lovar socialdemokraterna att de skall bygga ut föräldraförsäkringen. Anledningen till att vi anser att den även i fortsättningen skall vara ett år är att om man bygger ut den till att bli mycket längre ökar orättvisorna. De som drar nytta av denna föräldraförsäkring är de som är duktiga på att planera sitt barnafödande och de som har en hög inkomst. De som är arbetslösa, de som har låg inkomst eller de som inte kan planera in barnet på sådant sätt att de får del av denna föräldraförsäkring drar en verklig nitlott. De har ingen som helst nytta av föräldraförsäkringen. Därför har vi borgerliga sagt att föräldraförsäkringen skall vara ett år, men efter det vill vi att det vårdnadsbidrag som vi har diskuterat i dag skall utgå. Detta vill vi ha för att föräldrarna även efter ett år skall få valfrihet. Småbarnstiden är inte bara ett år, utan varje familj måste själv få bestämma vem som skall ta hand om och vårda barnen. Vårt förslag är att vårdnadsbidrag skall utgå till dess barnet fyller sju eller börjar skolan.

Jag talade om att det är viktigt för oss att familjerna skall kunna leva på sin lön och inte bli beroende av bidrag. Anita Persson och socialdemokraterna tycker precis tvärtom. Det var ganska mycket skryt i Anita Perssons anförande om att socialdemokraterna ökar bidragen – bostadsbidragen och barnbidragen. Vad innebär det? Jo, det innebär att familjerna sitter fast i en fälla. De kan inte påverka sin ekonomiska situation.

Anf. 99 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag skall bara kortfattat säga att jag är glad att jag ändå har lyckats lära Anita Persson något i dag, nämligen att en bit av vårdnadsersättningen infördes under de borgerliga regeringsåren.

Beträffande hur många barn som står i kö till barnomsorgen sade jag inte att det var 208 000, utan jag sade att 208 000 barn står utanför den traditionella barnomsorgen. Det visar dels att det finns många barn som inte får del av det barnomsorgsstöd som delas ut, dels att föräldrarna till många av dessa barn efterfrågar en plats.

Anf. 100 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte heller förlänga debatten mycket längre. Jag vet att vi har mycket på vårt program i dag.

Ingrid Hemmingsson säger att det kan tänkas att man vill stanna hemma när barnen är små. Visst vet jag att man vill stanna hemma när barnen är små. Och det är därför som det är så viktigt att föräldraförsäkringen finns,

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Socialpolitik – in-
riktning och anslag*

*Avd. 2 Familjepoli-
tiken*

eftersom man då kan stanna hemma. Och då är det inte bara mamman som kan stanna hemma, utan man kan även välja att låta pappan stanna hemma. Föräldraförsäkringen gör nämligen detta möjligt. Det gör inte ert vårdnadsbidrag. Om föräldraförsäkringen byggs ut är den så bra konstruerad att man kan ta ut den i olika etapper. Den får tas ut ända tills barnet fyller åtta år. Och man kan alltså minska sin arbetstid om man vill utan att det sker på beskostnad av den kommunala barnomsorgen.

Anf. 101 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Fortfarande anser Anita Persson att man skall få stanna hemma med sina barn under ett år. Men hur man än delar upp föräldraförsäkringen under detta år har den inte den betydelse som Anita Persson sade. Detta har jag emellertid inte tid att nu gå in på. Vad det handlar om är att ni socialdemokrater anser att det är politikerna som skall välja åt folk.

Förslaget till det första steget till vårdnadsbidrag är så oerhört flexibelt, mycket mer flexibelt än vad vi har kunnat tala om här i dag, eftersom det kan användas till att förkorta arbetstiden, och det kan båda föräldrarna göra. De har alltså 1 000 kr. per månad till det. Men framför allt är det föräldrarna till 600 barn i Sverige som får 18 000 kr. om året i sin hand. Detta är alltså en stor maktfaktor, eftersom föräldrarna kan använda dessa pengar till att välja vilken barnomsorg de vill ha. De är inte beroende av den som politikerna erbjuder, utan de kan välja privata lösningar. Och privata lösningar kommer att erbjudas eftersom makten nu till en liten del genom detta förslag har flyttats över till föräldrarna. Om man kunde flytta över hela makten till föräldrarna skulle de plötsligt bli myndigförklarade och själva kunna bestämma, och därmed kommer också utbudet.

Anf. 102 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Först och främst är det inte politikerna som väljer åt föräldrarna, utan det är föräldrarna själva som väljer om de vill stanna hemma och om de vill förvärvsarbeta. Det är inte politikerna som gör det. Men vi kan göra det möjligt för dessa föräldrar att förvärvsarbeta genom att bygga ut barnomsorgen. Och kom inte och säg att man kan förkorta arbetstiden med hjälp av vårdnadsbidraget, eftersom ni skall använda vårdnadsbidraget till att betala barnomsorgen. Ni skall ju ta bort statsbidragen till barnomsorgen, som i stället skall bekostas genom vårdnadsbidraget. Hur skall man då kunna förkorta sin arbetstid?

Överläggningen om avd. 2 var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (inriktningen av socialpolitiken)

Först biträdades reservation 3 av Ulla Tillander och Rosa Östh i motsvarande del med 33 röster mot 14 för reservation 4 av Gudrun Schyman. 226 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 3 av Ulla Tillander och Rosa Östh i motsva-

rande del med 32 röster mot 30 för reservation 2 av Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist i motsvarande del. 214 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå bifölls reservation 1 av Per Stenmarck m.fl. i motsvarande del med 54 röster mot 33 för reservation 3 av Ulla Tillander och Rosa Östh i motsvarande del. 188 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 147 röster mot 55 för reservation 1 av Per Stenmarck m.fl. i motsvarande del. 74 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (ökad valfrihet inom den sociala tjänstesektorn och hälso- och sjukvården)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 121 för reservation 5 av Daniel Tarschys m.fl. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (vårdnadsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 115 för reservation 6 av Daniel Tarschys m.fl. i motsvarande del. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 32 (ökade resurser till sjukvården)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 32 för reservation 17 av Ulla Tillander och Rosa Östh.

Mom. 36 (dagbarnvårdare åt eget barn)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 17 för reservation 21 av Anita Stenberg. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 43 (bidrag till Mättingeprojektet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Bo Holmberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 50 (medelsanvisningen till Bidrag till handikapporganisationer)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 13 för reservation 36 av Gudrun Schyman i motsvarande del. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 51 (bidrag till handikapporganisationernas internationella arbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Gudrun Schyman i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (tolkverksamheten)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 19 för reservation 38 av Anita Stenberg. 25 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 56 (stöd till organisationer som bedriver rehabiliteringsarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 31 för reservation 40 av Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 61 (uttalande om ökat stöd till barnjourverksamhet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 16 för reservation 44 av Anita Stenberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 62 (bidrag till kvinnojourernas riksorganisation m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 33 för reservation 45 av Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 65 (uttalande om de hemlösas situation m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 43 för reservation 47 av Ulla Tillander och Rosa Östh.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av kammarens arbetsplenum onsdagen den 24 april.

8 § Idrott (forts. KrU17) (forts. från prot. 96)

Anf. 103 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Jag får härmed försöka att axla den otacksamma uppgiften att väcka liv i den rumphuggna debatten om idrotten från i går natt. Då efterlyste flera talare en heltäckande idrottsdebatt, i stället för den snuttifiering som det ibland innebär med enstaka betänkanden. Jag måste emellertid i det här sammanhanget prisa snabbprotokollservicen här i kammaren, som jag har tagit del av under eftermiddagen och där gårdagens debatt refereras.

Herr talman! Jag beklagar mig inte för egen del. Jag kommer bara att göra ett kort inlägg. Det gäller miljöpartiets syn på idrottens framtida inriktning, på kommersialiseringen inom idrotten med inslag av sponsring och på medicineringen av idrottsutövare, vilket vi har fört fram i ett par motioner. Här i betänkandet sker det i form av ett särskilt yttrande.

Vi är mycket kritiska till vissa av idrottens avarter, som får alltmer groteska uttryck. Vi vill kanalisera samhällets idrottsstöd till breddidrotten, ett slags allemanssportande med jämlika möjligheter och resurser för män och kvinnor. Vi vill öka motionsidrotten, eventuellt på tävlingsidrottens bekostnad, om inte resurserna räcker till, vilket kanske skulle kunna föra samman pojkar och flickor, kvinnor och män i större utsträckning till att vilja och kunna idrotta tillsammans. Nu är detta emellertid i första hand en kommunal uppgift.

Idrottsrörelsen och Riksidrottsförbundet har ställt i utsikt att dessa frågor utreds, eller kommer att utredas, i sådan utsträckning att man kan komma till rätta med problemen. Vi respekterar denna beslutsamhet och har därför inte reserverat oss, även om en sådan utredning inte ännu har gett några entydiga resultat. Kampen mot dopning har getts högsta prioritet. Det är tillfredsställande.

Herr talman! En del av våra syften med motionerna tillgodoses också, bl.a. i reservation 1 av vänsterpartiet och reservation 3 av moderaterna och folkpartiet liberalerna – den senare gäller idrottens möjligheter att ta sig an handikapprörelsens idrottsutövare och ge dem möjlighet till fysisk rekreation genom idrott – varför jag ställer mig bakom dessa båda reservationer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 104 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! I denna rumphuggna idrottsdebatt vill jag inskränka mig till att redovisa att vänsterpartiet ställer sig bakom de reservationer där Alexander Chrisopoulos finns med.

Den första är reservation 1, om idrottsrörelsens framtida inriktning. Jag kan i stort sett instämma i det Kaj Nilsson nyss har sagt från talarstolen om idrottens framtid. Den andra reservationen handlar om medelsanvisningen till idrotten. Det gäller framför allt en uppräkningslista av det lokala aktivitetsstödet. Dessutom finns en reservation om det reala värdet av aktivitetsstödet. Vi stöder även stimulansbidraget till ridverksamheten för barn och ungdom, vilket framför allt handlar om flickors möjligheter till idrottsutövande. Reservation 10 rör skattereformens effekter för idrottsföreningar vilkas lokaler framför allt drabbas av momsbeläggningen.

Vi ställer oss bakom dessa reservationer och yrkar bifall till reservation 1.

Dessutom vill jag till protokollet anföra att motion 524 har tillstyrkts. Det är ett tillkännagivande av att idrottsrörelsen på ett bättre sätt skall redovisa hur anslaget fördelas mellan manlig och kvinnlig idrott.

Anf. 105 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag har begärt ordet därför att debatten om detta betänkande i går kväll fick ett något abrupt slut. Vi började ungefär kl. 22.20 och hade då en talarlista med en antecknad tid av 57 minuter. Efter Anders Nilssons anförande, som slutade fem minuter i elva, begärde jag och Jan Hyttring replik, men då avbröts debatten. Jag beklagar detta, dels därför att varken Anders Nilsson eller Jan Hyttring kan närvara i dag, dels därför att vår ambition i går kväll var att med ett par mycket korta replikskiften kunna slutföra idrottsdebatten.

Det är inte särskilt stimulerande att få debattera under stor tidspress. Jag kan alltså inte i dag gå i polemik mot Anders Nilsson, eftersom han är förhindrad att närvara. Jag vill dock poängtera att den beskrivning av situationen för svensk idrott som jag tecknade i går kväll väl överensstämmer med de uttalanden som vid olika tillfällen har gjorts av kända företrädare för svensk idrott.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

9 § Folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1990/91:KrU18 Folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m. (prop.
1990/91:100 delvis och prop. 1990/91:78).

Anf. 106 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande nr 18 har rubriken folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m. Här behandlas allt ifrån statens ungdomsråd till bingo- och kasinoverksamhet.

I en värld där personliga kontakter människor emellan är en förutsättning för förståelse, fred och framsteg betyder naturligtvis våra ungdomars möjligheter till utlandsbesök, studier och praktik oerhört mycket. Vi måste tidigt lära oss andra länders förutsättningar, problem och framtidsutsikter. Vi behöver verkligen vidga våra vyer. När gränserna i Europa mer eller mindre suddas ut ökar på ett dramatiskt sätt våra möjligheter att resa, studera och arbeta utomlands. För mig, med ett förflutet inom hantverket, går tankarna osökt till gångna generationers gesällvandringar. Det var den tidens sätt för unga människor att förkovra sig i sitt yrke.

Mot denna bakgrund är det en självklarhet att seriöst ungdomsutbyte måste stödjas och underlättas. I den moderata motionen Kr11 noterar vi att det förekommer ett omfattande internationellt utbyte som arrangeras av enskilda organisationer. Förra året studerade ca 3 000 gymnasieungdomar utomlands inom ramen för ett utbytesprogram. Inte minst inom de yrkesinriktade utbildningarna, där man nu endast kan få behålla studiebidraget om utbildningen saknas i Sverige, behövs ett nytänkande och en större öppenhet om vi i Sverige skall få möjlighet att följa med i den snabba tekniska utvecklingen.

För att i någon mån ekonomiskt bidra till de ofta betydande merkostnader som utlandsstudier förorsakar har moderata samlingspartiet föreslagit att elever som bedriver gymnasiestudier utomlands skall ha rätt till studiebidrag och inackorderingstillägg på samma villkor som gäller i Sverige. Beträffande den nu föreslagna ökningen av anslagen till internationellt ungdomsutbyte, anser vi att dessa medel bättre skulle tjäna sitt syfte genom att de i stället anvisas de ungdomar som bl.a. genom olika organisationer ges möjlighet till gymnasiestudier utomlands. Fördelningen av medel bör göras av centrala studiestödsnämnden. Vi vill alltså minska anslaget Stöd till internationellt ungdomsutbyte med 1 milj.kr. och i stället tillföra anslaget Studiehjälp m.m. under utbildningsdepartementets huvudtitel 1 milj.kr.

I kulturutskottets tidigare behandlade betänkande nr 17 angående idrott framhöll jag bl.a. vikten av att stärka idrottens finansiering. Beroendet av det statsfinansiella läget måste minska, och idrottsföreningarna måste ges helt andra möjligheter att få del av spel- och lotterimarknaden. För att belysa den bistra verkligheten vill jag än en gång erinra om vad lotteriutredningen slog fast i ett betänkande 1979: "Om de statliga lotterierna och totalisatorspelen i framtiden tillåts öka på samma sätt som hittills finns enligt vår mening risk för en ogynnsam utveckling för den ideella sektorn. Det statliga

spelet bör därför inte tillåtas att ytterligare breda ut sig på det ideella spelets bekostnad." Detta uttalades 1979 och alla är vi ju medvetna om den dramatiska utveckling som har skett sedan dess.

Vissa förbättringar skedde genom lotterilagen 1988, men ännu återstår mycket. Därför återkommer vi moderater i årets idrottsmotion med samma sju krav som tidigare år. De handlar sammanfattningsvis om de ideella organisationernas rätt att utveckla nya spelformer. Jag hoppas mycket på den parlamentariska utredning som nu – tyvärr ett år försenad – äntligen har tillsatts. Dess arbetsuppgifter är omfattande och dess resultat av utomordentligt stor betydelse för svensk idrotts framtid.

Jag tror fullt och fast på riktigheten av att idrotten i Sverige skall erhålla en viss procentuell del av Tipstjänsts omsättning. Liksom tidigare anser vi att såväl automatspel som kasinon av internationell typ bör tillåtas.

Herr talman! För att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 4, men vi står självfallet bakom reservationerna 1, 15 och 16.

Anf. 107 LOLA BJÖRKQUIST (fp):

Herr talman! Som Lars Ahlström sade är det en brokig mängd ärenden som behandlas i detta betänkande. Jag tänker börja med att beröra folkrörelsernas arbete.

Folkrörelserna engagerar många människor som oberoende av inkomst har möjlighet att delta och engagera sig inom de mest skilda områden. Samtidigt har folkrörelserna genom åren i högsta grad varit folkbildande och tack vare dem har vår demokrati kunnat utvecklas. Nya grupper har lärt sig att arbeta på ett demokratiskt sätt.

I den brytningstid som vi nu befinner oss i är det väsentligt att folkrörelserna kan fortsätta att utveckla sin verksamhet. Därför var folkpartiet liberalerna nog med att skattereformens eventuella effekter på folkrörelsernas arbete skulle följas upp.

Det gällde framför allt handikapp- och idrottsrörelsen samt trossamfundet. Till de senare ville folkpartiet liberalerna anslå ytterligare 3 milj.kr., men det kravet framfördes i ett tidigare betänkande, och vi fick inte med oss någon majoritet för detta.

Som andre vice talmannen sade i går när vi diskuterade idrott har vi i folkpartiet också föreslagit en kraftig höjning av det lokala aktivitetsstödet och att en större andel av Tipstjänsts överskott skall gå till idrotten. Dessutom förordar vi en fortsatt befrielse från sociala avgifter, upp till ett halvt basbelopp. Vi är överens med en majoritet i kulturutskottet om det extra stöd på 100 milj.kr. som nu föreslås till organisationernas barn- och ungdomsverksamhet. Det innebär bl.a. att det lokala aktivitetsstödet kan höjas kraftigt, från 17 till 28 kr.

När det gäller föreningarnas lotteriverksamhet – ett annat viktigt sätt för föreningarna att öka sina intäkter – har folkpartiet liberalerna denna gång inte ställt sig bakom motionskraven beträffande extra omgångar av trisslotterier för folkrörelseändamål. Dels beror det på att det finns andra konkreta förslag om stöd och kompensation, bl.a. de 100 milj.kr. som jag nyss nämnde, dels förutsätter vi att den parlamentariska lotteriutredning som nu äntligen skall komma i gång skyndsamt arbetar fram förslag som ger de

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Folkrörelse- och
ungdomsverksamhet
m.m.*

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

*Folkrörelse- och
ungdomsverksamhet
m.m.*

ideella organisationerna andra och större möjligheter att använda sig av nya spelformer.

Till detta kommer att det enligt lotterinämndens anvisningar från den 1 mars i år skulle vara möjligt att höja vinstbeloppet vid bingospel till ett helt basbelopp. Detta hade statsrådet föreslagit i budgetpropositionen, men det är ännu inte lagreglerat. Därför föreslår utskottet att det skall bli en sådan lagreglering den 1 juli i år. På så sätt ges folkrörelserna ytterligare en möjlighet att öka sina intäkter.

Herr talman! Folkpartiet liberalerna har endast en reservation fogad till detta betänkande, reservation nr 1, där vi tillsammans med moderaterna föreslår att statens ungdomsråd skall avvecklas och att regeringen, dvs. civildepartementet i stället skall överta den fördelning av medel till ungdomsorganisationerna som rådet nu har ansvaret för. Med detta följer att inga nya medel bör anvisas till ungdomsrådet för 1991/92 och att en del av det föreslagna anslaget till rådet, dvs. 1 milj.kr., i stället anvisas till civildepartementet.

Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 1.

Slutligen vill jag också beröra det internationella ungdomsutbyte som behandlas i detta betänkande.

I dessa dagar med stora förändringar i vår omvärld, med rivna murar och med allt större framtida möjligheter för våra ungdomar att studera och arbeta utanför Sverige, är det viktigt att så många som möjligt kan få den chans till utveckling som ett sådant utbyte kan innebära.

När man frågar svenska ungdomar vilka förväntningar de har på ett närmande till Europa och EG är det i första hand just att de lättare skall kunna resa fritt, studera och arbeta i andra länder.

Inom Norden finns det flera program att välja på och inom EG arbetar man intensivt med ungdomsutbyten, med att öka språkkunskaperna och med att bygga nätverk av allehanda slag.

Det är helt nödvändigt att man i Sverige arbetar för att också svenska ungdomar kan ta del av samma erbjudanden som gäller för ungdomar i andra länder. Folkpartiet liberalerna stöder alla försök och diskussioner som leder fram till bra kontaktmöjligheter.

Parallellt med att intresset för utbyte blir större, ökar också behovet av att informationen om vilka möjligheter som finns lätt kommer ungdomarna till del. Därför behövs en samordning och spridning av informationen. Ansvaret skall läggas på den nya Stiftelsen för internationellt ungdomsutbyte, men det skall inte byggas upp någon stor byråkrati. Detta framhålls också i propositionen, vilket är viktigt att påpeka, liksom att Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer och de organisationer som är anslutna här till inte skall fräntas den samordning som man i dag har.

Svenska institutet arbetar ju med att också lägga upp databaser för information. Det är självfallet nödvändigt och viktigt att stiftelsen för internationellt ungdomsutbyte samarbetar med svenska institutet.

I övrigt följer vi regeringens arbete med översynen av allmänna arvsfonden – eventuellt kan också sådana medel ges till ungdomar som vill studera eller arbeta utomlands – utvecklingen av ett ungdomscertifikat enligt Europarådets förslag, konsumentverkets arbete med kraven på ungdomsutbytesarrangemang och centrala studiestödsnämndens arbete med förändringen av

studiehjälpsystemet. Där ingår att centrala studiestödsnämnden också skall se över hur stödet till gymnasieungdomar som vill studera utomlands skall kunna förbättras. Folkpartiet liberalerna anser för övrigt att statsbidraget när det gäller gymnasiala studier skall knytas till eleverna, vilket också underlättar ett val av studier utomlands.

Som jag tidigare har nämnt har vi endast en reservation fogad till detta betänkande. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1.

(forts.)

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

*Folkrörelse- och
ungdomsverksamhet
m.m.*

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

9 § (forts.) **Folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m.** (forts. KrU18)

Anf. 108 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Ett aktivt kulturintresse grundläggs redan i barndomen. Förstahandsansvaret för barn och ungdomars kulturella utveckling ligger enligt centerns mening hos föräldrarna. Förutsättningarna att med framgång klara denna uppgift varierar – det är vi säkert överens om här i kammaren; därför måste också andra vara beredda att träda till och ge sitt stöd.

Vi torde också vara överens om att mellanfolkliga kontakter och internationella utbyten är viktiga förutsättningar i arbetet för fred i världen och för bättre förståelse mellan olika kulturer. Varje år deltar också tusentals svenska ungdomar i någon form av organiserat ungdomsutbyte med andra länder.

Det ökade ungdomsutbytet har i första hand vänt sig till studerande och välutbildade i de äldre åldersgrupperna. Det gäller t.ex. program som ERASMUS och COMETT. I centern anser vi det vara minst lika viktigt att utveckla ungdomsutbytet mellan de nordiska länderna. Ett sätt är att stödja lägerskolverksamhet för yngre ungdomar i våra nordiska länder.

I stort delar vi i centern den syn på internationellt ungdomsutbyte som regeringen framför i proposition nr 78. Vi ställer oss också positiva till de tre mål som föreslås för verksamheten, dvs. att utbudet breddas till fler ungdomsgrupper och till geografiska områden som Sverige i dag har litet utbyte med. Vi vill också ha till stånd en förbättring av information och samordning och ett bibehållande av ungdomskortet.

Vi har dock från centern föreslagit att några förtydliganden skall göras. Det har vi fått gehör för i kulturutskottet. Bl.a. gäller det de uppgifter som

Stiftelsen för internationellt ungdomsutbyte skall handha, nämligen att stödja och sprida information. Likaså skall det klart sägas ifrån att det är Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer som ansvarar för samordningen av utbytesverksamheten för de anslutna organisationerna.

Herr talman! Folkrörelserna bedriver i dag en vittomfattande verksamhet med mer eller mindre anknytning till de ursprungliga folkrörelsetraditionerna. För kulturlivet innebär folkrörelserna mycket stora möjligheter till kontakt med skilda delar av kulturlivet, såväl amatörverksamhet som den professionella verksamheten.

Själva kärnan i folkrörelsearbetet är de människor som slutit sig samman för att på frivillig väg arbeta för gemensamma idéer. En av våra uppgifter som politiker är att slå vakt om förutsättningarna för organisationer att bibehålla och utveckla sin folkrörelsekaraktär.

Särskilt angeläget tycker vi från centerns sida att det är att föreningsverksamheten bland barn och ungdomar uppmuntras. I föreningslivet får ungdomar möjligheter att själva ta initiativ och ansvar, att vidareutveckla sina idéer och att ta del i samhällsarbetet. De många ideellt arbetande ledarna och funktionärerna i föreningarna utgör också en omistlig tillgång för vårt samhälle, som Jan Hyttring också nämnde vid behandlingen i går av betänkandet om idrott.

I inledningen till budgetpropositionen säger ungdomsministern att man inom regeringskansliet särskilt har följt upp skattereformens effekter för folkrörelserna och därvid konstaterat "att särskilda icke avsedda effekter kan drabba de ideella folkrörelserna. Framför allt får folkrörelserna ökade kostnader på grund av breddningen av mervärdesskatten, samtidigt som man inte har möjlighet att dra av dessa kostnader i sin verksamhet".

Redan under beredningen i riksdagen av den nya skattereformen varnade centern för detta resultat. Nu har vi facit i hand, och det ger centern rätt.

Till det utskottsbetänkande som vi nu behandlar har centern två reservationer, som till viss del hör samman med dessa effekter. Regeringen har i sin medelsanvisning föreslagit en uppräkningsbidrag till folkrörelserna och det lokala aktivitetsstödet från 17 till 28 kr. per bidragsberättigad aktivitet. Vi för vår del har föreslagit en höjning till 35 kr.

Ibland måste man vara litet av detektiv för att utläsa vad regeringen vill med sina propositioner. Vi har i centern under allmänna motionstiden tyckt oss förstå regeringens totala anslag på *ett* sätt, men så småningom har vi tack vare mycket arbete från utskottskansliets sida nu, tror vi, för egen del hamnat rätt i förslaget till totalt belopp.

Folkrörelsernas möjligheter att själva medverka i finansieringen av sin verksamhet har under åren minskat. Ökade ekonomiska pålagor har naturligtvis försämrat ekonomin. Krav på ökade detaljredovisningar har inneburit ökad belastning, något som de ideellt arbetande upplever som minskad uppskattning från samhällets sida för deras viktiga arbetsinsatser.

En säker och pålitlig inkomstkälla har varit folkrörelsernas lotterier, men den har för varje år minskat jämfört med statliga spel och lotterier. Under hösten 1990 beslöt riksdagen, som tidigare nämnts från talarstolen, om en parlamentarisk utredning angående folkrörelsernas spel och lotterier, en utredning som enligt vår uppfattning måste arbeta skyndsamt. Under tiden

denna utredning arbetar anser vi dock att det är nödvändigt att lösa de akuta finansieringsproblemen för folkrörelserna genom fyra extra omgångar av Trisslotteriet under 1991.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 12 och 13 och i övrigt till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 18.

Anf. 109 JAN-OLOF RAGNARSSON (v):

Herr talman! Jag skall med anledning av det här betänkandet säga några ord om det internationella ungdomsutbytet.

Åtskilliga tusen svenska ungdomar deltar varje år i någon form av organiserat utbyte med andra länder. Samtidigt vistas ca 2 000 ungdomar från andra länder i Sverige.

Möjligheten för ungdomar att resa i andra länder har haft stor betydelse för en ökad internationalisering. Resandet medför ökad förståelse mellan folk i olika länder och kan därigenom skapa förutsättningar för fred i världen. Inte minst har det betydelse för förståelse mellan invandrar- och flyktingungdomar å ena sidan och svenska ungdomar å den andra.

Med ungdomsutbyte menar vi att en individ eller grupp av ungdomar i organiserad form reser till ett annat land i annat syfte än enbart som turist. Det är önskvärt att det utbytet är ömsesidigt.

Vänsterpartiet instämmer i den definition av ungdomsutbyte som ungdomskommittén gör i betänkandet SOU 1990:42 och som regeringen redogör för i den här aktuella propositionen. Det är alltså skillnad mellan turism och utbyte, vilket självfallet inte utesluter att turistresor kan ge ungdomar värdefulla erfarenheter.

Herr talman! Tonvikten på dagens ungdomsutbyte ligger på studerandeutbyte. Det ökande ungdomsutbytet har i första hand vänt sig till studerande och välutbildade i de äldre ungdomsgrupperna. Stora grupper av ungdomar deltar mycket sällan i ungdomsutbytet. Det gäller särskilt ungdomar från arbetarklassen och ungdomar från familjer med låg inkomst och kort utbildning.

Handikappade ungdomar är en annan grupp som har svårt att delta i ett ungdomsutbyte.

Betydande skillnader finns även mellan ungdomar som är aktiva i någon ungdomsorganisation och de ungdomar som inte är det. De senare deltar också sällan i ett ungdomsutbyte.

Enligt vänsterpartiets mening bör åtgärder vidtas för att underlätta för och stimulera de här grupperna av ungdomar att delta i det internationella ungdomsutbytet.

Det utbytet är i dag koncentrerat till Norden, Västeuropa, Nordamerika och Australien. Med tanke på den betydelse som ungdomsutbytet har i ett längre perspektiv är det viktigt att nya geografiska områden och nya ungdomsgrupper täcks in i det svenska utbytet. Det gäller inte minst ungdomsutbytet med tredje världen och Östeuropa.

Herr talman! I propositionen redogörs för Nordiska rådets och barn- och ungdomsdelegations satsningar i utbytet i Östeuropa, och det tycker vi är positivt. Men när det gäller att stimulera utbytet med länder i tredje världen saknas förslag i regeringens proposition.

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

*Folkrörelse- och
ungdomsverksamhet
m.m.*

De länder Sverige tecknat avtal med för en mer långsiktig biståndsverksamhet är för närvarande 17, s.k. programländer. Vänsterpartiet anser att ett effektivt sätt att bygga upp kontakter mellan ungdomar i Sverige och ungdomar från tredje världen, speciellt programländerna, skulle vara att ungdom från Sverige och programländerna deltar i ett utbyte. Ett sådant ömsesidigt utbyte skulle ge långsiktiga positiva konsekvenser och vara ett bra sätt att skapa förståelse och sprida information i Sverige om programländerna.

Därför föreslår vi att en paragraf i alla avtal mellan Sverige och dessa 17 programländer skall gälla också ungdomssamarbete. Man bör också underlätta ungdomsutbytet mellan de båda länderna.

Finansieringen anser vi bör belasta informationsanslaget inom biståndet. Det skall inte belasta den faktiska biståndsverksamheten till programlandet.

Utbytesverksamheten får inte heller leda till att en större del av biståndet används till information och administrationskostnader.

Detta förslag som vi för fram i reservation 8 överensstämmer med ungdomskommitténs förslag.

En annan viktig sak anser vi vara ett förslag från en arbetsgrupp i Europarådet att införa ett speciellt ungdomsutbytescertifikat. Tanken är att ungdomar inom ett utbytesprogram av viss standard skall kunna få ett certifikat som innebär att de garanteras vissa rättigheter, både i hemlandet och i det land de reser till. Det certifikatet skall enligt förslaget utfärdas gratis till alla deltagare i ett utbytesprogram av en god standard.

Vi föreslår att Sverige aktivt skall verka för att ett sådant ungdomsutbytescertifikat snarast inrättas. Sverige bör ta initiativ till att ett sådant certifikat också skall gälla övriga delar av världen och inte bara i Europa. Ett sådant certifikat vore värdefullt, inte minst för ungdomar från tredje världen.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 8 och 11.

Anf. 110 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Detta betänkande är en kompott av olika företeelser. Jag kommer bara att hålla mig till ett avsnitt, lotterier och spel. Men jag vill gärna deklarerat min ståndpunkt när det gäller den av Jan-Olof Ragnarsson framförda reservationen om ungdomsutbyte med 17 programländer i tredje världen. Jag vill gärna ställa mig bakom den.

När det gäller lotterier och spel har miljöpartiet en grundinställning, i varje fall vad gäller idrottens behov av stöd, och det är att den huvudsakligen bör tillgodoses genom statliga anslag.

Men nu är en lotteriutredning på gång och i avvaktan på resultatet från dess arbete, att se över lotterilagstiftningen för att ge ökat utrymme för de folkrörelser som så önskar att få finansiera sin verksamhet genom lotterier och spel, anser vi att Svenska penninglotteriet bör ordna fyra extra omgångar av Trisslotteriet, och att nettoöverskottet av dessa skall tillfalla olika folkrörelseändamål.

Det rör sig om rätt mycket pengar, 160–170 milj.kr. Vissa folkrörelser befinner sig i en akut och besvärande bristsituation. Då är det viktigt att dessa kompenseras nu.

Det kan dröja innan lotteriutredningen kan vara klar med lagstiftningsför-

slag och andra insatser för att förbättra folkrörelsernas ekonomi, och då är det kanske för sent.

Jag yrkar därför bifall till reservation 13 tillsammans med vänsterpartiet och centerpartiet.

Reservation 14 är miljöpartiets. Den handlar om överföring av medel från de statliga lotterierna till stöd åt idrottsverksamhet för ungdomar som inte platsar i laget och gemenskapen, som vi tycker måste få komma med i denna gemenskap, de s.k. glömda ungdomarna.

Föreningar och ledare som ställer upp för dessa ungdomar för att få med dem i gemenskapen bör också ges ytterligare ekonomiskt stöd. Jag ställer mig bakom denna reservation, men avstår från att yrka bifall till den.

I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 111 ULLA BERG (s):

Herr talman! Vi är väl alla överens om att den start som våra barn och ungdomar får i livet har en avgörande betydelse för hur livet som vuxen skall bli.

Därför är det viktigt att vi satsar på dagens barn och ungdomar. Det är ju de som skall ta över efter oss och det är de som skall bygga morgondagens samhälle.

Ungdomars möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid är en av våra viktigaste framtidsfrågor.

Barn- och ungdomsorganisationerna spelar en stor roll för att ge våra barn möjlighet att skapa en meningsfull fritid.

I föreningslivet får de träna sig i att ta ansvar – inte bara för sig själva utan också för varandra. De får lära sig hur samhället fungerar och hur man kan påverka.

Ungdomarna och deras organisationer utför ett utomordentligt fint samhällsarbete som det finns all anledning att stödja.

Kulturutskottet behandlar anslaget till statens ungdomsråd. Ungdomsrådet har till uppgift att ha goda kontakter med ungdomsorganisationer och nya ungdomsrörelser.

Ungdomsrådet skall bidra till samordning av de statliga insatser som görs för barn och ungdomar och därefter också följa upp och utvärdera de satsningar som gjorts. Vidare skall ungdomsrådet redovisa ungdomars levnadsvillkor och utifrån detta ge förslag till hur vi skall kunna skapa bra uppväxtvillkor för våra barn och ungdomar.

Ungdomsministern föreslår att det görs en översyn av statens ungdomsråd och andra organ som finns på central nivå för att sköta ungdomsfrågorna.

Resultatet av en sådan översyn skall vara att ungdomsfrågorna skall få en så effektiv hantering som möjligt på central nivå och att vi skall få väl underbyggda beslutsunderlag för centrala ungdomspolitiska insatser.

Översynen skall leda till en bättre samordning, utvärdering och uppföljning av de insatser som görs på ungdomsområdet.

Även i år finns förslag om att avveckla statens ungdomsråd. Förslaget innebär också att 1 milj. kr. tillförs civildepartementet för uppgiften att fördela anslaget till ungdomsorganisationerna. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och yrkar avslag på reservation nr 1.

Prot. 1990/91:97

18 april 1991

*Folkrörelse- och
ungdomsverksamhet
m.m.*

Betänkandet tar också upp regeringens proposition om internationellt ungdomsutbyte.

Ett internationellt utbyte har stor betydelse för en ung människa. Möjligheten att resa, att lära sig språk, att knyta kontakter med människor i andra länder och att möta andra kulturer, betyder mycket för en ung människas utveckling, både personligt och socialt. De ungdomar som kommer i kontakt med andra länders kulturer har större möjligheter att också lära sig förstå invandrar- och flyktingungdomar här i landet. Ett erfarenhetsutbyte mellan människor från olika länder bidrar också till fred och avspänning.

Ungdomsministern tar upp tre mål som bör nås.

1. Ett breddat ungdomsutbyte.
2. Förbättrad information och samordning.
3. Att det s.k. ungdomskortet skall ges fortsatt stöd.

Propositionen föreslår vidare att anslaget till det internationella ungdomssamarbetet skall höjas.

I anslutning till propositionen har en rad motioner väckts. Några har föreslagit ytterligare medel till det internationella ungdomsutbytet.

Låt mig beröra två av motionerna.

I motion Kr10, yrkande 6, från vänsterpartiet begärs att elever som studerar ett år utomlands på gymnasienivå skall få behålla sina studiebidrag. Även motion Kr11 från moderaterna behandlar frågan om bidrag till elever som bedriver gymnasiestudier utomlands.

Frågan om att underlätta studerandeutbytet har diskuterats i riksdagen vid olika tillfällen. Vid de två senaste tillfällena har riksdagen sett positivt på förslaget, men ansett att förslaget av statsfinansiella skäl inte kunde genomföras. Centrala studiestödsnämnden håller på att göra en översyn av studiehjälpsystemet, som kommer att presenteras i anslutning till kommande anslagsframställan från CSN.

Utskottet anser därför att centrala studiestödsnämndens överväganden inte bör föregripas.

Därmed yrkar jag avslag på reservationerna 4 och 5.

Till sist några ord om det nya anslag på 100 milj.kr. som avser bidrag till folkrörelserna på grund av de effekter som uppkommit med anledning av skattereformen.

Ungdomsministern föreslår att dessa medel skall tillföras de folkrörelser som bedriver barn och ungdomsverksamhet.

Av dessa medel tillfaller 65 milj.kr. idrottsrörelsen. 14 milj.kr. är avsatta till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Resterande medel kan disponeras för riktade insatser till folkrörelser som bedriver barn- och ungdomsverksamhet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrkte därmed reservation 12. Betänkandet behandlar också ett antal motioner om lotterier. Regeringen beslutade den 11 april, dvs. i förra veckan, att tillsätta en lotteriutredning. Utredningen skall avsluta sitt arbete före utgången av mars 1992.

Eftersom utredningens arbete inte bör föregripas, yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr talman! Jag avser att tala litet om spelkasinon. I betänkandet behandlas detta ärende på s. 3. Där redovisas en motion av Gullan Lindblad och mig. Vi ber att riksdagen ger regeringen till känna att det behövs en lagändring som tillåter spelkasinon i Sverige. Det har funnits motioner med likadan innebörd tidigare under 80-talet.

I Danmark beslöt folketinget i fjol våras om en lagändring som innebär att det är fritt fram för etablering av spelkasinon i Danmark. Sådana har öppnats, och i dagarna öppnar ett tvärs över sundet, dvs. i närheten av Malmö och Helsingborg. I Danmark anser man inte att det är något märkvärdigt. Det är spel, och det skall givetvis finnas en statlig kontroll över verksamheten. Vi motionärer har också framhållit att verksamheten självfallet skall kontrolleras. Danskarna räknar självfallet med att detta skall öka turistströmmen och göra turisterna benägna att stanna ytterligare några dagar i Danmark. Man räknar inte minst med att svenskar skall komma till Danmark för att där idka de nöjen som spelkasinon bjuder på.

I Sverige har riksdagen däremot fattat beslut om sådana skattehöjningar som bokstavligen skrämmar bort turisterna. Resultatet av turistmomsen och höjningar av skatter som bl.a. drabbar turister har kommit fram genom statistik från hotell- och restaurangbranschen, turistbranschen, skidorter osv. Det är en skrämmande utveckling. Tusentals jobb går förlorade inom hotell- och restaurangbranschen samt turistbranschen genom den beskattningen.

Jag nämner detta som en exemplifiering på hur vi i Sverige gör precis tvärt emot vad förnuftet bjuder och vad andra länder, som i detta fall Danmark, gör. Där höjer man inte turistmomsen. Där är momsen mycket lägre än i Sverige.

På s. 18 i betänkandet behagar utskottet behandla de två motioner som finns i detta ärende. Den andra har skrivits av Sten Andersson i Malmö, även han moderat. Utskottet säger att i likhet med vad som anfördes i angivna betänkande i fjol, bör den prövning som sker hos regeringen av en framställning om tillåtande av kasinon av internationell typ i Sverige inte föregripas. Därefter avvisar man våra motioner.

Jag skulle vilja vända mig till socialdemokraternas och regeringens främsta företrädare i den här debatten, Ulla Berg, och fråga: Vet Ulla Berg vad den här prövningen innebär? Vad är det som sker när en prövning i regeringskansliet återopas?

Detta är mycket angelägna frågor. Det här svaret fick vi i fjol på våra motionsyrkanden. Då ringde jag till regeringskansliet stunden innan jag gick upp i debatten – det var ont om tid då – och fick veta att det inte hade skett någonting. Nu har riksdagens utredningstjänst på mitt uppdrag ringt till regeringskansliet och frågat departementssekreteraren Bo Netz vad det är för prövning som pågår. Svaret blev att regeringen inte har tagit ställning till frågan om det skall tillsättas en utredning om kasinoverksamhet i Sverige. Det sades ingenting om någon prövning av ärendet.

Nu skall jag gå tillbaka till det som regeringen själv föranstaltade i ärendet för cirka tre år sedan. Sanningen är den att man då gav två herrar – mycket väl bevandrade på turismens område – i uppdrag att utreda möjligheterna för turististiska aktiviteter och utveckling av turismen i två län, Norrbotten

och Gotland. Dessa båda herrar – Gert Karlsson, då ordförande i Sveriges turistråd, och Bill Fransson, numera ordförande i Turistrådet – kom i sina resp. utredningar fram till att just spektakulära verksamheter av det slag som spelkasinon utgör är det lämpliga för att sätta fart på turismen i de två län, som de hade till speciell uppgift att utreda.

Utredningsresultaten överlämnades till regeringen den 28 april 1989. Det är alltså i dagarna tvåårsjubileum.

Vad är det som socialdemokraterna och utredningsmajoriteten här väntar på? Jag ställer frågan nu för andra gången, och jag utgår från att demokratiska principer bjuder att det ges ett svar.

Anf. 113 ULLA BERG (s):

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att samtliga dessa frågor hän-skjutits till lotteriutredningen. Det har i dagarna fattats beslut om denna utredning, och den skall vara färdig med sitt arbete om ett år.

Anf. 114 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det är tydligen olika uppgifter från regeringskansliet. Där säger man att man ännu inte har tagit ställning till frågan om kasinoverksamheten. Vad skall man nu lita på? Skall man lita på departementssekreteraren, som har svarat riksdagens utredningstjänst, som ju inte precis är vem som helst som kommer och frågar?

À la bonne heure: låt oss då gå till själva sakfrågan. Skall den verkligen ingå i ännu en utredning när den redan varit föremål för två utredningar? Den s.k. punktskatteutredningen avsåg ett betänkande år 1974, där det föreslogs att ett antal kasinon skulle inrättas i Sverige. Därefter har det varit ännu en utredning i frågan.

Hur skulle det vara om regeringspartiet bestämde sig för att följa de förslag som de mycket respektabla socialdemokraterna Gert Karlsson och Bill Fransson har lagt fram? Fråga dem vad de tycker om detta. Gör det, gärna mellan fyra väggar! Ni skall då få höra vad de tycker om partikamraternas behandling av en angelägen fråga.

Under tiden utvecklas turismen i Danmark, i Norge, i Finland och på kontinenten. Men i Sverige skräms bort turisterna. Vi kan inte ens åstadkomma den lilla utredning som behövs för att reglerna skall kunna utformas och verksamheten etableras.

Svenska kommuner står i kö för att starta kasinon: Gränna kommun och Landskrona kommun, som vill ha kasino på Ven, samt Stockholms och Götteborgs kommuner. I Värmland, på Gotland och på andra håll finns det också kommuner som vill starta kasinon.

Under tiden som vi väntar minskar sysselsättningen ytterligare i Norrbotten, på Gotland och på många andra orter i hela Sverige, och arbetslösheten är ju ett resultat av den socialdemokratiska politiken.

Är detta hela det svar som socialdemokraternas företrädare har att ge – en hänvisning till lotteriutredningen? Med all aktning för den ledamot som jag har vänt mig till och med all aktning för andra ledamöter som fattat detta avvisande beslut vill jag säga: Det är ynkligt!

10 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 17 april

1990/91:179 av *Birgitta Hambraeus* (c) till försvarsministern om beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor:

Chefen för avspärrningen runt Tjernobyl är döende av de strålskador han ådrog sig vid katastrofen. Enligt tidningsuppgifter rapporterar han att man måste räkna med att 10 000 människor dör på grund av Tjernobyl.

Från många områden i Sovjetunionen kommenderades människor in i området för att hjälpa till med saneringen. Många av dem kan beräknas ha erhållit höga stråldoser. Saneringen är inte avslutad. Uppgifter cirkulerar om att man måste förnya den s.k. sarkofagen, som börjat läcka.

I dag råder tjänsteplikt i Sverige att bistå räddningsledare vid det akuta skedet i olyckor, som t.ex. skogsbrand och även kärnkraftsolyckor.

Utredningen om kärnkraftberedskapen tillsattes på grund av Tjernobyl-katastrofen. Betänkandet "Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor" avlämnades strax före jul 1989. Där föreslås att tjänsteplikten skall kunna utsträckas till att gälla också för saneringsskedet. Utredningen vill även att förfogandelagen skall ses över så att samhället skall kunna ta i anspråk de maskiner, byggnader etc. man behöver för saneringen. Många andra förslag lämnas för att stärka beredskapen för en stor kärnkraftsolycka i Sverige. Riksdagen har inte fått något förslag med anledning av betänkandet.

Vilka åtgärder ämnar försvarsministern vidta för att öka beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor?

11 § Anmälan om fråga

Anmälades att följande fråga framställts

den 17 april

1990/91:542 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till civilministern om åtgärder mot demokratiskt oacceptabla metoder:

Med polisen som åskådare har bönder, aktivt påhejade av LRF (Lanbrukarnas Riksförbund) med blockad och hot om våld i Malmö hamn drivit två företag i konkurs. Orsaken är att ett importerat parti polskt rågvete, nu förstört på grund av nämnda konflikt, inte accepterades av skånska bönder.

Polisen i Malmö visade nyligen stor aktivitet avseende demokratiskt oac-

ceptabla metoder. Då stormades en fastighet som ockuperats av bostadslösa ungdomar. En skara bönder kan däremot, understödda av LRF, agera ostört och avskärma enskilda företagare från att utöva sin legitima verksamhet varvid polis och myndigheter endast ser på!

Är statsrådet beredd föreslå åtgärder så att konflikter av den art, som beskrivits i frågan, kan stoppas på ett tidigt stadium?

12 § Kammaren åtskildes kl. 19.35.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 18 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 82 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59 och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Prot. 1990/91:97
18 april 1991

Torsdagen den 18 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott.	1
3 § Omedelbara humanitära hjälpinsatser.	1
Utrikesutskottets betänkande UU25	
Debatt	
Jan-Erik Wikström (fp)	
Alf Wennerfors (m)	
Stig Alemyr (s)	
Ragnhild Pohanka (mp)	
Beslut.	3
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 17 april	3
Jordbruksutskottets betänkande JoU22	
Jordbruksutskottets betänkande JoU24	
Finansutskottets betänkande FiU15	
Finansutskottets betänkande FiU17	
Finansutskottets betänkande FiU18	
Finansutskottets betänkande FiU21	
Finansutskottets betänkande FiU22	
Finansutskottets betänkande FiU19	
5 § Socialpolitik – inriktning och anslag	6
Socialutskottets betänkande SoU12	
Avd. 1 Socialpolitikens inriktning	6
Debatt	
Daniel Tarschys (fp)	
Per Stenmarck (m)	
Ulla Tillander (c)	
Gudrun Schyman (v)	
Anita Stenberg (mp)	
Bo Holmberg (s)	
(forts. 7 §)	
Ajournering	33
Återupptagna förhandlingar	33
6 § Muntliga frågor till statsråd.	33
Matmomsen	33
Agne Hansson (c)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Valperiodens längd	33
Lennart Nilsson (s)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	

Gud i politiken	34
Filip Fridolfsson (m)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Matmomsen	34
Annika Åhnberg (v)	
Statsrådet Erik Åsbrink (s)	
Visst analysmaterial om EG	35
Gudrun Schyman (v)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Gruppboföreskrifter för utvecklingsstörda	36
Marianne Andersson i Vårgårda (c)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Engångsflaskor	36
Gudrun Norberg (fp)	
Miljöminister Birgitta Dahl (s)	
Den ekonomiska politiken och tillväxten	37
Karin Falkmer (m)	
Industriminister Rune Molin (s)	
EG-anslutning och neutralitetspolitiken	38
Per Gahrton (mp)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
AP-fondernas köp av aktier	38
Daniel Tarschys (fp)	
Statsrådet Erik Åsbrink (s)	
Erkännande av Cambodja	39
Hans Göran Franck (s)	
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)	
Marknadsföringslagens tillämpning	39
Nic Grönvall (m)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Återförande av Vattenfalls vinster	40
Per-Ola Eriksson (c)	
Industriminister Rune Molin (s)	
Information om EG	40
Pär Granstedt (c)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Valsystemet	41
Elisabeth Fleetwood (m)	
Statsminister Ingvar Carlsson (s)	
Mottagande av kurdiska barn	42
Berith Eriksson (v)	
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)	
Öresundsbron	42
Gösta Lyngå (mp)	
Miljöminister Birgitta Dahl (s)	
Miljön i Östersjöområdet	43
Yvonne Sandberg-Fries (s)	
Miljöminister Birgitta Dahl (s)	

Löftespolitik	43	Prot. 1990/91:97 18 april 1991
Birgit Friggebo (fp)		
Statsminister Ingvar Carlsson (s)		
Skatt på aktivt kol, m.m.	44	
Karin Israelsson (c)		
Statsrådet Erik Åsbrink (s)		
Sanktionerna mot Sydafrika	45	
Charlotte Branting (fp)		
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)		
Ajournering	45	
Återupptagna förhandlingar	45	
7 § Socialpolitik – inriktning och anslag (forts. SoU12)		
Avd. 1 Socialpolitikens inriktning (forts. från 5 §)	45	
Ulla Tillander (c)		
Per Stenmarck (m)		
Gudrun Schyman (v)		
Anita Stenberg (mp)		
Bo Holmberg (s)		
Daniel Tarschys (fp)		
Avd. 2 Familjepolitiken	51	
Debatt		
Ingrid Hemmingsson (m)		
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)		
Rosa Östh (c)		
Gudrun Schyman (v)		
Anita Stenberg (mp)		
Anita Persson (s)		
Tredje vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)		
Beslut	72	
Beslut om uppskjuten votering	74	
8 § Idrott (forts. KrU17)	74	
(forts. från prot. 96)		
Kaj Nilsson (mp)		
Lars-Ove Hagberg (v)		
Lars Ahlström (m)		
<i>Beslut skulle fattas den 24 april</i>		
9 § Folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m.	76	
Kulturutskottets betänkande KrU18		
Debatt		
Lars Ahlström (m)		
Lola Björkquist (fp)		
(forts.)		
Ajournering	79	
Återupptagna förhandlingar	79	

9 § (forts.) Folkrörelse- och ungdomsverksamhet m.m. (forts. KrU18)	79
Stina Gustavsson (c)	
Jan-Olof Ragnarsson (v)	
Kaj Nilsson (mp)	
Ulla Berg (s)	
Göthe Knutson (m)	
<i>Beslut skulle fattas den 24 april</i>	
10 § Anmälan om interpellation 1990/91:179 av Birgitta Hambræus (c) om beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor	87
11 § Anmälan om fråga 1990/91:542 av Sten Andersson i Malmö (m) om åtgärder mot demokratiskt oacceptabla metoder	87